

TERRES DEL NORD

VIATGE PER ALASKA I EL YUKON

Jordi Canal-Soler

CAPÍTOL 1: JUNEAU

Alaska, Terra Salvatge

Vist a través d'una de les minúscules finestretes del Boeing 747 que em duu d'Anchorage a Juneau, el paisatge que veig entre la boira és solitari, erm i gelat. Una espessa capa de núvols encatifa la costa, però de tant en tant, s'obren unes amples clarianes i puc distingir llengües de glaç quilomètriques que acaben morint al mar. Aquí i allà, a intervals, apareixen algunes muntanyes de gairebé sis mil metres de roca i glaç que s'eleven per sobre el mar de núvols. Sóc a Alaska, la terra del gel, els óssos i l'or. On l'home, l'animal més insignificant que hi habita, intenta domar una terra salvatge, indòmita i perillosa. Alaska, l'última frontera. On la natura encara és natura.

La primera impressió que tinc d'Alaska és la que té tothom que associa el nom amb el d'una terra freda: extensions sense límit de gel i roca, de llargues glaceres i cims escombrats per vents huracanats. Una immensitat rugosa d'altres muntanyes, moltes de les quals no han estat encara conquerides per cap home i moltes de les quals no han estat ni tan sols batejades. Immensa com un subcontinent, si n'agaféssim la silueta i la sobreposéssim sobre un mapa d'Europa, Alaska tocaria Florència, Estocolm, Belfast i Atenes, però tot i ser l'Estat més gran dels Estats Units és també el menys poblat, amb menys de 700.000 habitants.

I també n'és l'Estat més desconegut. Possiblement perquè les condicions meteorològiques només són favorables una quarta part de l'any, o potser perquè queda molt lluny de la resta dels Estats, Alaska ha estat i és la gran oblidada de la Unió. Els Lower 48, com anomenen als Estats del Sud, contempen Alaska amb recel. En veuen les riqueses i les anhelan, però temen la terra salvatge, el clima hostil i el fred mordaç.

Vull conèixer l'Alaska real, allunyada dels tòpics, justament per a conèixer si aquests estan fonamentats en la raó o tan sols són prejudicis creats des del desconeixement. Vull caminar per les terres salvatges, conèixer de primera mà el testimoni dels seus habitants, reviure'n la història a través dels seus monuments i dels seus personatges.

Ho començo a fer només baixar de l'avió al petit aeroport de Juneau, la capital d'Alaska, amb el primer animal salvatge: és un ós bru. Gros, pelut, amb llargs ullals sobresortint d'una gran boca oberta i amb les potes del davant aixecades amenaçant-me amb les urpes esmolades. Retrocedixo instintivament. L'ós no es mou, i quan m'hi acosto veig que sota les potes hi ha una placa de bronze amb el nom del caçador i el lloc on va matar l'animal. Al final, el nom del taxidermista, l'autèntic artista d'Alaska. Qualsevol espai públic a Alaska es pot fer servir per a mostrar aquestes macabres obres d'art: aeroports, bancs, biblioteques o fins i tot supermercats són les improvisades galeries on s'exposen els animals dissecats per les hàbils mans dels taxidermistes. Un petit ós de color canyella, un immens grizzly dempeus sobre les potes del darrera, una ovella de Dall

de pèl blanc i corns recargolats o uns quants ocells de llargues potes són només uns quants exemples de la multitud d'espècies que decoren les sales públiques i privades.

Això és Alaska, terra salvatge.

Óssos i cotxes

Surto a fora de l'aeroport de Juneau amb un petit mapa que m'han donat a l'oficina de turisme i les indicacions per a trobar una botiga de càmping on pugui comprar un cartutx de gas per al fogonet. Sota una pluja fina que m'obliga a treure el Gore-Tex del fons de la motxilla, camino per la vorera de la carretera fins a la intersecció amb Glacier Highway. Espesses nuvolades envolten els cims coberts de pínees que envolten l'aeroport pel nord i tapen també el sol que podria escalfar una mica l'ambient al sud. El resultat són deu graus centígrads de temperatura i la seguretat que encara farà més fred. Fa olor de terra molla i aroma de pi.

Amb espasmes sorollosos, circulen per la carretera immensos *pick-ups* i furgonetes Dodge, Ford i Chevrolet tan grans com petits autobusos. Molts més vehicles són aparcats fora dels centres comercials que hi ha espargits per aquesta zona, l'única part de la ciutat que encara té espai per a engrandir-se, ja que el nucli antic de la capital d'Alaska ocupa una petita franja costera encaixonada entre el mar i la muntanya.

A les afores hi ha uns quants centres comercials, i en un d'ells hi trobo una botiga d'esports per a l'aire lliure, una sala plena de canyes i carrets per a la pesca, cartutxos i roba de camuflatge per a la caça. El dependent m'indica on trobar les bombones de gas. És un home prim, alt, de cara allargada, cabells rossos que li cauen de sota la gorra de beisbol amb el logotip d'una coneguda marca de canyes de pescar i un bigoti a l'estil fumanxú que li ressegueix la boca.

—D'acampada, oi?

—Sí.

—Aleshores potser et serà convenient un d'aquests.

M'ensenya un expositor amb tota una col·lecció de recipients i esprais: un repel·lent per a mosquits, una essència de cérvol perquè els caçadors atreguin els mascles, un sabó que elimina del tot l'olor humana de les peces de roba,... Però el que el dependent sosté entre les seves mans nuoses és una llarga bombona de gas amb una trompeta al final, com una d'aquelles sirenes enllaunades. La fotografia del fulletó publicitari que l'acompanya és prou explicativa. Hi ha la foto d'un primer pla de la cara d'un ós grizzly, amb les grosses mandíbules obertes i les llargues dents plenes de sang i babes en actitud agressiva.

—Aquest és el millor esprai per a óssos que tenim. Pebre i altres productes irritants a alta pressió. Una ruixada a la cara de l'ós i tens deu minuts per a desaparèixer del seu davant.

El fulletó explicatiu va més enllà i detalla, amb gust macabre, com el propietari de l'empresa fabricant va ser atacat per una óssa que el va deixar malferit i gairebé mort.

Una fotografia de pocs moments després de l'atac, amb la cara de la víctima ensangonada i plena de ferides, mostra amb tot color les conseqüències d'un atac d'aquestes característiques. Si no hagués estat pel seu company de caça, que duia un petit esprai de pebre, les conseqüències d'aquell atac haurien estat fatals. Des d'aleshores, el supervivent de l'atac es va concentrar en millorar els productes de seguretat i actualment el seu catàleg conté una variada col·lecció de mides d'envasos que formen un núvol de pols de capsaïcina que abasten des d'un metre (per aquells més arriscats i que volen dur menys pes) fins als deu metres, i tota una sèrie de complements per a dur-los penjats del cinturó, la motxilla o fins i tot del bastó de trekking.

Tinc previst endinsar-me en terra d'óssos, i la visió de les fotografies em deixa preocupat.

—És necessari tot això?

—Home! Imprescindible no ho és... Però és un element de seguretat que et pot salvar la vida. Tu mateix...

Li dic que no puc portar tant de pes, que ja vaig carregat i que no vull gastar-m'hi tant. Què em recomana? Surto de la botiga amb un parell de campanetes. No repel·leixen atacs d'óssos, però si les portes enganxades a la motxilla mentre camines, el seu soroll foragita els óssos. O això és el que diuen.

És el mínim per a sentir-me una mica segur.

Indis i busos

Tot i ser la línia principal, l'autobús blau cel que em duu fins al centre de la ciutat de Juneau només passa un cop cada hora per la parada on m'espero. L'autobús és aquí el transport dels pobres que no es poden permetre un cotxe, de la gent gran que ja no pot conduir i del jovent que encara no té setze anys per a poder dur el seu propi cotxe. Dues senyores d'edat avançada baixen unes parades més enllà davant del Fred Meyer, el supermercat més gran de la zona, i un trio d'indis tlingit, l'ètnia local, puja davant d'unes cases atrotinades en un dels suburbis de Juneau pels quals passem. No semblen gaire alegres. La dona, molt grassa, s'enfila amb dificultats dins l'autobús i cau pesadament sobre un dels seients. A banda i banda d'ella s'hi asseuen els dos indis i no es dirigeixen cap paraula mentre dura el trajecte, amb la vista fixa al terra o fora la finestra. Un d'ells duu una camisa texana ornamentada amb un llaç de cintes al voltant del coll. L'altre, amb un barret negre de cowboy sota del qual en sobresurten llargs cabells negres i molt greixosos, amb uns texans estripats, botes Dr. Martin's amb cordons taronja exageradament amples, una jaqueta americana negra i una corbata feta amb un mocador negre, crida encara més l'atenció. Per si no fos prou extravagant, duu un bigoti mal afaitat, unes ulleres fosques que li cobreixen mitja cara, i amb la mateixa assiduitat amb què el seu company estossega amb sonoritat tuberculoide ell s'arregla el llarg serrell que li tapa el front sota el barret. El trio indi baixa davant del Regional Bartlett Hospital i desapareix

parsimoniosament cap a l'entrada del centre de salut, amb un silenci trencat només de tant en tant per l'estossegar malaltís de l'home del llaç.

Diuen que Juneau és una de les capitals d'estat dels EUA més bonica. Els seus carrers són plens de flors, ja sigui als testos penjats dels fanals, en els parterres entre l'asfalt, als testos davant de les botigues o als jardins de les cases baixes i multicolors que omplen les falde boscoses del Mont Roberts. Hi ha pocs edificis alts, i més que una gran metròpoli sembla un poble que ha crescut ràpidament però que encara conserva l'encant de les petites poblacions.

L'autobús em deixa a Admiral Way, just davant de l'enorme edifici de la biblioteca, que domina un moll amb dos o tres hidroavions amarrats i un aparcament ple de grans trucks i furgonetes, amb caixes de càrrega posterior destapades i una omnipresent nevera al darrera per a mantenir freds els refrescos. Pujo a la biblioteca a l'últim pis d'un edifici de pisos per a aparcaments. L'alçada dels pisos la converteix en una magnífica talaia per a observar la vista i els grans finestrals s'obren directament sobre l'aigua del canal de Gastineau, el tros de mar que separa Juneau de l'illa de Douglas. Amunt i avall del canal hi circulen llanxes recreatives, vaixells de pesca i ocasionalment s'hi enlairen o amaren els omnipresents hidroavions. Durant gran part de la setmana, però, la visió sobre l'ample canal i les cases residencials de l'illa de Douglas, sobresortint cadascuna d'elles com petites illes en un mar de pícees fosques, queda reduïda a uns quants camarots del creuer de luxe que atraca al moll davant de la biblioteca.

Red Dog Saloon

Juneau no és només la capital d'Alaska, sinó que també és la capital dels creuers que ressegueixen els fiords del sud-est d'Alaska. El gran port de Juneau permet l'arribada de cinc creuers simultanis i molt sovint aquests cinc coincideixen, abocant als carrers de la petita capital ingents quantitats de turistes àvids d'experiències.

Per sort, les experiències que busquen aquesta mena de turistes es limiten a les que poden trobar a la gran quantitat de botigues de souvenirs i tota mena d'objectes luxosos que hi ha a la part baixa de Franklin Street, el carrer principal de Juneau. Aquells turistes que són més aventurers puguen als autocars que ja els ha preparat la mateixa companyia del seu creuer per anar a trepitjar el centre d'informació de Mendenhall Glacier o agafen el telefèric que els duu fins a sis-cents metres d'altitud, per sobre els arbres del Mont Roberts, per a contemplar les vistes del canal de Gastineau i passar el dia al restaurant i a les botigues del complex.

Per a aquells que volen recuperar-se de tanta activitat, el dia pot acabar amb un reconstituent al Red Dog Saloon, l'ancestral bar que ocupa un edifici de fusta en una cantonada davant de la biblioteca. És una de les atraccions principals de la ciutat, i quan hi entro encuriós pel seu renom entenc el per què.

L'entrada té les típiques portes batents de les pel·lícules del Far-West, sota un gran rètol amb el nom del bar i el seu logotip, la silueta de perfil d'un terrier de color vermell. Com que és de matí, encara no hi ha l'onada de turistes que l'ocuparan a partir de mitja tarda. Només una parella d'ancians nostàlgics ocupa una de les taules rodones que hi ha a l'ampla sala interior, amb el terra ple d'una gruixuda capa de serradures i les parets de planxa de fusta envellida plenes d'objectes i souvenirs de tot tipus.

El bàrman, que sosté els pantalons sobre un gros ventre amb els mateixos tirants vermells que venen a la botiga del saloon, em mira de reüll mentre renta gots de cervesa i parla amb una parroquiana asseguda a la barra. Li pregunto si puc fer fotos. Arronsa les espatlles resignadament. Tu mateix.

Una de les parets és plena de targetes de visita dels milers de clients que han passat pel saloon, una altra exposa una col·lecció de caps dissecats de tots els grans mamífers que es troben per les muntanyes dels voltants, i en una altra hi pengen les armes que els haurien pogut matar, entre elles una de les pistoles del famós Wyatt Earp. A la paret darrera la barra del bar hi sobresurt el tòrax i el cap d'un immens grizzly, que té la resta del cos a l'altra banda de la paret, que comunica amb la botiga de souvenirs del saloon. En un angle hi penja una col·lecció de flotadors salvavides i al centre de la sala, a la grossa columna central que suporta el sostre de fusta hi han penjat la figura d'un llenyataire que escapa d'un ós dissecat que el persegueix columna amunt. Pintada sobre la fusta, es llegeix una advertència: «Si les nostres begudes, menjar o servei no arriben al nivell que desitjaries, baixa el nivell».

M'imagino l'aspecte que devia tenir l'interior d'aquest o de qualsevol altre saloon de la ciutat a finals del segle XIX, quan els bars eren plens de miners de la zona que hi anaven a refrescar-se les goles plenes de pols de mineral després de les dures jornades laborals i a buscar-hi tota mena de distraccions. Juneau vibrava en aquella època amb les màquines que foradaven la muntanya buscant el mineral i amb la frenètica activitat que la indústria minera començava a adquirir a Alaska.

Ara la ciutat només vibra amb la presència d'onades turístiques abocades pels creuers. I aquests, com les onades, són intermitents.

Herència minera

Davant del mar, en una plaça, una escultura de bronze de dos miners operant una trepadora pneumàtica recorda l'origen miner de la ciutat. Quan el 1880 Joe Juneau i Richard Harris van descobrir or als rierols propers d'on és ara la ciutat de Juneau, homes i dones d'arreu del món van venir cap a la zona il·lusionats pel metall preciós. Alaska començà a significar esperança, llibertat i somnis fets realitat. Aviat, però, les palletes que es podien recollir pel mètode tradicional de la pala i el plat van començar a escassejar i l'única manera que permetia arribar a l'or era excavar directament a la roca, una empresa que difícilment els miners individualistes que havien explotat la zona fins aleshores podien dur a terme.

L'extrema pobresa de la mena de mineral demanava a crits tècniques més efectives per a extreure'n l'or. Per cada unça de mineral del metall preciós es necessitava processar vint-i-vuit tones de mena. Amb els miners van venir els enginyers i financers necessaris per a tirar endavant aquelles extraccions. Això era feina de grans companyies, que no van trigar a formar-se per a explotar els jaciments. De les moltes que es van crear les més profitoses van ser la Treadwell Mining Co., l'Alaska Juneau Mining Gold Co. i l'Alaska Gastineau Mining Co. L'activitat d'aquestes poderoses empreses va perfilar la història i la població de la ciutat.

Més tard van arribar els mercaders, comerciants, pescadors i les seves famílies, i al tombant de segle Juneau havia deixat de ser un poble i ja era una ciutat. Les mines donaven treball i riquesa als seus habitants però a la vegada omplien l'aire amb el soroll incessant de la seva maquinària. Molts dels empleats es queixaven que durant la nit no podien dormir, però d'altres hi estaven tan acostumats que quan les màquines paraven per Nadal i per la festa de la independència del quatre de juliol, es queixaven que no podien dormir a causa del silenci.

A partir del 1906 Juneau va esdevenir la seu del govern territorial i, quan les mines van tancar el 1944 a causa de l'esgotament de la mena, l'economia es va focalitzar en un altre punt que va esdevenir igualment profitós: el govern i el seu funcionariat. Actualment una porció molt important de la seva població treballa per al govern estatal, federal o local.

I gairebé es pot dir que tota la resta es dedica al turisme.

El Capitoli

Al contrari que el de les altres capitals d'estat de la Unió, el Capitoli de Juneau no és una rèplica en miniatura del de Washington i per tant és l'únic Capitoli oficial dels Estats Units que no té una cúpula que coroni el centre de l'edifici. El Capitoli ocupa en realitat l'antic Federal Building, construït el 1931 amb formigó i obra vista reforçada visualment amb quatre grosses columnes dòriques de marbre que sostenen un voluminós balcó. Quan Alaska va esdevenir Estat el 1959, la falta d'un edifici a Juneau que pogués fer la funció de Capitoli es va resoldre simplement amb un canvi de nom, i el Federal Building va passar a ser la seu de l'Administració del nou Estat. Al seu interior és on es reuneix la legislatura de l'Estat i on hi ha les oficines del governador, on van exercir Frank Murkowski, Sarah Palin, Sean Parnell i Bill Walker.

Hi entro encuriós per la política americana. Hi fan visites guiades, i la d'avui la fa un tal Ben, un estudiant de secundària que es guanya un extra a l'estiu guiant turistes. El primer que ens ensenya és el que ja hem vist tots els qui seguim la visita: l'entrada de l'edifici. Al vestíbul ens mostra els dos plafons de ceràmica que decoren les parets i que il·lustren la caça de caribús com a collita de la terra i la pesca de salmó com a collita del mar. Més significatius són els detalls que ornamenten les bigues del sostre i que

representen les principals riqueses de l'Estat: un peix per a la pesca i la caça, un pic i una pala per a l'or i el petroli, un arbre per a la silvicultura i un iglú per als nadius d'Alaska.

—Però no us equivoqueu, eh? —explica de seguida en Ben—. Els esquimals d'Alaska mai no han viscut en iglús!

Ens ensenya la cambra legislativa, on es reuneixen a principis d'any els seus vint senadors, i la cambra de representants, on es reuneixen els quaranta representants elegits cada dos anys. Aïllada per la distància del govern central de Washington, la història política d'Alaska compta amb alguns episodis realment memorables que no haurien pogut succeir en territoris més propers a la capital dels Estats Units. El més sonat d'aquests episodis el va protagonitzar el governador John F.A. Strong. Aquest va ser nomenat governador d'Alaska el 1913, mentre aquesta encara era un Territori dels Estats Units i no un Estat amb plens drets. El governador Strong va haver d'abandonar el càrrec el 1918, quan es va descobrir que en comptes de ser ciutadà nord-americà, en realitat era canadenc.

—Aquestes coses —diu en Ben amb un somriure irònic als llavis— només poden passar a Alaska.

Traces d'ortodòxia

Anant cap a l'alberg on passaré la nit, a la part alta de la ciutat de Juneau, segueixo el costerut Main Street fins a 5th Street, flanquejat a banda i banda per cases solitàries de dos o tres pisos, revestides de fusta de colors cridaners i amb cotxes gegantescos aparcats davant dels seus portals. Algunes d'aquestes cases són velles, i daten de la pròpia fundació de Juneau. Esparses entre aquestes cases centenàries hi ha unes quantes esglésies força antigues. En un radi de quatre carrers n'hi compto tres: l'Església de la Sagrada Trinitat, la Catedral de la Beneïda Verge Maria i l'Església de Sant Nicolau.

De les tres, la més interessant és la de Sant Nicolau. És de parets de fusta pintada de blanc amb finestres de marcs de color blau cel. Però a banda del color cridaner, el que és més espectacular és la planta arquitectònica: té vuit cares, una per a cadascun dels set dies de la setmana més el vuitè per al dia del Senyor segons la litúrgia ortodoxa russa. La teulada de vessants inclinats està coronada per una ceba daurada rematada amb una creu russa. L'església la van construir a finals del segle XIX els indígenes tlingit amb l'ajuda dels miners d'origen eslau, per a tenir un lloc d'oració per a la pràctica de l'ortodòxia russa que era, aleshores, i ho segueix sent en l'actualitat, la religió de major seguiment entre els indígenes del sud-est d'Alaska.

Ens hem de remuntar al descobriment d'Alaska per a entendre la presència de l'església russa en territori americà: Alaska va ser descoberta pels russos. El gran explorador danès Vitus Bering, que treballava comissionat pel Tsar Pere el Gran, va descobrir ja durant la seva primera expedició del 1728, que Sibèria i Amèrica estaven separades per aigües marines. No va veure la terra que hi havia més enllà a causa de la boira i el mal temps, però sabia que els dos continents estaven separats. Posteriorment, els cartògrafs van homenatjar el gran explorador batejant el tros de mar que separa els dos continents més grans del globus terrestre amb el nom d'Estret de Bering.

Bering va aconseguir tornar a Sant Petersburg per a informar el Tsar i, amb el suport d'aquest, el 1733 va tornar a marxar amb la missió d'explorar amb més profunditat aquella nova terra. L'expedició va començar per terra, i més de deu mil homes van trigar set anys per a creuar tota Sibèria i arribar a Kamtxatka. Bering arribà a la costa del Pacífic d'aquesta península i hi construï dos vaixells, el Sant Pere i el Sant Pau. Allà on hi havia hagut les drassanes improvisades hi va fundar una ciutat que va batejar amb el nom dels dos vaixells: Petropavlovsk.

El descobriment d'Alaska

Des de la recentment fundada Petropavlovsk, a la Kamtxatka russa, el 1741 Vitus Bering i part dels seus homes es van fer a la mar i es dirigiren cap a l'est. Una tempesta va separar els dos vaixells de l'expedició a prop de les boïroses illes aleutianes. El Sant Pau, comandat per Alexei Chirikov, va arribar fins a una terra coberta de pícees, i el capità va enviar a terra onze homes per a inspeccionar el terreny. Cap d'aquells homes no va tornar. Chirikov va enviar vuit mariners més a investigar, però quan van haver passat els dies i ni aquests ni els altres homes no havien tornat al vaixell, Chirikov va repensar-se la idea de desembarcar i va decidir entornar-se'n. Al cap d'uns anys, circularia entre els indis tlingit una llegenda que feia referència a l'arribada d'uns homes blancs. Explica la història que un ferotge guerrer tlingit vestit amb pells d'ós va eliminar un a un els nousvinguts. Al seu retorn cap a Petropavlovsk, Chirikov encara va perdre vint homes més a causa de l'escorbut.

El destí del Sant Pere, capitanejat per Bering, va resultar en un inici més prometedor. El 15 de juny del 1741, va arribar a l'illa de Kayak, prop del que després seria la ciutat de Cordova, a Alaska. Bering no va poder desembarcar a l'illa, però sí que ho van fer alguns dels seus homes, entre ells l'alemany Georg Wilhelm Steller, que viatjava amb l'expedició com a naturalista. Steller reconegué entre els ocells que es passejaven pels arbres de l'illa un cosí del gaig blau americà, i aquesta va ser la primera prova tangible que l'expedició havia arribat realment al Nou Món des de l'oest. En honor d'aquell descobriment, la *Cyanocitta stelleri*, de cua i ales de blau cobalt i el cos i el cap encrostat de color negre es coneix avui en dia com a Gaig d'Steller. Steller a més també dona nom a dos altres animals: una espècie d'èider i el lleó marí d'Alaska.

L'illa de Kayak no era habitada per cap tribu indígena, i això va permetre que la tripulació del Sant Pere pogués avituallar-se d'aigua fresca per al viatge de retorn fins a Kamtxatka. Però a l'illa i a la resta de costa que van explorar, no van trobar-hi menjar i, amb una tripulació cada cop més afeblida per la fam i l'escorbut, Bering va decidir a l'octubre tornar cap a Kamtxatka. Ell no hi arribaria mai. El Sant Pere va naufragar a l'illa que des d'aleshores duu el nom de l'explorador, i ell mateix i uns quants dels seus homes hi van perdre la vida. La resta de la tripulació va aconseguir passar l'hivern de mala manera, principalment gràcies a la matança de llúdrigues marines que no tenien por dels homes i que els van proporcionar aliment i roba d'abric. A la primavera següent, els

supervivents van construir una nova embarcació amb les restes del naufragi i van arribar a Kamtxatka pocs mesos després.

Alguns d'aquells supervivents del Sant Pere van tornar a Sant Petersburg amb els records d'aquella odissea, i entre aquests souvenirs, els abrics fets amb les pells de llúdrigues que havien matat. Aquelles pells finíssimes no van passar inadvertides als pelleters de la capital russa, que hi van veure un potencial enorme i van començar a enviar expedicions a Alaska per a tornar amb pells de llúdriga. Aviat, la nova terra es va omplir de mercaders que intercanviaven o compraven pells als nadius. Es va fundar la Companyia Russo-Americana, que tenia el monopoli de la pelleteria i, arrossegades per aquesta, les ciutats al nou territori van començar a florir i créixer. L'arribada dels primers missioners ortodoxos va marcar l'inici d'una època d'estabilitat i de pau, ja que la religió i els matrimonis interracials van permetre que els indígenes acceptessin els russos sense gaires entrebancs.

Aquells missioners russos ho van fer tan bé que encara avui la religió ortodoxa és la que té més fidels a Alaska, i és gràcies a aquests que en més de vuitanta comunitats natives es manté el llegat cultural de l'Amèrica Russa.

Alaska en venda

El regnat rus sobre Alaska només va durar 126 anys. A finals de la dècada del 1860, l'Imperi Britànic s'estava estenent per tot el món sota l'enorme influència de la Reina Victòria. Canadà estava prenent forma i les seves fronteres occidentals amb els Estats Units començaven a estar en disputa. Els russos havien perdut recentment la Guerra de Crimea amb els anglesos i estaven preocupats per la vulnerabilitat de les seves costes del Pacífic. Alaska era massa lluny i els russos no la podien controlar bé.

Tard o d'hora, aventurers i cercafortunes americans començarien a remuntar la costa cap a Alaska i s'hi establirien. Calia vendre la terra mentre totes les potències encara la consideraven russa. Rússia no oferí Alaska al Canadà, el veí natural. Aquest depenia de la corona anglesa, i el Tsar la considerava ja massa potent. Per això, els russos oferiren Alaska als Estats Units, a qui els unia un reconeixement moral, ja que durant la Guerra de Crimea, els polítics americans havien intervingut a les diferents corts europees defensant la posició i les raons morals de Rússia.

El 30 de març de 1867 el Secretari d'Estat William H. Seward va signar el contracte amb els russos per la compra d'Alaska per 7,2 milions de dòlars de l'època (al preu de dos centaus l'acre). En aquells moments l'opinió pública americana el va titllar d'irresponsable. De què serviria aquella terra congelada, es preguntaven la majoria de diaris de l'època? Calia fer una despesa tan important quan s'acabava de sortir d'una Guerra Civil? Ningú no recordava que la compra de Louisiana havia estat encara molt més cara, i ningú es queixava ara que els Estats Units posseïssin aquella extensió de terreny.

El desconeixement de les possibilitats del nou territori combinat amb la seva llunyania, però, van crear entre els americans una animadversió tan considerable contra el Secretari d'Estat que molts dels diaris de l'època anomenaren a la nova adquisició la Follia de Seward, o el Congelador de Seward. D'altres diaris, més en contra de la idea que de la persona, es referien a Alaska com Walrussia (fent un joc de paraules entre «walrus», morsa en anglès, i Rússia).

El temps s'ha encarregat de donar la raó a Seward. L'or i el petroli han convertit Alaska en la nineta dels ulls d'Amèrica i actualment cada 29 de març els habitants d'Alaska celebren orgullosos el Seward's Day. En canvi els russos s'estan maleint els ossos per haver fet aquella venda tan barata. Fins i tot el polític nacionalista rus Vladimir Zhirinovsky va demanar anul·lar aquella venda com a punt de sortida en la seva croada per a reconstruir l'Imperi Rus. No hi té res a fer perquè el rebut, el xec de compra i el tractat signat són ben tancats amb pany i clau als Arxius Nacionals de Washington, D.C. Els Estats Units van ser els que van acabar guanyant-hi més en la compra d'Alaska, però no es pot negar que van fer-ho tot legalment.

Alaska, el 49è Estat

Des que el 1867 els Estats Units van comprar Alaska als russos per un temps semblà que el Congrés americà no sabia exactament què fer-ne, d'aquell tros de terra. Ni tan sols no sabien com anomenar-lo o com gestionar-lo. El 1867 va rebre el nom de Districte Militar d'Alaska, i sense creure necessari de dotar amb un govern civil la població esparsa del nou territori, l'exèrcit americà, sota la comandància del general Jefferson C. Davis, va ser assignat per a mantenir-hi la llei i l'ordre. Un any després passà a anomenar-se Departament d'Alaska, i quan el 1877 l'exèrcit va ser retirat per la seva poca eficàcia en resoldre els conflictes, el nou Districte Fronterer d'Alaska va passar a ser controlat únicament per un Recaptador de Duanes.

A partir del 1880, amb l'arribada dels primers cercadors d'or i la necessitat d'establir les propietats de les mines, el govern civil es va fer imperatiu. El 1884 el Congrés dels Estats Units va donar a Alaska la seva First Organic Act, basada en el codi civil d'Oregón, que la convertia en el nou Districte d'Alaska i la dotava d'un governador i un tribunal de districte amb un jutge, un advocat, un agutzil i quatre representants. Alaska aconseguia així el seu primer govern civil.

Des del primer dia s'hauria d'haver anomenat Territori d'Alaska, però aquest nom hauria pressuposat un eventual pas a Estat, i molts dels congressistes no hi estaven d'acord. Encara faltarien noranta-dos anys fins que Alaska aconseguís el reconeixement que té actualment. Els principals opositors de la formació de l'Estat d'Alaska eren alguns dels Estats del Sud ja consolidats, especialment l'Estat de Washington, ja que amb la conversió a Estat d'Alaska amb plens drets, els comerciants de Seattle perdrien tot el monopoli de què fins aleshores havien gaudit de les transaccions amb Alaska.

Tot i que el 1916 el jutge James Wickersham ja havia passat un projecte de llei per a arribar a Estat, no va arribar a finalitzar-se. No va ser fins al final de la Segona Guerra Mundial, després que el conflicte bèl·lic demostrés el paper que podia representar Alaska en el conjunt dels Estats Units i després que l'Alaskan Highway comunicés el territori amb la resta del continent per terra, que els sentiments d'independència estatal van començar a ressorgir. El 1955, una convenció a Fairbanks va acabar amb la creació d'una constitució que els votants van aprovar amb majoria en un referèndum i els delegats al Congrés escollits van formar un lobby que amb tres anys va aconseguir el seu propòsit: el 30 de juny del 1958 l'Acta d'Estat d'Alaska va passar al Congrés i el 3 de gener del 1959, el President Eisenhower signava la llei que proclamava Alaska com el 49è estat dels Estats Units (Hawaii passaria a ser el 50è i últim Estat poc després). Els dos senadors i el congressista d'Alaska podrien començar a votar en nom del seu propi Estat.

Indis espanyols

Camino cap a l'alberg de Juneau sota un ruixat que aboca torrentades d'aigua. A la capital d'Alaska hi plou 223 dies l'any, i avui segur que està plovent la quantitat de quatre dies. Arribo a l'alberg tot xop, i quan vull canviar-me a l'habitació veig que l'aigua ha entrat a la motxilla i no tinc res sec per a posar-me. Quan para de ploure, baixo a visitar les botigues de souvenirs de Franklin Street amb la idea de trobar una samarreta de cotó que estigui ben seca i un folre polar que em pugui abrigar durant el trekking que tinc pensat fer a través del Chilkoot Pass. Tot i que ja és més tard de les set de la tarda, les botigues encara són obertes, principalment per a beneficiar-se de les últimes compres dels turistes que encara no han tornat als seus creuers.

Les botigues estan orientades a aquesta tipologia de turista nàutic: coses inútils a preus desorbitats. Però si es busca bé es pot trobar alguna ganga i després de regirar una estona en trobo una en forma de samarreta econòmica i un jersei de folre polar amb un dibuix tlingit d'una orca. En algunes parets de la ciutat hi he vist pintures d'animals mitològics amb els típics traços dels indis haida o tlingit de la regió, i el mateix botiguer que m'atén sembla un indígena local. De mitjana edat, pell olivàcia i cabells negres i força llargs, em demana si vull que m'emboliqui les compres per a regal. Li dic que no, que m'ho enduc posat. Li pregunto pel significat enrevessat de la decoració de l'orca del jersei.

—No en tinc ni idea —respon arronsant les espatlles.

—Ah, no? —pregunto sorprès—. Em pensava que eres un tlingit.

—Jo? No, i ara... jo sóc hispà.

—Ah! *Entonces hablas español...* —afegeixo encara més sorprès, pensant que deu ser mexicà.

—*Sólo un poquito*. En realitat, els meus pares eren d'Espanya.

—I no parles espanyol?

—Ja no...

Sacseja el cap, i després, arronsant les espatlles a tall d'excusa, afegeix:

—Si no l'utilitzes es perd.

Surto de la botiga content per la meva adquisició però del tot desconcertat per la meva aparent nul·litat a l'hora d'establir l'origen de les persones que vaig veient. Mira que confondre un espanyol amb un indi! Ni que es tractés d'un espagueti western! Però la veritat és que a no ser que els indis duguin algun atribut de la seva tribu (com ara algun dibuix tribal a la roba, els cabells llargs o alguna sanefa en alguna peça de la seva indumentària), els ulls més o menys estirats, una pell rogenca i el cabell d'atzabeja, no són suficients per a distingir-los dels mexicans o altres hispans o fins i tot dels filipins. Fàcilment es confonen els tres orígens per l'aspecte físic, i per si això no fos suficient, la possibilitat de confusió és encara més elevada pel fet que tots tres tipus treballen a les botigues de souvenirs.

Filipins alaskeros

Passejant pels carrers de Juneau, sota la pluja constant de l'estiu del sud-est d'Alaska, confonc amb massa facilitat els hispans, filipins i indis tlingit que regentaven les botigues de records. L'única manera d'assegurar que algun dels dependents és filipí és entreveure, entre tots els articles penjats de les parets o fins i tot del sostre de les saturades botigues de souvenirs, algun cartell que digui "filipino cooking inside". Això i l'olor de fregit que aleshores emana de la petita cuina que aquestes botigues tenen instal·lades en un racó és un indicador inconfusible de l'origen dels seus propietaris.

Els filipins, però, no van arribar a Juneau per a vendre souvenirs a les botigues properes al port. Del 1920 al 1950, quan Amèrica buscava mà d'obra barata per a treballar a les fàbriques d'enllaunat de salmó en un temps en què la immigració xinesa i japonesa era restringida, la solució més elemental passà per llogar mà d'obra filipina. Al capdavall, les Filipines havien estat territori americà des del 1899 fins el 1935, i l'únic que necessitava un obrer filipí per a anar a treballar a una de les moltes plantes d'enllaunat d'Alaska era un certificat de naixement i un bitllet del vapor que el dugués a través del Pacífic.

La feina que van trobar un cop a Amèrica va ser molt dura per a aquests filipins que, arran del seu viatge, van passar a ser coneguts amb el nom d'alaskeros. Havien de treballar moltes més hores de les que els havien promès, cobrant menys del que els havien assegurat i dormint amuntegats en dormitoris comunitaris. Però van saber organitzar-se en sindicats i mica a mica van aconseguir fer valer els seus drets com a treballadors i, tot i que molts d'ells encara treballen en la indústria pesquera, ara ho fan en condicions molt millors.

Els filipins no van ser els únics que ho van passar malament a Alaska. Els propis indis, els pobladors originals d'aquelles terres, van haver de veure com dia rere dia eren més marginats i discriminats. No va ser fins el 1924 que els nadius no van passar a ser considerats ciutadans de ple dret dels Estats Units, amb dret a vot per a l'elecció dels seus representants, però la discriminació va durar encara molts més anys. Hauria d'arribar el 1945 perquè es passés al Senat d'Alaska un projecte de llei en contra de la discriminació.

Però no són únicament els immigrants o els nadius que troben dura la vida a Alaska. Quan torno a l'habitació de l'alberg, hi trobo un noi de Califòrnia que està fent la maleta, malhumorat i amb aire de cansat. Marxa demà al matí, després d'estar-se dos mesos treballant en una planta processadora de peix al nord de Juneau. La seva experiència no és bona i es queixa mentre me l'explica:

—La companyia que vaig contractar per trobar la feina no m'ho va explicar tot. Volia treballar aquí a l'estiu per a guanyar-me uns quants diners i em van dir que només hauria de tallar peix. Només això, em van dir. El que no em van dir és que ho faria durant dos mesos seguits sense parar! Em fa pudor la roba, la pell i fins i tot els cabells. I per més que em dutxi vaig contínuament deixant un rastre d'olor de peix podrit que no lligo ni amb peixateres... Menjo qualsevol cosa i l'únic que em ve al nas és l'olor de peix de les mans. Coi de peix! Coi de ciutat!

Mentre em fico al llit i sento renegar encara el noi a l'altra punta de l'habitació, no puc deixar de pensar que el peix no deu ser l'únic culpable de tanta tírria. Segur que la pluja també hi té a veure.

La bandera d'Alaska

El terra és encara moll de la pluja que ha caigut durant la nit i el cel grisós amenaça de descarregar altre cop quan surto a explorar la resta de Juneau l'endemà al matí. L'aire humit és suficientment fresc per a dur un jersei, però omple els pulmons amb el perfumat aroma de l'herba molla i la fragància etèria del bosc de pínees que cobreix la serralada que rodeja Juneau. A l'altra banda del canal de Gastineau, les muntanyes de Douglas Island es veuen clapejades encara amb alguna congesta tardana. És un matí típic de l'estiu a Juneau, i decideixo aprofitar-lo fent una mica de cultura.

Una visita ràpida al Museu Estatal d'Alaska m'introdueix en pocs metres quadrats en tota la varietat de fauna, etnologia i història d'Alaska. És gairebé més de la que es pot arribar a absorbir, però s'hi aprenen coses curioses, com per exemple, que fins i tot abans que fos incorporada als Estats Units com un Estat de ple dret i no un mer territori, Alaska ja tenia una bandera pròpia: el 1926 es va organitzar un concurs a les escoles d'Alaska per a escollir el símbol per al Territori. El guanyador va ser Benny Benson, un nadiu aleut de tretze anys de Chignik, a la península de Kenai, que va dibuixar en un camp blau fosc vuit estels daurats amb la forma de l'Óssa Major i l'Estel del Nord. L'Óssa Major simbolitzava la força, i l'Estel del Nord significava el futur cap a la condició d'Estat, una intenció que també quedava recollida en la divisa d'Alaska: «North to the Future». La

bandera va inspirar també la cançó oficial de l'Estat, que compara el blau del fons de la bandera amb el blau del mar i dels llacs de muntanya, i els estels daurats amb l'or que cercaven els primers exploradors.

Benny Benson va morir el 1972 d'un atac de cor als 58 anys. Treballava a Kodiak com a mecànic d'avions, i el 2013, al centenari del seu naixement, l'Estat d'Alaska va posar el seu nom a l'aeroport de l'illa.

Capital d'Alaska

Mentre em dirigeixo amb l'autobús cap a Mendenhall Glacier, un diluvi cau sobre Juneau i transforma el paisatge darrera els vidres en una imatge distorsionada fosca i grisa. Sense gaire cosa per contemplar a fora, em concentro en la guia de viatge i hi descobreixo dues coses: la primera és que Juneau és una de les ciutats més extenses dels Estats Units perquè la frontera del seu municipi arriba a tocar del Canadà; i la segona és que, tot i ser tan gran, només hi viuen poc més de trenta mil persones. Comparativament, a Anchorage hi viuen més de 260 mil persones. I per si això fos poc, és l'única capital d'Estat on no és possible arribar-hi en cotxe, pel simple fet que no hi ha connexió per carretera amb qualsevol altra ciutat. L'únic asfalt que poden trepitjar els pneumàtics d'un dels cotxes de Juneau és el dels carrers de la ciutat i el d'unes quantes carreteres que arriben una mica més al nord resseguint la costa o que recorren part de l'illa de Douglas davant de la capital. En total no representen més de 160 quilòmetres. Tots els cotxes que arriben o surten de Juneau ho fan amb el ferri de l'Alaska Marine Highway.

Això explicaria que hi hagués hagut qui volia que Juneau deixés de ser la capital d'Alaska. El 1974 els habitants d'Alaska van votar que Willow, un poblet prop d'Anchorage, fos la nova capital. A Juneau estaven desesperats, perquè perdre la capitalitat significava també perdre la meitat dels llocs de treball de tota la població, que depenia massa del funcionariat governamental. Però després que aparegués un estudi valorant els astronòmics costos que suposaria canviar la capital, en una segona votació els habitants d'Alaska van preferir deixar les coses tal com estaven. Al capdavall, Juneau ja ha estat la capital d'Alaska des de fa massa temps...

Mendenhall Glacier

Mendenhall Glacier és un dels pocs llocs on es pot arribar amb cotxe prop de Juneau. És a menys de vint quilòmetres del centre de la ciutat, però amb totes les parades i la volta que fa per a donar servei a Auke Bay, quan l'autobús em deixa a la parada propera a Mendenhall, ja ha passat ben bé una hora. Afortunadament ha deixat de ploure, perquè la parada d'autobús m'ha deixat a una milla del centre de visitants, i com que a aquesta hora no hi passen gaires cotxes, és una distància que he de recórrer totalment a peu. Arribar-hi caminant em permet gaudir més plenament de l'admirable visió de la glacera, que

serpenteja des del fons de la vall i mor en un llac de gel fos on floten uns quants icebergs. Per sobre la línia de pínees negres, baixant encaixonada entre les altes muntanyes clapejades de blanc i cobertes de boira, la llengua de la glacera de Mendenhall recorda una enorme autopista d'asfalt blanc. La base tocant a l'aigua és d'un blavós esplèndid, causat per la compactació del gel, que reflecteix només la llum blava de l'espectre solar.

Els vint-i-dos quilòmetres de llargada de la glacera de Mendenhall comencen darrera de Juneau, on els vents humits provinents del mar descarreguen la mateixa aigua que a la ciutat, però aquí ho fa en forma de neu. Aquesta neu acumulada durant milers d'anys ha anat formant un casquet glacial immens del qual en surten trenta-set altres glaceres, algunes de les quals tenen més de dos-cents metres de gruix.

Un dia ennuvolat com avui és magnífic per a veure la glacera, perquè els núvols s'encarreguen de filtrar la llum vermella de l'espectre solar, augmentant així l'efecte òptic del blau del glaç. Contrastant amb el blanc immaculat de la neu que cobreix les muntanyes del costat, els trossos blaus de la glacera em fan l'efecte com si el que s'hagués gelat no fos aigua sinó un tros de cel.

Deixo la transitada àrea del centre d'informació, massa turística pel meu gust, i passejo per les múltiples passarel·les de fusta que han instal·lat per a passar entre els nombrosos rius que marxen del llac. Tot i la presència d'aquestes passarel·les artificials, aquí ja ens trobem en la natura més salvatge. Les escombraries s'han de llençar en recipients metàl·lics especials proveïts d'una tapa amb una tanca especial per a evitar que puguin ser obertes pels óssos. Dins mateix de la ciutat de Juneau, tots els contenidors d'escombraries són d'aquest tipus. I amb raó. Una notícia al diari informava que fa pocs dies un ós negre va entrar a la cuina d'una casa de Sunset Street, va furgar dins les escombraries de la cuina i va estar llepant els plats del sopar, que encara no s'havien rentat. Els propietaris de la casa es van refugiar al dormitori mentre l'ós, més inquisitiu que no pas agressiu, revisava tota la cuina i el menjador i en destrossava uns quants mobles. Quan va arribar la policia, l'ós va trencar una finestra i va córrer cap al bosc.

La natura, a Alaska, frega la civilització.

Rastres d'óssos

La primera experiència que tinc en terra d'óssos a Alaska és al parc de Mendenhall Glacier. Un cartell a l'inici del senderol que s'interna al bosc de bedolls que creixen vora els rius indica clarament que el caminant que s'aventura per aquells vorals ho fa al seu propi risc: «S'han vist óssos alimentant-se recentment en aquesta zona. Aneu amb molt de compte. Aneu en grup. Parleu i feu soroll per a no sorprendre els óssos». No recordo que duc les campanetes al fons de la motxilla i és en silenci que m'endinsó al bosc, sol i intentant esbrinar exactament de què es poden alimentar els óssos. Al cap de poc m'alegra comprovar que la seva dieta no és a base de turistes. Veig un salmó al terra, decapitat i esventrat per la queixalada d'un ós. Els rius són plens de salmons que remunten les aigües

que els van veure néixer i que vénen a pondre els ous i morir al cap de poc, ja sigui per esgotament o sota les urpes dels óssos.

N'hi ha a centenars, de salmons, nedant amb dificultats en les aigües cristal·lines poc profundes. De fet, l'aigua és tan poc fonda que, en molts llocs, els seus lloms lleugerament arquejats i molt vermells són clarament visibles sobresortint-ne com les aletes de petits taurons. Són salmons rojos, de l'espècie *Oncorhynchus nerka*, que aquí els americans anomenen sockeye. Les siluetes dels salmons són clarament visibles contra el sòl terrós del llit del riu, però és quan avancen sobtadament amb grans cops de cua que es fan encara més patents. Aleshores empenyen una ona d'aigua que els localitza, o xipollegen sorollosament en les aigües somes. Els óssos s'hi deuen fer un bon festí amb tanta pesca fàcil. No tenen més que trepitjar-los i clavar-los queixalada.

Una sèrie de baranes al llarg de les passarel·les m'han donat fins ara una falsa confiança en la impossibilitat de trobar-me cap animal més gros que els esquirols que de tant en tant travessen corrent el camí, però quan veig que la barana de fusta acaba i el camí s'endinsa per un tros de bosc solitari i silenciós, aquesta confiança es desfà com el gel de la glacera. S'acaba fonent del tot quan veig un dels salmons al costat del camí, escapçat, destrossat i evidentment caçat i devorat per un ós.

Aconsegueixo tranquil·litzar-me una mica quan sento veus humanes més endavant. M'hi apropo i veig un grup de gent que està mirant el riu des de la vora, on torna a haver-hi baranes. El grup el forma una família de turistes i un guia indígena. Quan sóc al seu costat, observant amb atenció els moviments de cua dels salmons a sota el riu, sento que l'indi, un home grassonet de llarga cabellera negra, ulleres grosses de pasta, jaqueta texana i un barret stetson de pell negra amb dibuixos tlingit de colors i una ploma lligada a la cinta, diu sense dirigir-se a ningú en particular:

—Vinc cada any i aquest espectacle mai no deixa de sorprendre'm.

Aquests peixos han estat anys al mar, i quan noten que els ha arribat l'hora, s'enfilen pels rius i van exactament al punt on van néixer. Però fins i tot la ciència encara no ha pogut esbrinar com els salmons poden arribar a conèixer tan específicament quin és el riu del que provenen. I encara aquests salmons no són gaire lluny de l'oceà. N'hi ha que per a arribar al lloc de posta han de remuntar milers de quilòmetres de rius, deixant de banda milers d'afluents, per a la fi triar exactament aquell que els va veure néixer. I no s'equivoquen mai.

Just quan penso que ara que vaig en grup ja no he de témer res dels óssos del bosc, observo que el grup marxa, i cap a la direcció contrària a la que jo vull anar. Sento que l'indi, amb alegra espontaneïtat, es dirigeix cap al seu grup:

—Ei, a veure si sabeu com es pot distingir un ós negre d'un ós bru... No? Molt fàcil. Us enfileu dalt d'un arbre. Si l'ós us persegueix enfilant-se, es tracta d'un ós negre. Si intenta abatre l'arbre, es tracta d'un ós bru.

Les rialles del grup no se'm contagien. Encara he de travessar el bosc i arribar fins a l'aparcament.

CAPÍTOL 2: HAINES

El canal de Lynn

La línia de costa d'Alaska, amb tots els seus fiords i illes, és dos cops més llarga que la de la resta dels Estats Units junta. Si els càlculs es fan durant la marea baixa, el resultat és del triple. Només amb aquestes dades ja n'hi ha prou per a entendre per què el mar és part de la vida d'Alaska. L'aigua és una constant al sud-est d'Alaska, i per a arribar a la majoria de les poblacions costaneres l'únic transport públic són els ferris de la flota de l'Alaska Marine Highway System.

L'*M/V Fairweather* n'és el vaixell més nou i més ràpid. Té forma de catamarà i pot dur 250 passatgers i 36 vehicles a una mitjana de 36 nusos per hora. En poc més de dues hores pot cobrir les 91 milles nàutiques que separen Juneau de Haines, i el temps se'm fa curt mentre observo el mar des del solàrium de la popa, un balcó obert a l'aire lliure just sobre les hèlices del vaixell. El vent natural i el generat per la velocitat m'esquitxen d'aigua salada, i tot i que m'he abrigat expressament amb tota la roba que tenia, al cap de poca estona ja tinc fred, sobretot a les mans nues amb què subjecto els prismàtics. Aguanto el fred i la humitat i em concentro en el paisatge. S'ho val. El ferri ens duu de seguida pel Favorite Channel, plagat de petites illes rocoses sobrevolades per gavines i altres ocells marins. Alguns del més petits s'atreveixen a acompanyar el vaixell durant una bona estona, però després d'un bategar d'ales frenètic deixen la cursa i ameritzen per a descansar sobre les ones.

Mica a mica anem enfilant-nos cap al nord deixant enrere les múltiples barques de pesca que circulen per la zona. A la costa, fils de boira esmunyedissa resten ancorats a les arrels dels primers arbres a tocar del mar, com si es tractés d'espuma de les ones solidificada arran de platja. Davant de Sentinel Island, veig una petita illa rocosa coronada pel blanc edifici del far: el ferri avança ja per l'estret Canal de Lynn, el fiord més profund d'Amèrica del Nord i un dels més transitats des de principis del segle XIX. En aquella època, el canal ja el recorrien els mercaders que volien traficar amb les pells dels animals que caçaven els indis tlingit, i més tard, ja durant el gran boom de l'or del 1898, el canal de Lynn va passar a ser l'autopista dels vaixells que duien fins a Skagway i Dyea els homes que volien anar a cercar l'or del Klondike.

I és justament cap allà, on el ferri em porta...

Fort Seward

El primer que veig de Haines és Fort Seward, un conjunt de cases i magatzems de fusta pintada de blanc al voltant d'una gran plaça quadrada coberta d'herba. El centre de Haines es troba al coll d'una península entre les cales de Chilkat i de Chilkoot. Les casetes acolorides vora de l'aigua, rodejades de pícees i emmarcades per les imponents

muntanyes nevades de la serralada de Chilkat i Takhinsha fan de Haines un dels pobles més escènics d'Alaska. Sobretot des d'un balcó marí com el ferri que m'hi porta des de Juneau. L'aire està amarat d'olor de pi, molsa humida i fortor de peix.

El port és a uns quants quilòmetres al nord del poble, i demano al taxista que em porta fins al poble que em deixi davant mateix del Fort. Me l'imaginava emmurallat per una tanca de troncs erectes i punxeguts com immensos llapis, com les tàpies que el setè de cavalleria muntaria en qualsevol terreny avançat en territori indi. Però el Fort Seward de Haines no té muralles. Ni en tenia quan va ser construït. Es tracta només d'una gran plaça d'herba de sis acres, una mica inclinada cap al mar, al voltant de la qual hi ha distribuïts els edificis, la majoria encara intactes: la cabana del telègraf, el safareig, els barracons dels soldats, la sala recreativa, l'hospital, el Quarter general, les cases dels capitans i els tinentes, el Quarter dels Oficials Solters, una forja, i d'altres edificis que permeten entendre l'origen militar de Haines.

Tot i que el poble va ser fundat el 1881 per missioners presbiterians a invitació dels indis tlingit locals, al cap de vint anys la missió va decidir cedir un terreny a l'Estat per a edificar el Fort, necessari com a avançada del govern federal a la regió per a acabar amb la disputa de la zona fronterera amb el Canadà. Van ser els mateixos soldats els qui van haver de desbrossar el terreny i els qui van muntar els edificis prefabricats que van arribar al cap de poc en vaixell.

Per la seva situació remota i ambient primitiu, el Fort Seward estava classificat com a fortificació en territori estranger, de manera que els soldats que hi servien tenien paga doble, però en realitat la feina ni era perillosa (els indis ja estaven pacificats) ni difícil. Només calia vigilar que no es calés foc, netejar els carrers de neu a l'hivern, i fer algunes marxes en esquís o raquetes de neu. El perill més important a què havien de fer front els soldats era l'avorrimet. Amb les armes més modernes de l'època, el que era més difícil de matar era el temps. Pesca, caça, excursions, balls, partits de bàsquet: tot era benvingut per a sortir de la monotonia. Una sèrie de fotografies antigues disposades en panells a diferents punts estratègics del poble permeten copsar l'ambient de l'època i imaginar-se Haines com un paradís relaxat per a la guarnició militar que l'ocupava.

Durant la primera i la segona guerra mundials, però, el Fort va prendre més protagonisme com a base d'entrenament dels reclutes d'Alaska. Durant la segona guerra mundial, a més, també va servir de lloc de descans per a les tropes que servien al Pacífic Nord, i ja després de la guerra va ser declarat excedent i l'exèrcit va abandonar Haines deixant-ne només els edificis. Cinc veterans i les seves famílies van comprar-lo amb tots els seus edificis i el terreny del voltant i van aprofitar-los per a crear-hi tota mena de negocis, des de fumadors de salmó a fàbriques de mobles. Als anys setanta va integrar-se a la ciutat i es va rebatejar com a Fort William H. Seward. Altre cop els habitants d'Alaska reconeixien el mèrit de l'home que havia comprat Alaska als russos.

South-East Alaska State Fair

Haines té només una població d'unes 2.500 persones, però té un recinte firal que és l'enveja de ciutats molt més grans.

Just el dia que arribo al poble coincideix amb la celebració de la South-East Alaska State Fair, la fira més gran del sud-est d'Alaska, i m'hi acosto a donar-hi un cop d'ull. Es fa a les afores del poble, a un quilòmetre del centre, en una zona desbrossada de bosc que anomenen Dalton City. Hi ha construït una espècie de poble del Far-West, amb un tros de carrer format per cases de fusta de dos pisos, pintades de diferents colors. A un extrem hi ha el Klondike Saloon, amb portes batents i tot. Del seu interior en surt música country. Hi ha una fàbrica de cervesa, i una llarga cua de gent que ja espera a que obrin per a apaivagar la set. A l'altra banda del carrer de terra batuda hi ha botigues de roba hippy i llaminadures, potser l'únic símbol de modernitat dins d'aquest reducte de la vida fronterera.

Tot té l'aspecte de decorat d'espagueti western. I quan en conec la història entenc per què: Dalton City és part del decorat que la Disney va construir prop d'aquí per a la filmació de la pel·lícula *Ullal Blanc* durant l'hivern i primavera del 1989-90. Tot i que es tracta d'una versió de Disney de la novel·la de Jack London, el resultat és molt aconseguit, sobretot si es pensa que és l'única pel·lícula ambientada a Alaska que s'ha filmat enterament a Alaska. Alaska és tan cara per a filmar-hi que totes les altres pel·lícules que hi eren ambientades normalment es filmaven al Canadà. Per exemple, *Mystery, Alaska* protagonitzada per Russell Crowe, va ser filmada íntegrament a la província canadenca d'Alberta. Fins i tot en l'època daurada de Hollywood no era estrany que es filmessin més al sud, encara que el resultat fos d'allò més còmic. A la pel·lícula *North to Alaska* (traduïda al castellà amb un títol modificat: *Alaska, Tierra de Oro*) John Wayne i Stewart Granger cerquen or en unes mines a Nome, prop del cercle polar àrtic. A les escenes d'exterior, però, hi fa sol i el paisatge és el semidesert californià proper als estudis de Hollywood.

M'arribo darrera el Klondike Saloon amb curiositat de cinèfil. Faig una ullada i somric. Les parets no visibles són de xapa de fusta. A la fira, com a les pel·lícules, amb un bon decorat et poden fer creure el que vulguin...

Logging show

L'espectacle estrella de la fira és el Logging Show, el dels llenyataires, però més que un espectacle en realitat és un concurs amb premi monetari final, on els llenyataires (en actiu o jubilats) de la regió, demostren la seva destresa. Als anys seixanta, quan la indústria de la fusta es trobava al seu zenit el concurs es celebrava el 4 de juliol, durant el Dia de la Independència. Actualment, com si el canvi de data relegués també l'activitat a un segon terme, es fa durant la fira, a l'agost. Però tot i haver quedat com un concurs de segones, encara atreu una dotzena de participants i tres centenets de públic.

El boscós sud-est d'Alaska ha estat des de sempre vinculat a la indústria de la fusta. Els registres històrics indiquen que la primera serradora d'Alaska la van construir els

russos el 1833 i des d'aleshores els immensos boscos d'Alaska han estat explotats en benefici dels seus habitants, encara que des dels anys setanta del segle XX la indústria ha patit una forta davallada. Tot i que les principals serradores de Haines estan tancades des d'aleshores, el Logging Show encara se segueix celebrant cada any i hi continuen venint els millors llenyataires de la zona, alguns amb més de seixanta anys d'experiència. Duen texans amb doble capa de tela a les cuixes, per a tenir més protecció contra el desgast, i tot i ser un espectacle de cara al públic la majoria dels llenyataires es presenta amb la seva roba de feina, bruta i esquincada. No es veuen gaires camises de quadres, però sí que la majoria s'aguanten els pantalons amb tirants vermells, com si acabessin de sortir d'un sketch dels Monty Python.

M'assec a les grades de fusta, amb una bossa de jerky, una carn seca fumada que és la delícia local. Pico una mica de l'insípid menjar mentre faig temps per a que comenci. No triga. Aviat anuncien la primera prova, el llançament de destrat. Es tracta de clavar una destrat de doble fulla en una diana de fusta de mig metre de diàmetre que es troba a uns set metres. Aconseguir clavar la destrat al tronc ja és prou difícil, però per a fer encara més interessant la prova, hi subjecten un segell al centre de la diana. Qui aconsegueixi tocar el segell s'endurà un premi addicional de cinquanta dòlars. El primer dels participants sembla que és dels bons. Agafa la seva destrat d'entre la col·lecció que espera repenjada en un tronc. Cadascú té la seva destrat, i és la que coneix perfectament, la que ha afilat amb cura i la que n'ha polit el llarg mànec de fusta. La sospesa amb cura per a valorar-ne el pes, s'estabilitza les cames, agafa la destrat per la punta del mànec amb fermesa amb les dues mans i l'aixeca per sobre el cap, fins a dur-la a tocar de l'esquena. Per uns moments em sembla estar revivint una escena de *The Vikings* amb un Kirk Douglas borratxo a punt de llençar la destrat per a tallar les trenes d'una pobra servent. El llenyataire agafa aire inspirant fort i amb un moviment d'elevada precisió la llença amb efecte cap al tronc. La destrat descriu una curta paràbola mentre rota tres o quatre cops sobre si mateixa. El tir és perfecte i la fulla d'acer impacta contra la fusta amb l'angle correcte. La destrat ha quedat clavada al tronc, a només deu centímetres del segell. El públic aplaudeix sorollosament i el llenyataire retorna al seu lloc entre la resta dels participants amb l'aire humil d'una feina ben feta. Un per un, aquells homes rudes i rústics mesuren la seva perícia amb la diana. Alguns llencen la destrat massa amunt i vola lluny del tronc. D'altres no aconsegueixen clavar-la i apallissen sorollosament el tronc amb el mànec de l'eina. Un d'ells no la llança amb prou força i la clava al terra. És una prova difícil, i després de dues rondes acaba sense que ningú no hagi pogut tocar el segell. És l'esperit del bosc qui ho evita, burlant-se d'aquells qui l'ataquen?

El terreny entre les grades de fusta que conforme l'escenari del show dels llenyataires és ple de troncs de diferents diàmetres. Un d'ells és el que ha servit de diana per a la prova del llançament de destrats, però la resta de troncs estan disposats al través, un al costat de l'altre.

Els altaveus anuncien la finalització de la primera prova a la South-East Alaska State Fair. Per a deixar descansar els participants, un parell de llenyataires professionals fan una exhibició de l'ús d'una serra mecànica. La destrat és en realitat el complement

d'emergència del llenyataire professional. Ja han passat els vells temps en que els llenyataires tenien les mans plenes de durícies del mànec de fusta de les destrals. La seva eina d'ús diari és actualment la serra mecànica, i aquestes solen tenir unes bones espumes al mànec. M'agrada pensar en aquestes dues eines com si el llenyataire fos un matemàtic, que normalment utilitza la calculadora i només per a fer petits càlculs o si se li han acabat les piles utilitzarà llapis i paper. Cada llenyataire té la seva pròpia cadena de la serra, que transporta en un drap engreixinat i que cuida com si es tractés de la nineta dels seus ulls. Un d'ells munta la cadena amb cura sobre la serra i n'engega el motor amb una estirada del cordó d'arrencada. El zumzeig penetrant de la màquina venç el brogit del públic. Tothom calla. És a punt de començar l'espectacle. Per a facilitar el lliscament, un ajudant aboca un rajolí de benzina sobre la cadena i amb una embranzida del motor, llenyataire i ajudant queden esquitxats de gasolina. Quan la cadena toca la fusta, un xiscle agut de fusta friccionada omple l'escenari i forma un núvol de serradures que surt disparat cap a les ulleres de protecció de la cara del llenyataire. Aviat tot el terra en un radi de dos metres queda cobert de pols i estelles de fusta. Quan aconsegueix tallar una llesca d'un tronc d'un metre de diàmetre, l'ensenya content al públic, sense fer cas de totes les serradures que li cobreixen el cap i la camisa.

La darrera prova és la que permet als participants rentar-se la roba de treball. És el famós *log rolling*, el rodament de troncs sobre l'aigua que les pel·lícules de llenyataires han popularitzat. En realitat no resulta ser tan espectacular. Una parella es situa davant per davant, un a cada extrem d'un tronc encadenat per les puntes dins d'una bassa excavada plena d'aigua. Les cadenes eviten que el tronc es desplaci lateralment, però pot continuar rodant sobre el seu eix longitudinal. Els dos participants salten a la vegada sobre el tronc i comencen a fer-lo rodar sobre l'aigua amb la idea de fer caure el contrincant. És tan difícil que pocs concursants aguanten més de quatre segons sobre el tronc. I quan un dels dos cau a l'aigua, l'altre no triga a seguir-lo. Un a un tots van quedant remullats. Aquesta darrera prova és sens dubte la més divertida, tant per al públic, que gaudeix veient com es remullen els participants, com per a ells mateixos, que aprofiten la mullena per a xipollejar com si fossin nens petits. Ara és el moment de venjar-se dels guanyadors de les altres proves, i tot s'hi val per a fer-los caure abans a l'aigua, empentes incloses. Quan ja no queda ningú sec, amb un signe acordat s'acosten cap al balcó de l'Erwin Hertz, el comentarista, un ex-llenyataire jubilat que ha anat afegint cultura i història a través dels altaveus mentre duraven les proves.

Entre tres o quatre llenyataires, alcen al comentarista, el porten prop de la bassa i amb una bona embranzida el llencen al centre de l'aigua fangosa. Per la cara que ha fet i la previsió amb què s'ha desfet del seu telèfon mòbil no deu ser la primera vegada que l'Erwin Hertz acaba remullat.

Hi ha una casa petita a Haines, tota ella de fusta pintada de blanc, amb els marcs de les finestres de color verd i un petit jardí cobert de flors. Podria passar per l'ordinària casa d'un apassionat de la jardineria, però en realitat acull al seu interior un dels museus més especialitzats del món. Un immens rètol davant de la porta dóna ja una pista del que es pot trobar al seu interior: té forma de martell, i amb lletres florides anuncia a tothom que passi pel davant que dins d'aquell bucòlic edifici el visitant hi podrà trobar el Hammer Museum (el Museu del Martell).

—*Hello!* —em saluda una veu escardalenca quan travesso el llindar de la porta.

Retorno la salutació instintivament, giro el cap i m'adono que he saludat un lloro gris que parla des d'una gàbia quadrada al mig del solàrium de l'entrada. Entro més endins i aquest cop em saluda una veu humana. Prové d'un home vestit amb camisa de quadres i texans de doble tela que per la fila que fa podria haver participat al Logging Show. L'home està abocat sobre una vitrina al mig d'una habitació, i quan es posa dret i es gira descobreixo que sota la tofa de cabells llargs i rossos entaforada a la gorra de beisbol s'hi amaga una cara somrient d'ulls vius i bigoti d'Astèrix.

—Hola! Benvingut al Hammer Museum! D'això... M'hauràs de dispensar un moment. Estic intentant reparar el vidre, que ha tornat a caure. De seguida estic per tu.

Quan acaba de fixar el vidre de la vitrina m'estén la mà i es presenta com a Dave Pahl, el propietari i creador del museu.

—Normalment és la meva dona qui atén les visites —m'explica disculpant-se—, però avui havia d'anar a la Fira, perquè ha guanyat uns premis a les millors verdures, i l'ha d'anar a recollir.

No em puc estar de preguntar-li de què li ve l'afició de col·leccionar un estri aparentment tan vulgar com un martell. M'explica que va començar a col·leccionar-los el 1973, quan va venir a Alaska perseguint un somni.

—Volia ser un pioner autosuficient —em confessa—. Ja saps, construir una cabana als boscos, viure de la natura... tot això. Vaig començar fent de ferrer. Em feia les meves pròpies eines, i així va ser com vaig entrar en contacte amb els martells, perquè l'ofici de ferrer demana tenir moltes eines especialitzades, entre elles molts martells diferents. Aleshores ja en tenia més d'un centenar.

Després, em continua explicant, va conèixer la seva futura muller, va formar una família i un hivern, per a fugir de la neu i el fred, van anar de vacances a Florida.

—Allà va ser on vaig entrar per primera vegada en contacte amb els antiquaris i els mercats de brocanters. Va ser una revelació. I a partir d'aleshores ja va començar la dèria de col·leccionista. Actualment ja en tinc més de mil cinc-cents.

És difícil d'arribar a mostrar tanta quantitat de martells en tres habitacions petites, però en Dave Pahl ho ha aconseguit. Això sí, no hi ha una sola paret del museu que no estigui plena de martells. Es troben ordenats pel tipus d'ofici o treball que els utilitza (o principalment els utilitzava), amb cartellets que indiquen l'ús que se'n feia. Només mirant una col·lecció d'aquestes característiques un es pot fer a la idea de com el martell o la maça han ajudat a l'evolució de la tècnica humana. Moltes de les peces del museu són encara funcionals: martells de fuster, de sabater, de ferrer, de picapedrer,... Però d'altres

han tingut ja el seu paper a la història i han quedat relegades a les sales dels museus. Pertanyen a oficis perduts o oficis en què alguna màquina fa ara la feina d'un home i la seva eina. Hi ha, per exemple, una col·lecció de sis martells de macadamiar, anomenats així per John Macadam, que va inventar el procés de barrejar grava i quitrà per a pavimentar carretera. Amb un cap en forma de bola, eren els martells més freqüents en les presons de treballs forçats per a convertir la roca en grava. Ara ja hi ha màquines encarregades de fer la mateixa feina molt més ràpidament. N'hi ha uns de petits amb el mànec gravat amb el nom de l'empresa que venia el carbó a les cases americanes fins a l'arribada de l'electricitat o el gas i que servien per a trencar el carbó de les estufes i de la cuina en trossets més petits que cremessin millor. Una col·lecció de grossos martells servia per a marcar els troncs que els llenyataires abatien, per a poder pagar després a la companyia reconeixent la seva marca.

La col·lecció és inigualable i forma un recull històric impressionant del martell com a eina i símbol que molts museus grans envegen. Els coneixements de Dave Pahl sobre la matèria són tant importants que ja han estat utilitzats per la prestigiosa Smithsonian Institution, que li va demanar el parer sobre uns artefactes que no tenia ben registrats. Com a compensació en Dave va aconseguir uns maniquins de guix d'artesans en posició de treball que ha disposat recentment entre la seva col·lecció.

Però sense cap mena de dubte la joia de la col·lecció és una gran fulla de pedra, en forma de destrat més que de martell. Quan en Dave va començar a disposar els seus martells en aquesta casa, l'edifici estava tot ruïnós. No tenia fonaments i les parets estaven tortes. La casa havia pertangut als edificis del Fort, però la van traslladar sobre patins fins on és ara als anys quaranta per a estendre el poble. Quan fa tres anys en Dave va excavar el terra per a fonamentar la casa, entre la terra extreta hi va trobar aquesta peça.

—És una maça cerimonial tlingit —els ulls li brillen d'orgull—. De 800 anys d'antiguitat. El mànec s'ha perdut, però probablement era de fusta i molt elaborat.

—I per a què servia?

—No se sap del tot. Potser com a arma per a les guerres, però segurament només servia per als sacrificis.

—Sacrificis? De quina mena?

—Abans de construir una nova casa, sacrificaven un o dos esclaus per a enterrar-los sota els pilars principals. Per a portar-los bona sort.

La col·lecció sembla tan completa que es fa difícil imaginar que pugui haver-hi algun altre tipus de martell al món que no sigui ja present al Museu.

—Oh, no! Segur que encara en queden molts. Mira, aquests mateixos que veus aquí —m'ensenyava uns sis o set martells sobre una taula— no tinc ni idea de per a què serveixen. Els tinc aquí per a veure si algun dels visitants ho sap.

Me'ls miro però sense saber què podien fer. Si no ho sap ell, qui ho pot saber?

—I pel que fa a la quantitat, cada dia en descobreixo de nous. A més, ara amb internet encara és més fàcil. Sóc un gran usuari de l'Ebay, i sempre hi trobo coses noves. Mira, avui acabo de posar aquesta altra peça que hi vaig comprar. És el primer visitant que la veu.

És un martell de fuster, amb el cap corbat per a poder extreure els claus. El que té d'original és que el mànec es bifurca i en realitat es converteix en dos mànecs en forma de V.

—No ho vaig poder resistir. L'havia de comprar. Ei! Si jo no el posés al meu Museu, qui sinó ho faria?

Robert Livingood

Ja he caminat molta estona pel costat de la carretera que va cap a la Chilkat Bald Eagle Preserve, però cap dels cotxes que passa no s'atura davant del meu polze dret alçat. La majoria dels vehicles que passen són autocaravanes de jubilats que es dirigeixen cap al Canadà, però també hi ha algun turisme que va força carregat de gent i fins i tot alguna camioneta que té lloc de sobres a la caixa. Però cap d'ells no para sota la influència del meu dit alçat. Insisteixo i segueixo caminant. Fins i tot encara que no s'aturi cap cotxe i hagi de caminar la quinzena de quilòmetres que em separen del meu objectiu, valdrà la pena. Vull veure una àliga de cap blanc, el majestuós símbol alat dels Estats Units, i la reserva de Chilkat és el millor lloc del món per a veure-les. Agost no és un mes tan bo com octubre o novembre, però espero que en podré veure alguna.

Per més que aixeco ben clarament el dit i intento somriure confiadament, no hi ha cap cotxe que s'aturi. Mentre camino per la vora dreta em fixo amb les cases que queden a peu de carretera. La majoria tenen el seu jardinet d'herba espessa ben cuidada. Algunes l'han substituït per petits horts on, aprofitant les llargues hores contínues de llum, s'arriben a fer unes verdures de mides increïbles. A la Fira hi vaig veure les mostres premiades d'aquests productes: cogombres de tres pams de llargada, cols impossibles d'abraçar i fruita de proporcions mastodòntiques.

Quan ja fa una hora i mitja que camino i començo a maleir tots els cotxes que segueixen endavant sense parar, n'hi ha un que afluixa la marxa i s'atura una mica més enllà. És una ranxera Toyota Tacoma negra, la meva única oportunitat. Corro cap al cotxe abans que el conductor no canviï de parer. La caixa descoberta del darrera és plena de troncs serrats, un bidó de plàstic de vint litres i uns cartrons.

Quan arribo esbufegant a nivell del conductor, el primer que en veig són els braços, tatuats amb dibuixos policroms com els d'un *yakuza* japonès. Una barbeta roja abandonada, un cabell ros i llarg entaforat sota una gorra de beisbol amb la visera girada protegint el clatell i una samarreta blava amb dibuixos d'unes deesses hindús psicodèliques em saluden des del volant i em pregunten cap on vaig. La fila del conductor no és gaire tranquil·litzadora, però després d'esperar tant de temps que algú parés, ara no és hora de ser primmirat.

—Cap a la reserva de Chilkat —responc esperant que ell també hi vagi. Només faltaria ara que l'únic cotxe que ha parat no anés cap aquella direcció.

—Quina part de la reserva?

Bé, en allò sí que no hi havia pensat. Havia cregut que qualsevol lloc de la reserva seria bo per a veure àligues, però la reserva s'allarga des de la milla 9 fins a la milla 32, i per força hi ha d'haver uns llocs més bons que d'altres per a l'observació de les aus. El conductor reconeix el dubte a la meua cara i soluciona el problema.

—Cap problema! Et portaré fins als Council Grounds. Allà és un dels llocs més bons per a observar les àligues. I et serà més fàcil trobar un cotxe que et pugui dur de nou cap al poble.

En contra del que he pogut pensar en una primera impressió, el conductor és dels millors guies que hauria pogut tenir. Robert Livingood (Bob per als amics) és biòleg especialitzat en óssos. Dels trenta cinc anys que té, n'ha passat quinze estudiant el comportament dels plantígrads i es guanya la vida escrivint-ne articles en revistes de natura i fauna. Com molts dels habitants d'Alaska, és de fora de l'Estat, o com diuen aquí, del Downsouth o dels Lower 48. Tal com diu ell, després de treballar un temps a Glacier Park, venir a Alaska per a estudiar els óssos era inevitable.

—Alaska té la major població d'óssos grizzly de tot Amèrica del Nord, i la natura encara s'hi pot considerar verge. Això significa que les probabilitats de trobar un ós i trobar-lo amb un comportament no afectat per la presència de l'home són molt més altes que en qualsevol altre lloc.

En Bob va venir a Haines de vacances amb la seva dona, també biòloga interessada en óssos. Durant una excursió per a observar-ne van trobar-se un home que ja n'estava seguint un parell amb binocles. Aquell naturalista resultà ser un professor que estudiava el comportament dels óssos i que justament necessitava un parell de biòlegs per a ajudar-lo a començar una investigació més àmplia.

—Va ser dit i fet. Ens va acceptar i en una setmana ja havíem trobat un terreny. Construir la cabana va dur més temps, però ara no ho canviaria per res del món. Tu saps la felicitat que dóna aixecar-te al matí i trobar-te al davant d'un llac immaculat, envoltat de natura per totes bandes? Ah! Espera, he de parar aquí!

En Bob disminueix la marxa i s'atura al costat d'una font a peu de carretera, un rierol que cau del vessant de la muntanya. Baixa del cotxe i agafa el bidó buit de la caixa de la ranxera i l'omple amb l'aigua.

—La millor aigua de Haines —em diu mentre es dirigeix cap al rierol amb el bidó buit—. És el millor regal de la natura...

Alaska Chilkat Bald Eagle Preserve

La furgoneta d'en Bob em permet recórrer els últims quilòmetres fins a l'aparcament dels Council Grounds, al centre de la Reserva Natural, en pocs minuts. És una mica tard, però encara hi ha prou llum per a intentar veure alguna àliga de cap blanc (*Haliaeetus leucocephalus*). En Bob baixa amb mi i m'ensenya les muntanyes que ens envolten. Ell les coneix perfectament i ja n'ha recorregut una bona part tot i que fa pocs anys que és a Haines.

A l'altra banda de quatre tanques d'informació que hi ha sota un cobert de fusta, darrera uns salzes estilitzats, hi veiem el riu Chilkat, i a l'altra riba les altes muntanyes nevades de Thakin. I just sota d'aquestes hi ha una cresta de cims més baixos, coberts de vegetació.

—A l'altra banda d'aquelles muntanyes de primer terme hi ha el llac Chilkat, que és el més gran de la regió. Diu una llegenda tlingit que els cignes que hi havia al riu Chilkat estaven cansats de passar tant de fred a l'hivern. Van posar-se tots d'acord, van volar fins darrera les muntanyes, on només hi havia un camp de neu, i es van posar a bategar les ales. La calor va fer que la neu es fongués i va aparèixer el llac Chilkat. Una història bonica, oi?

En Bob m'assenyala un altre punt a l'horitzó:

—I si et fixes en aquell punt a l'altra banda del riu, darrera d'aquelles altes muntanyes, allà comença la reserva natural més gran del món. Hi ha els parcs de Glacier Bay, Kluane, i Wrangell-St. Elias, una extensió verge de valls desconegudes. I allà hi ha la cresta de Chilkat, allà on hi ha aquells cims més baixos coberts de pícees. En aquell bosc els tlingit enterraven els seus xamans. Fins i tot avui dia ningú no talla aquells arbres. És un lloc tabú. Alguns pins tenen milers d'anys, i és un dels millors llocs per a observar óssos. De vegades hi vaig amb un company per a seguir-los, i com que no hi va mai ningú, els óssos no tenen por dels homes. No hi trobes comportaments habituats, allà...

Quan li dic que no me'n vull anar d'Alaska sense haver vist óssos, em respon somrient:

—Aleshores has d'anar a Chilkoot Lake. Allà en trobaràs a peu de carretera.

—I no és perillós, això?

—No. Gens ni mica. Només és perillós si no saps com comportar-te i no saps interpretar les intencions de l'animal. Només hi ha accidents quan la gent s'hi apropa massa. Creu-me, he vist fer coses a la gent que ni jo amb tots els meus anys d'experiència m'atreveria a fer.

És només quan en Bob marxa amb la ranxera cap a casa seva que observo que l'aparcament és buit. Ni tan sols ha passat cap cotxe per la carretera mentre hem estat parlant. Camino cap a l'observatori d'àligues amb l'esperança que amb el temps que hi passi arribi algú que em pugui tornar a Haines.

Un seguit de passarel·les de fusta em porten a tocar del riu Chilkat, el que dona nom i sentit a la reserva. Mentre que a l'Octubre tots els altres rius de la regió es gelen sota la neu, en aquest tram d'aigua on conflueixen el Kleheni i Tsirku, el riu no es gela.

Aquests dos afluents tenen uns ventalls al·luvials que acumulen l'aigua fosa de les glaceres durant la primavera i l'estiu sota terra, on queda protegida del fred exterior i es guarda uns cinc graus per sobre del punt de congelació. A la tardor, aquest aigua més calenta s'escola avall i evita que l'aigua del riu Chilkat es glaci en aquest punt concret. Els salmons *chum* (*Oncorhynchus keta*), anomenats també *dog salmon* perquè s'utilitzaven per a alimentar els gossos de trineu, aprofiten aquesta obertura del riu per a fer la migració més tardana que es coneix a la regió, a finals de la tardor. És aleshores que els arbres de la vora del riu Chilkat s'omplen de milers d'àligues de cap blanc arribades

de tot Alaska i part del Canadà per a poder alimentar-se amb l'última migració de salmó que els ofereix la natura abans de l'arribada de l'hivern.

A diferència de l'home blanc (que a Alaska va arribar a matar 128.000 parelles d'àligues per a protegir els salmons, pensant que elles eren les culpables de les pobres pesques), els tlingit Klukwan, els antics habitants de la zona, sempre han reverenciat les àligues. Ells van ser els primers en veure l'espectacle de la reunió anual d'àligues als Council Grounds. Van ser les àligues qui els van guiar fins a aquesta terra abundant en salmons, i l'àliga segueix sent un símbol fonamental en la seva cosmogonia. Van ser aquests indis tlingit els que van batejar el lloc amb el nom de Terres del Consell, perquè s'imaginaven que les àligues es reunien aquí un cop l'any per a celebrar un consell on decidien el futur de tots els éssers vius.

Les àligues són considerades pels tlingits la meitat de tot el que existeix, sent l'altra meitat els corbs. Com una espècie de Yin-Yang americà, els tlingit ho classifiquen tot en un dels dos grups, fins i tot a ells mateixos. La població tlingit està estructurada en una forta societat matrilineal. Tothom pertany a la meitat corb o a la meitat àliga, la mateixa de què forma part la mare. I per tal d'evitar l'endogàmia, cadascú s'ha de casar amb algú de l'altra meitat que no sigui parent. Segons una llegenda tlingit el corb, l'organitzador del món, va dir a l'àliga, el seu contrari: «Ara et faré amb el cap i la cua blanques, però el cos negre. Així, quan volis, tothom veurà que s'han de casar amb un altre color».

La varietat de colors de les àligues me l'he d'imaginar. Des de la plataforma d'observació sí que veig algun corb ocasional, i el segueixo amb els prismàtics mentre deixa ressonar el seu crit escardalenc per sobre el riu. Però d'àligues, no en veig ni una. Encara és d'hora. A la tardor s'hi poden arribar a acumular fins a cinc mil, totes aferrades sobre els àlbers sense fulles, com ornaments de nadal en un arbre al·lopècic. Però ara és agost, i deuen estar de vacances al Nord... Miro el rellotge. Es fa tard. D'aquí a poc serà fosc, i encara no sé com tornaré cap a Haines.

Torno maleint el viatge en va. He perdut tota la tarda i al final m'he quedat sense veure el que venia buscant. I a sobre em serà difícil trobar un mitjà de transport en un lloc tan aïllat.

Quan arribo a l'aparcament de la reserva, hi veig un cotxe aturat. Una família acaba de baixar per a llegir els cartells. És la meva oportunitat. Sento un crit al cel i el pare de família assenyala cap amunt. Alço la vista. Un ocell. De grans ales i figura majestuosa. Retallada contra els núvols, volant sobre la línia elèctrica, hi veig la meva primera àliga de cap blanc.

Somric per l'àliga i perquè sé que sota la protecció del tòtem tlingit, podré tornar a Haines amb el cotxe de la família...

Jack Dalton

Jack Dalton és segurament el personatge més curiós que mai hagi viscut a Haines. Nascut a Kansas el 1856, el 1883 va haver de fugir de la justícia i es va embarcar en un

vaixell que el va dur a Alaska, on va acompanyar a diverses expedicions al Mont St. Elias i al país Chilkat. Al cap de set anys, com a cuiner d'una expedició al riu Alsek, va viatjar per primer cop al llarg de la ruta tlingit que recorre la vora del riu Chilkat i que els indis feien servir per a comerciar amb els indis atapascans de l'interior del Canadà. Des de feia segles, els tlingit hi portaven oli de l'*oolichan* (el peix espelma anomenat també eperló del Pacífic, *Thaleichthys pacificus*), algues seques i ornaments de petxines i en tornaven amb pells, coure, cuir d'ant i tints de líquens dels indis de l'interior. Els indis tlingit controlaven les altres dues rutes possibles per a entrar a l'interior del Canadà, a través del Chilkoot Pass i del White Pass, i Dalton va adonar-se de seguida del potencial que aquella ruta alternativa tenia per a internar-se al Canadà.

Al cap d'uns anys va tornar a Haines i hi va instal·lar un saloon i un post comercial per a traficar amb els indis de la zona. El 1896 va acondicionar la ruta que havia vist i hi va establir més posts comercials i punts de vigilància, i quan al cap de dos anys va esclatar el boom de l'or i tothom volia anar al Klondike, va fer una fortuna cobrant peatge i transportant el material dels futurs miners en caravanes de bous, i venent a la botiga que tenia a Haines tot el material que aquells miners necessitarien.

Sabia aprofitar qualsevol possibilitat de fer-se ric. Una vegada que va arribar a Dawson City amb la seva caravana de bous i va saber que les reserves d'aliment havien escassejat durant l'hivern, no va desaprovechar l'ocasió, va sacrificar els bous i va en vendre la carn a l'escandalós preu de dos dòlars i mig la lliura. Els miners famèlics li van comprar tot.

El 1901, quan el boom de l'or anava de baixada i el tren del White Pass portava ja més gent als camps aurífers que no pas la seva ruta, Dalton va dedicar-se a la mineria a la zona de Porcupine Creek i va passar dotze anys en la construcció del ferrocarril de Cooper River, portant carbó a Matanuska Valley. El 1921 va marxar als camps de diamants de la Guaiana Britànica, però va tornar al cap d'un any a l'Estat de Washington, on va comprar un ranxo prop de Yakima. Va retirar-s'hi, després d'una llarga vida agitada, amb dos dels seus fills i la seva dona, i va passar els últims anys de la seva vida fent d'horticultor, fins que va morir a la venerable edat de 89 anys.

Alguns objectes personals de Jack Dalton s'exposen al Sheldon Museum, el museu d'història de la ciutat que hi ha davant mateix del Hammer Museum. Entre aquests hi ha l'escopeta de canons retallats que Jack Dalton tenia carregada i sempre a punt sota la barra del seu saloon. La carregava amb sal de roca i en feia un ús liberal per a tallar de soca-rel qualsevol lluita que sorgís al seu local. Però a banda de guardar alguns objectes personals que recordin la figura d'aquest aventurer al museu, el millor homenatge que se li ha pogut fer a Jack Dalton és que el traç de l'actual carretera Haines Highway que connecta Haines amb el Canadà passa exactament per la mateixa ruta que Jack Dalton va obrir. La carretera la va construir l'exèrcit per a connectar l'Alaskan Highway al mar, com a segona ruta possible d'evacuació en una possible invasió japonesa. És gratuïta, asfaltada i utilitzada principalment per turistes amb autocaravanes.

Jack Dalton es deu remoure a la tomba pensant en tots els diners que podria fer encara si cobrés peatge als més de 50.000 visitants que creuen la frontera per aquest punt cada any.

Chilkat Dancers

Al centre de la plaça de Fort Seward hi ha un edifici de fusta de planta quadrangular i amb una teulada de dues vessants i de pendent poc pronunciat. A la seva façana de troncs hi ha esculpida una enorme àliga a l'estil tlingit, amb colors vermell, negre i blanc definint múltiples ulls en tota la seva anatomia, i els dos batents de la petita porta d'entrada en són les dues potes. A cada cantonada s'hi dreça un petit tòtem de fusta esculpida i pintada que li donen l'aire d'una casa ancestral dels indis tlingit. L'interior del local també està inspirat en les cases tradicionals, però al centre, on normalment hi hauria la llar de foc al voltant de la qual discorria tota la vida del clan, hi ha una col·lecció de bancs de fusta on el públic avui poc nombrós es pot asseure.

L'edifici és el teatre on se celebren els balls tlingit del grup local Chilkat Dancers. El grup de dansaires va sorgir com a idea de l'artista local Tresham Gregg, que n'és el director. Vestit amb una jaqueta de pell de cérvol decorada amb típics dibuixos dels indis de la costa del nord-oest, el mateix director presenta l'espectacle diari. De la gran quantitat d'artistes que treballen a Haines, Tresham Gregg és un dels més coneguts. Va criar-se aquí, coneixent de base les tradicions tlingit quan aquestes començaven a desaparèixer, i el seu art és la fusió del seu propi concepte espiritual de la naturalesa i l'art ancestral tlingit, haida i kwakiutl dels indígenes del sud-est d'Alaska. El grup de dansa, amb les seves màscares i vestits, li dona la possibilitat de recuperar una tradició ancestral i plasmar en la decoració totes les seves inquietuds artístiques.

Es tanquen els llums i comença a sonar pels altaveus la música d'un CD. Em recorda *Sacred Spirits*. Amb actors vestits amb robes folgades i màscares de fusta elaborades expliquen amb curtes representacions diferents mites i llegendes dels indis tlingit de la zona. Una paret de fusta pintada darrera l'escenari fa de teló de fons. La pintura representa un enorme corb en el mateix estil que l'àliga de la façana, i té també una obertura entre les seves cames per on entren i surten els actors, la majoria adolescents de l'escola local.

La primera història que representen és la que explica com la Dona Marea va ser enganyada pel llop de manera que cada dia ha de fer pujar i baixar les aigües del mar. En totes les històries que expliquen el llop és l'animal traïdor, el corb és l'entabanador, i els pobres homes estan constantment amenaçats per les malvestats que puguin fer aquests dos, junts o per separat.

Aquestes històries són les mateixes que s'interpretaven en les festes i durant les llargues vetllades d'hivern a les cases comunes dels indis tlingit de la zona. Una d'aquestes històries és una mostra significativa de com els tlingit van adaptar la natura que els envoltava en la seva cosmogonia:

«Hi havia un gegant caníbal que assolava un poble del sud-est d'Alaska. Als seus habitants no se'ls va acudir cap millor idea per a matar-lo que fer un gran forat a terra, cobrir-lo amb branques i fulles i fer-hi anar el monstre posant-hi a prop una noia com a esquer. El següent dia el gegant es va apropar a la noia i va caure al forat. Els homes del poble ja s'havien amagat a prop preparats amb les llances. El van matar i aprofitant les branques que ara el cobrien, hi van calar foc, per tal que mai més no els pogués fer res. El gegant va cremar durant força dies, i quan al final les flames van apagar-se, un munt de cendres omplia el forat. Els homes de la tribu van remoure les cendres per a assegurar-se que no quedava res del monstre, però a mesura que ho feien, un núvol de pols es va anar aixecant al seu voltant. En un moment, tota la pols es va convertir en un núvol de mosquits, que des d'aleshores s'han pres la revenja molt seriosament i a l'estiu assolen els homes».

Salmons a Chilkoot River

Trenta minuts. Aquest és el màxim de temps que em dono per a esperar que algú em porti fins a Chilkoot River. Vull veure els óssos que s'hi concentren al capvespre segons en Bob Livingood. M'estic a la sortida del poble de Haines, contemplant el mar calmat a l'estret canal de Lynn. Són les set del vespre, però el sol d'Alaska encara és prou alt a l'horitzó. De la mitja dotzena de cotxes que passen, cap d'ells no s'atura. Quan ja m'he estat esperant vint-i-nou minuts i sóc a punt de desistir, para una camioneta vella i atrotinada, conduïda per un parell de hippies de tercera edat. Viuen a la badia de Lutak, em diuen, així que Chilkoot River els queda de passada i accedeixen a portar-m'hi. Pujo al seient del darrera, entre les compres de la setmana i un bulldog de cara aixafada que insisteix en reposar la seva mandíbula bavejant sobre la meva falda. No parlen gaire, i marxem escoltant una cassette gastada amb música de Joan Baez.

Em deixen al mig del pont que travessa el riu, allà on l'aigua dolça es barreja amb la del mar. M'hi aboco i puc veure un parell de foques, nedant entre dos aigües i alimentant-se dels salmons que aprofiten la marea per a remuntar més fàcilment el riu.

La carretera que duu al llac ressegueix el riu pel marge esquerre, i en seguir-la descobreixo cap on es dirigien els cotxes que han passat pel meu davant mentre m'esperava al poble. Me'ls trobo aparcats al llarg de la carretera, vora el riu. Molts dels seus propietaris estan enfonsats fins la cintura en les aigües remogudes, pescant els salmons rosa (*Oncorhynchus gorbuscha*) que remunten les aigües a milers. El riu té uns trenta metres d'amplada, però tots els pescadors es concentren a pocs metres de la ribera, o prop de les grans roques que marquen el riu com les clapes d'una serp. És el paradís dels pescadors: hi ha tants salmons que no cal ser un expert per a que piquin. «Simplement llences la canya i esperes que un dels peixos piqui. I no triguen a fer-ho», m'assegura un d'ells.

Riu amunt trobo la raó de l'acumulació de tants peixos: hi ha una presa de recompte, feta amb barres de ferro clavades al riu. Durant el dia, biòlegs del Servei de Caça i Pesca

aixequen uns quants barrots que permetin el pas dels peixos, i compten tots els que hi passen. La tanquen a la tarda i la nit, i els salmons l'únic que poden fer és esperar-se fins a l'endemà al matí, cosa que aprofiten tant els pescadors com els óssos que baixen dels boscos propers per a participar del festí. Avui els biòlegs han comptat prop de tres mil peixos, però comparat amb finals d'agost, quan les aigües bullen literalment d'activitat, aquesta quantitat és molt petita.

Arribo a Chilkoot Lake al cap de poc, perquè només és a un quilòmetre del mar. Tot i així, a mi em sembla un preciós llac d'alta muntanya. Té forma allargada i les aigües de color turquesa reflecteixen la neu de les muntanyes que l'emmarquen al fons de la vall. És un lloc tan fabulós que no és estrany que el Park Service hi hagi instal·lat un càmping estatal. De fet, no ha tingut cap idea original. Unes troballes arqueològiques han demostrat recentment que els indis tlingit ja hi tenien un poblat ara fa dos mil anys.

La història sempre es repeteix...

Óssos a Chilkoot River

El capvespre avança ràpidament i la llum disminueix a cada minut quan sóc de nou prop del pont del Chilkoot River, a pocs quilòmetres de Haines, Alaska. La poca llum que encara hi ha queda filtrada pels núvols que amenacen pluja i donen a l'ambient una tonalitat blavosa que inunda el bosc proper. A l'altra banda del riu, on s'aboca al mar, caminant tranquil·lament per la platja, hi puc distingir un animal. En un principi sembla un gos, però un cop d'ull amb els prismàtics em permeten distingir la gepa característica d'un ós bru. Una visió fugissera, que no triga a desaparèixer rere uns arbustos. El meu primer ós ha estat tan ràpid que no li he pogut fer ni una foto...

Intento apropar-m'hi. Només sento la distant remor de les ones del mar. La resta del bosc és un fosc silenci. De sobte, però, a la meva esquerra sento un moviment entre la bardissa. En girar-me, només veig unes branques baixes que tornen a la seva posició original. Apresso el pas per a allunyar-me'n, sense deixar de mirar cap enrere. Hi ha altres óssos a prop. M'agradaria veure'n un, però prefereixo fer-ho a distància. El qui ha remogut les bardisses havia de ser un animal gros, iestic segur que era un ós quan uns metres més enllà veig una mostra evident del seu pas recent. A la pel·lícula «L'ós» de Jean-Jacques Annaud, un dels dos caçadors que persegueixen a l'enorme plantígrad protagonista de la pel·lícula és capaç de determinar l'hora en què ha passat la seva presa simplement comprovant la temperatura d'una deposició amb la part interna del canell. A mi no em cal fer-ho. Sé perfectament que aquell excrement no té més de cinc minuts pels fils de vapor que se n'aixequen en l'aire fresc del capvespre. A més, sense ser especialista en la matèria puc dir fàcilment que la dieta d'aquell ós va tractar-se de baies silvestres i salmó.

A l'altra banda del pont trobo un ciclista que, com jo, està mirant l'altra riba amb prismàtics. Només quan em fixo en l'esprai antióssos que penja del seu cinturó veig que no es tracta d'un ciclista qualsevol. Es diu Anthony Crupy i és biòleg especialitzat en

óssos com en Robert Livingood. M'explica que treballa per al Servei de Caça i Pesca en la reeducació dels óssos problemàtics, i està seguint amb els binocles les evolucions de l'ós que camina per la platja. M'explica que coneix la història d'aquell ós. Té dos anys i mig i fa unes setmanes va entrar al galliner de la granja que queda davant nostre a l'altra banda del riu. En va matar totes les gallines, i el granger al seu torn volia matar l'ós. Però l'Anthony el va convèncer per què li deixés provar un experiment: va decidir instal·lar una tanca electrificada al voltant del galliner. El granger ha comprat més gallines i les ha recol·locat al galliner. Aquesta nit provaran si la tanca funciona.

—S'hi està apropant —em xiuxiueja l'Anthony.

L'ós ha anat resseguint la platja i al final s'ha trobat davant la granja i va directe cap al galliner. L'Anthony està nerviós, no del tot segur que el seu invent funcioni. L'ós sembla que dubta a l'hora de recórrer els últims metres. Rodeja el galliner, aixeca el musell i ensuma l'aire. S'hi aproxima subreptíciament, com una guineu a mitjanit, i intenta entrar-hi. Aleshores es veu una llum en la foscor creixent, com un flaix sobtat. L'ós salta enrera amb un crit de dolor, i l'Anthony al meu costat també salta. «Ha funcionat! Ha funcionat!», crida. L'ós torna de nou a escometre la tanca, i altre cop rep una descàrrega. No en desitja una tercera i abandona el galliner sense entendre encara què ha passat, però convençut que no hi tornarà.

—Aquest ós acaba de salvar la seva vida —em confessa l'Anthony—. Si la tanca elèctrica no hagués funcionat, el granger hauria acabat matant-lo.

—Jo em pensava que a Alaska els óssos estaven protegits.

—Només als Parcs Nacionals o Reserves de Caça. Aquí a Haines encara es poden caçar. Cada habitant de la regió té permís per a matar un ós cada dos anys. I molts caçadors aprofiten aquesta oportunitat.

Hi ha una dita a Amèrica que diu que «Un ós alimentat és un ós mort». Dels trenta-dos óssos que l'Anthony ha estudiat, només en queden deu. La resta han estat abatuts o bé han hagut de marxar forçats per la pressió humana, i la principal raó ha estat la familiaritat que adquirien amb les despenses o escombraries humanes.

—Oh, no! Ara creua la carretera! —exclama l'Anthony assenyalant l'ós.

Uns cotxes que passaven en aquell moment per la carretera ja l'han vist il·luminat pels seus focus. En veure's sorprès, l'ós ha entrat al bosc. Normalment, s'esperaria allà fins que haguessin passat els cotxes, per a tornar a baixar i dirigir-se cap al riu, però els cotxes s'estan allà esperant que torni a baixar per a veure'l un altre cop.

—No, no! Ara es quedaran aquí i no deixaran marxar l'ós! —es queixa l'Anthony. No li interessa que gaires cotxes vegin aquest ós. Si vol arribar a reformar-lo, l'ós ha de tenir la mínima interacció possible amb l'home.

Decidit a demanar als conductors que se'n vagin, l'Anthony travessa el pont. L'acompanyo, i quan hi arribem, davant del bosc on ha entrat l'ós ja no hi ha cap cotxe. S'han cansat d'esperar que sortís.

—Tu queda't aquí i vigila que no surti. Jo aniré al pont a veure si ha creuat el riu —em diu mentre munta de nou a la bicicleta.

Em quedo allà palplantat al mig de la carretera, en la foscor cada cop més profunda, mirant cap al bosc i esperant veure un ós que acaba de rebre dues sessions d'electroteràpia. Passats uns minuts, vaig cap al pont per a trobar-me amb l'Anthony. L'ós ha sortit per una altra banda, i l'Anthony ja l'està observant sota el pont. Al costat de l'aigua, el plantígrad comença a alimentar-se de salmons.

Un cop dalt del cotxe que em porta cap a Haines és quan agraeixo la sort que he tingut. Ja era fosc del tot quan l'Anthony ha parat un dels últims cotxes que tornaven cap a Haines. Coneixia el conductor, i no li ha costat gaire convèncer-lo que em dugués. Avancem sense pressa. El conductor és un noi que no arriba als trenta, amb una barba llarga i pèl-roja. Duu una gorra de tela rosegada. Parla amb veu profunda, tan tranquil·la i parsimoniosa com la lentitud del cotxe. Com Dave Pahl, Bob Livingood i Anthony Crupy, i com tanta altra gent que he trobat a Haines, el noi no va néixer aquí, però ha fet del poble casa seva. Quan li pregunto què hi ha aquí que atregui a tanta gent dels Lower 48, em dóna una resposta lacònica:

—Hi ha gent que no s'adapta a aquella vida estressant, i busca alguna cosa millor. Busca un lloc on pugui fugir de la tensió de la vida dels Downsouth. Un lloc on la vida sigui senzilla i tranquil·la.

Els llums de l'auto tracen lentament els seus rajos sobre la carretera. L'únic que se sent és la remor del motor atrotinat i el grinyol de les ballestes en saltar sobre els clots de l'asfalt. Els cotxes que tenim darrere no ens avancen. No ho necessiten. No tenen pressa. No hi ha neguit. S'ha acabat el dia i tothom torna a casa a descansar.

La vida a Haines és senzilla.

Però, per sobre de tot, és tranquil·la...

CAPÍTOL 3: SKAGWAY

Far-West a Alaska

M'havien dit que Skagway era un poble turístic. Quan hi arribo comprovo que aquest adjectiu es queda curt. Skagway és com un Disneyland en miniatura.

El primer que veig d'Skagway des de la coberta del ferri ràpid que m'hi porta des de Haines són els quatre creuers transatlàntics que hi ha amarrats en un moll al sud del poble. Després de passar per Juneau, han vingut a abocar tots els seus passatgers a Skagway.

El ferri atraca al port petit, entre les barques dels pescadors i de lleure. Unes llúdrigues marines que prenen el sol en un dels espigons s'esmunyen ràpidament sota l'aigua quan el pilot apropa el vaixell al moll. En un iot, quatre amics juguen a cartes. En un altre, pare i fill netegen la coberta per a sortir a la mar. Començo a intuir que hi ha dos Skagways, el dels creuers que arriben, veuen i marxen, i l'Skagway dels seus habitants que, si no tenen interessos en les botigues o els serveis que ofereixen als passatgers que desembarquen, intenten evitar tot el boom turístic, cosa força difícil d'aconseguir en un

poblet de vuit-cents seixanta habitants que veu desembarcar cada estiu gairebé vuit-cents mil turistes.

El centre del poble és, en realitat, un sol carrer. Broadway Street conté totes les cases antigues del tombant de segle, cadascuna d'elles amb una capa de pintura nova, sovint de color cridaner i, si bé als inicis de la història del poble podien haver venut alguna altra cosa, actualment el repertori de productes, encara que pugui ser variat, es limita a una categoria d'article: els souvenirs. La seva variabilitat és extrema, arribant fins als límits de la xaroneria: joies, abrics de pell, samarretes, gorres de beisbol, llapis en forma de tronc, peluixos, clauers,... En una d'elles es ven ivori de morsa, i hi ha un petit museu amb talles gravades amb la història d'Alaska, des del descobriment de Bering fins als guanyadors de la Iditarod, la cursa de trineus de gossos. Qualsevol article es pot vendre a Skagway, estigui o no relacionat amb Alaska. En una altra botiga hi veig unes figures de Lladró, simplement pel fet que la marca valenciana té una sèrie de figures d'esquimals entre la seva col·lecció. Totes les botigues basen el seu negoci en el turisme. I, pel que sembla, el turisme no els deu anar malament. Amunt i avall de les voreres, i fins i tot caminant pel mig del carrer, hi ha tanta quantitat de turistes que els botiguers no deuen donar a l'abast.

Soapy Smith

La indústria del turisme a Skagway es remunta ja al naixement de la ciutat, al tombant del segle XX. Durant la Febre de l'Or ja hi havia vaixells que duïen turistes a Skagway perquè poguessin veure en directe la bogeria daurada que s'havia apoderat de milers d'homes. Però segurament el turisme devia ser dels pocs negocis en què Jefferson Randolph Smith no hi va tenir picossada. Si hagués invertit en botigues de souvenirs i no en els truculents negocis que remenava, potser no s'hauria fet tan ric com va arribar a ser, però possiblement hauria pogut viure uns quants anys més.

Soapy Smith, que és el nom amb què ha passat a la història, és probablement el personatge més conegut de la quantiosa iconografia d'Skagway i potser un dels més famosos de tota la Febre de l'Or del Klondike. Soapy Smith no va néixer a Skagway. Ni en va ser alcalde. Ni tan sols en va ser un personatge celebrat. Soapy Smith va ser un facinerós que amb la seva banda de criminals va arribar a controlar tota la ciutat.

Va néixer el 1860 a Noonan, una localitat de l'Estat de Geòrgia. El seu pare era un advocat adinerat, que vivia en l'opulència de carruatges sumptuosos i mansions amb esclaus. La guerra civil va deixar-los sense res i es van traslladar a Texas per a buscar una nova vida. El petit Jefferson va rebre una bona educació per a poder seguir els passos del seu pare i va resultar ser un gran orador, que podia convèncer eloqüentment citant de tant en tant algun clàssic grec o llatí.

Aquesta educació no li va ser necessària, però, per a allò que realment volia fer, que era córrer món. Als setze anys es va fer cowboy i va començar a guiar ramats de vaques d'un Estat a l'altre. Quan un estafador li va prendre tots els estalvis de mesos de treball en una simple partida de cartes, Jefferson Smith va saber què volia ser de gran. Va començar a freqüentar males companyies i aviat es va convertir en un especialista en l'art d'ensarronar. Va aprendre el joc de les tres nous i el pèsol i aviat va començar a prendre els diners tal com li havien pres abans a ell.

El malnom de Soapy (Sabonós) li van posar a resultes d'un dels enganys que va perpetrar per tot l'oest: en una barra de sabó hi enrotllava un bitllet de cent dòlars i el posava a la venda juntament amb moltes altres barres. Un còmplice entre el públic comprava una barra i li tocava (òbviament) la barra amb el bitllet, de manera que quan l'Smith anunciava que moltes d'aquelles barres contenien bitllets de cent, el públic li treia les barres de les mans. Aquesta relació amb els sabons del principal malfactor d'Skagway l'han aprofitat algunes botigues actuals que posen a la venda uns sabons que duen el seu nom i que tenen la gràcia de tenir partícules de tinta sòlida a l'interior que es desfan quan s'utilitza el sabó sota l'aixeta. El preu que cobren per cada sabó no s'allunya gaire del preu que cobrava Soapy Smith per una bajanada similar.

Després de ser expulsat de Colorado pel Governador de l'Estat i passar un temps a Mèxic, Soapy Smith va dirigir-se cap a Skagway atret per la Febre de l'Or. Amb l'experiència adquirida a les altres ciutats on havia estat, hi va arribar amb la idea de convertir-se en el rei d'aquesta ciutat fronterera. I ho va aconseguir. Al cim de la seva influència, tenia quasi dues-centes persones que treballaven per a ell.

Les maneres que tenia de robar els diners dels pobres infeliços que arribaven a Skagway van arribar a ser molt refinades, però d'altres eren molt senzilles. Normalment Soapy Smith s'aprofitava de la bona fe dels nouvinguts. Per exemple, quan algú arribava a Skagway, si tenia família era normal que volgués informar que estava bé i a punt de començar a pujar pel Chilkoot Pass. Per a fer-ho, havia d'utilitzar l'únic telègraf del poble, que era propietat de Soapy Smith. Per cinc dòlars (molt car) podia enviar un missatge i rebre la resposta al cap d'uns dies. El telègraf era només figurat, i els cables que en sortien acabaven al mar, però tots els qui l'utilitzaven sempre rebien la mateixa resposta: «Molt contents sentir-te. STOP. Però complicacions a casa. STOP. Envia diners, si us plau». El pobre il·lús esperant poder ajudar a la seva família que s'havia quedat enrere, enviava els diners. L'únic sistema per a enviar diners a l'època era utilitzant la banca personal de Soapy Smith, que evidentment es quedava els diners. La resposta a l'infortunat sempre solia ser: «Diners rebuts han anat molt bé. STOP. Sort al Klondike».

Soapy Smith va durar un cert temps a Skagway perquè, si bé era totalment roí i malvat, aparentava ser una persona bondadosa i pietosa. Donava diners a les vídues i els orfes, es feia amb la gent important del poble i mantenia una relació cordial amb les forces de l'ordre. Fins i tot va establir un programa d'adopció per a alimentar els molts gossos que els cercadors d'or abandonaven darrera seu i ajudà a tornar a casa seva alguns dels pobres aventurers a qui havien robat tot el que duïen. La quantitat que donava, és clar, era sempre inferior a la que els seus propis homes els havien robat prèviament. Era una bona manera

de treure de la ciutat homes que poguessin insistir massa en veure què havia passat amb els seus diners.

Una mena de Robin Hood, però corrupte.

El naixement de la ciutat

Billy Strasser és el guia del Park Service que ens porta, a mi i a un grup de deu turistes, a fer un tomb per Skagway. És dels pocs guies d'un Parc Nacional que ha de fer el seu tour dins d'una ciutat. Amb un somriure sempre a punt darrera la seva barba, ens explica aquesta aparent contradicció. Com Yellowstone, Glacier Bay i molts altres parcs abans que aquest, el Klondike Gold Rush és, des del 1976, un Parc Nacional. I el que té d'especial aquest parc és que inclou part de la ciutat d'Skagway. Des de la creació del parc, el Park Service ha anat comprant edificis a Skagway i els ha reconstruït en la seva forma original, convertint-los en museus, llogant-los a botigues de souvenirs o, tal com ha passat amb l'antic edifici administratiu del Yukon and White Pass Train, convertint-lo en les oficines del Parc.

Però abans que Skagway sorgís del no-res, un home ja hi havia construït una cabana i havia pensat en un nom per a la ciutat: Mooresville. El personatge era el capità William Moore. El 1887, Moore, guiat per Skookum Jim, un camàlic que havia conegut a Dyea i que després es faria famós, va resseguir la vall del riu Skaqua i va descobrir així el pas de muntanya que més endavant es va anomenar White Pass. Moore va establir-se amb el seu fill a la desembocadura del riu Skaqua al Taiya Inlet, i aquí hi van construir una cabana de troncs, que encara es conserva en un extrem d'Skagway. Per a protegir-se dels corrents d'aire, l'interior estava folrat de fulls de paper de diari il·lustrat, cosa que devia ser força distret de contemplar durant les llargues nits d'hivern.

Pare i fill van començar a preparar les terres, van construir un primer moll i una serradora, tot preparant-ho per a convertir Mooresville en una gran ciutat quan comencessin a arribar els primers homes. Com a futuròleg el capità Moore s'hauria pogut guanyar molt bé la vida. Va analitzar la geografia de la zona i va arribar a la conclusió que aquell seria un dels millors passos per a entrar a l'interior del Canadà. Preveia que hi hauria un camí per on passarien llargues corrues de cavalls de càrrega i fins i tot potser algun dia algun tren. No es va equivocar.

Sabia que a l'interior del Canadà hi havia prospectors buscant l'or que se'ls havia escapat de les mans a Califòrnia. Els primers que havien passat pel White Pass ho havien fet el 1894, i només era qüestió de temps que algú trobés or a l'interior del Yukon. Ja se n'havia trobat a Juneau, i això augurava grans possibilitats. Si se'n trobava, William Moore sabia que la gent vindria per a buscar el White Pass. I aleshores haurien de passar per les seves terres.

Quan l'estiu del 1897 el Queen, el primer vapor en portar cercadors d'or va atracar al moll dels Moore, pare i fill es van fregar les mans. En van seguir molts més i aviat els Moore van quedar envaïts, però es van aprofitar de la situació i van aconseguir una petita

fortuna cobrant l'ús del moll i venent a preu d'or els taulons que la seva serradora preparava per a poder construir la ciutat.

El pes de l'or

Quan la Febre de l'Or va esclatar el 1897, fins a cent mil persones van deixar tot el que tenien i es van llençar a l'aventura cap a Dawson City, al Canadà, a través de diferents rutes. Més de quaranta mil persones van triar la ruta que passava per Skagway. El govern del Canadà, tement que l'aglomeració de gent a Dawson provocaria la fam i la mort de tothom, va obligar a tots aquests viatgers a endur-se tot el necessari per a sobreviure durant un any en les terres fredes del nord.

El *Chicago Record's Book for Gold Seekers* del 1897 donava la llista òptima dels productes que calia endur-se per persona: 150 lliures de bacó, 400 lliures de farina, 25 lliures de civada, 125 lliures de mongetes, 10 lliures de te i 10 de cafè, 25 lliures de sucre, 25 lliures de patates seques, 2 lliures de cebes seques, 15 lliures de sal, 1 lliura de pebre, 75 lliures de fruits secs, 8 lliures de llevat, 2 lliures de soda, mitja lliura de vinagre evaporat, 12 unces de sopa en pols, 9 pastilles de sabó, una llauna de mostassa, una llauna de llumins, una estufa per a quatre homes, un plat per a cercar or, un conjunt de galledes, coberts i plat per a menjar, paella, cafetera i tetera, pedra d'esmolar, 2 pics i una pala, una serra, tires per a fer paquets, dues destrals i un mànec extra, ganivet, claus i martell, corda de 200 peus, tenda, mosquitera, 3 vestits, 1 jaqueta, 1 impermeable, 1 dotzena de mitjons forts de llana, sobre Pantalons, 2 parells de botes d'aigua, 2 parells de botes normals, una manta, una tovallola, un vestit de tela untada d'oli, roba d'estiu de recanvi i medicines. El pes total rondava els 900 quilos, dels quals més de 500 eren només de menjar.

En aquella època hauria costat cinc-cents dòlars (uns dos mil dòlars actuals) comprar tot el material, i cinc-cents dòlars més el passatge de San Francisco o Seattle fins a Skagway. Per aquests preus, en aquella època de depressió, no eren homes pobres els qui intentaven l'aventura sinó doctors, advocats, banquers i fins i tot l'alcalde de Seattle va deixar les seves obligacions per a buscar el nord.

El que pocs d'aquells aventurers va imaginar és que el gran negoci de l'època no es trobava en anar a buscar l'or (que sens dubte algú ja hauria trobat abans no hi arribessin), sinó en quedar-se a les ciutats de sortida i vendre els materials que tots aquells cercadors d'or necessitarien. Es podien arribar a pagar preus molt alts per a aconseguir un cert producte, i d'això se n'aprofitaven a bastament els botiguers. Seattle, al sud, era només una petita ciutat abans de la febre de l'or, però quan va passar a ser el destí dels trens que anaven cap al nord, els seus mercaders la van convertir en una ciutat pròspera.

Skagway no es va quedar curta i, sorgida del no-res, es va enriquir amb el pas d'aquells que perseguien l'or. Tal com ens explica Billy Strasser a la vintena de visitants que ens

hem apuntat al seu tour, «Skagway sempre ha estat molt bona en quedar-se els diners dels altres».

A part dels sistemes poc lícits de Soapy Smith, hi havia altres maneres de guanyar diners a Skagway. Una d'elles era treballar en un dels nombrosos bordells de la ciutat. Com per exemple al Red Onion Saloon, de parets blanques i marcs de les finestres verdes, on encara avui hi pengen cortines roses en record dels dies en què havia estat una de les més famoses cases de cites d'Skagway. Avui en dia és un bar-restaurant apte per a tota la família, però una vaga pista del que s'hi podia fer a principis de segle la donen unes noies molt lleugeres de roba que fan promoció del saloon al carrer.

Gairebé cada saloon tenia sales de ball i zones per a jugar i fer apostes, on els cercadors d'or, esperant poder guanyar prou diners per a comprar més material per a començar el viatge, acabaven perdent-ho tot.

I si no ho perdien en les cartes, els homes de Soapy Smith s'encarregaven de desplomar els nouvinguts jugant al típic joc de les tres closques de nou i un pèsol.

Saloons i cercadors d'or

Amb l'arribada dels cercadors d'or a finals del segle XIX, la ciutat d'Skagway va créixer molt de pressa, al principi sobretot en forma d'una enorme extensió de tendes de campanya de tela on es duien a terme tota mena de negocis. Per a atreure més clients i superar la competència, els comerciants van començar a construir façanes de fusta davant les tendes de tela. Les botigues eren així més atractives, i tot i que el client que hi entrés pogués quedar sovint desil·lusionat en veure que l'interior era de tela, almenys ja hi havia entrat, i això, en aquells temps de tanta competència, ja podia significar una venda.

Les tendes de tela es van convertir aviat en cases de fusta, en perjudici dels boscos locals, però aquestes falses façanes es van mantenir, i actualment totes les cases de Boadway Street tenen un frontal molt més alt que el seu teulat. En la majoria de les cases la teulada arriba només a la meitat de l'alçada de la façana. Fins i tot hi ha algunes d'aquestes façanes que tenen falses finestres!

Una d'aquestes façanes, de dos pisos, un balcó i una gran entrada, pertany a la seu de l'Arctic Brotherhood (la Germanor de l'Àrtic), una associació formada per miners per a protegir-se uns als altres d'homes com Soapy Smith. Es va construir el 1899 però la seva decoració de petits troncs de deriva enganxats formant diferents sanefes només s'ha hagut de canviar una vegada. La restauració deu haver estat molt més costosa que la construcció original ja que es van haver de treure i marcar cadascun dels 8.833 tronquets de deriva, netejar-los i reparar-los, i substituir els que estaven massa corcats per d'altres amb la mateixa forma, per a acabar disposant-los altre cop en la seva posició original. Quan es va acabar de restaurar, només s'havien hagut de substituir sis-centes peces, de manera que esperen que pugui durar encara cent anys més.

Mentre me la miro amb el guia del Park Service, passa un carruatge de cavalls amb tot de turistes a dalt fent fotografies a tort i a dret com si es tractés d'un grup de japonesos. A l'altra banda del carrer, un autobús dels anys quaranta porta a més turistes en un tour recreatiu. Ens arribem fins al Mascot Saloon, un dels més famosos de la ciutat. Com els altres edificis de Broadway Street, tenia una façana falsa i si bé a peu de carrer es poden veure tres pisos, quan anem al darrera, només se'n veuen dos. És la màgia de la publicitat enganyosa. A l'interior hi ha una barra tan llarga com la sala, amb uns maniquins vestits d'època com si fossin clients. A l'època de màxim apogeu de la Febre de l'Or hi havia vuitanta saloons a Skagway, per a una població estimada d'unes vuit mil persones. I només hi havia una església. Això deixar clares les preferències dels primers pobladors.

L'abril del 1898 el Mascot Saloon va ser un dels primers d'Skagway en tenir llum elèctrica. Les bombetes eren un reclam per als clients, encara que valguessin un quart de dòlar i només duressin una nit. En altres Estats del Sud, l'electricitat no arribaria fins al 1930, cosa que demostra que en aquells moments Skagway ja era una de les ciutats més riques i modernes dels Estats Units. Després de la desaparició de Soapy Smith, el Mascot Saloon va instal·lar un telègraf que sí que funcionava i que informava dels resultats dels esdeveniments esportius dels Estats del Sud als seus clients.

Els americans es prenen molt seriosament les reconstruccions. Amb la poca història que tenen, quan han de dedicar-se a mantenir o restaurar aquelles poques restes d'èpoques passades que tenen, s'hi posen amb cor i ànima. El Park Service no és cap excepció, i per a la restauració dels edificis que té dins d'Skagway s'hi ha gastat una fortuna.

—El menjar que veieu sobre la barra en platets, és exactament el mateix tipus de menjar que se servia a l'època —ens explica el nostre guia— i vam aconseguir identificar-lo per anuncis de diari del propi Mascot.

Van descobrir, gràcies a un anunci d'un diari del 1898, que la barra del bar, de fusta massissa i tan llarga com la sala, havia estat comprada a una empresa de Chicago. El Park Service va contactar una empresa dedicada a les antiguitats, i va aconseguir comprar una barra de la mateixa companyia, de la mateixa època i de la mateixa llargada per a instal·lar-la aquí. Excavacions fetes al pati del darrera van permetre identificar fragments d'ampolles de vidre i saber quin tipus de beguda servien al bar: cervesa Rainier i bourbon Jesse Moore. I el paper victorià que decora les parets, de flors ornamentals entrelaçades en fons granat, l'han fet fer exactament igual al que van trobar intacte darrera un plafó de fusta que havien oblidat de treure i pintar en reformes anteriors.

En una època on a cada cantonada hi havia un bar, la competència era ferotge i es van arribar a dissenyar diverses estratègies per a cridar l'atenció del públic. El Trail Saloon, una cantonada més enllà a la mateixa vorera, era un dels més potents de la ciutat. Suplia la falta d'electricitat amb una aparença externa de conte de fades. Amb tres pisos (encara que només dos d'ells eren reals) i una torre a la cantonada acabada amb teulada punxeguda coronada per una llarga asta, atreïa els parroquians com un imant.

I és que la millor manera de guanyar diners a Skagway, i a tot el món, ha estat la publicitat. Durant la Febre de l'Or, els tres diaris d'Skagway acollien anuncis de tots els negocis, tal com passa en l'actualitat.

Però en aquella època ja s'intentava també buscar la manera de no haver de pagar l'espai publicitari. Els primers a qui se'ls va acudir, van tenir espai de sobra a les parets nues de fusta de la muntanya. El guia apunta a la muntanya i ens indica un tall natural a la roca del vessant que arriba als peus d'Skagway. Hi ha quedat un dels anuncis de l'època, que han restaurat tornant-lo a pintar de nou. És un immens rellotge de butxaca, i al costat les lletres de l'anunciant «Kirmse's Curios», una botiga que encara es conserva en un dels carrers propers.

—La pena —ens diu—, és que només marca l'hora correctament dos cops al dia.

White Pass & Yukon Railway

Si Skagway era anomenada «La porta del Klondike» no era perquè sí. A només uns quants quilòmetres de distància hi havia Dyea des d'on es podia prendre el camí del Chilkoot Pass per a sortir d'Alaska i entrar a les terres interiors del Yukon. Però aquest no era l'únic pas de muntanya que quedava lliure de neu durant l'estiu. El White Pass descobert pel capità Moore va resultar ser també una via possible per a endinsar-se al Canadà. A l'inici no era més que un camí de carro que s'enfilava suaument pels boscos de darrera Skagway. Però mica a mica s'anava fent cada cop més estret i costerut fins a convertir-se en un tortuós sender que recorria barrancs i penya-segats seguint la riba del riu Skagway.

Cinc mil persones van intentar creuar aquell White Pass la tardor del 1897, però molt pocs van aconseguir de fer-ho abans que arribés l'hivern. La pluja de tardor va convertir aquell camí en una trampa fangosa que succionava els peus dels homes i dels animals de càrrega. El camí era tan estret que no hi podien passar dos animals junts, i els embussos podien arribar a durar hores.

El camí del White Pass va resultar ser el camí més difícil dels dos que sortien d'Skagway, i tot i que, a diferència del Chilkoot Pass, permetia en tot el seu recorregut l'ús de muntures per a tragar les càrregues, el White Pass va resultar ser el camí de la vergonya, de la crueltat i de la irresponsabilitat. Es calcula que hi van morir uns tres mil cavalls de càrrega, raó per la qual aquest camí també es coneix amb el nom de Dead Horse Trail (Camí del Cavall Mort). Molts dels cercadors d'or que havien pagat sumes engrossides per aquells cavalls no sabien ni com tractar-los. Els carregaven fins a trencar-los l'esquena, els mantenien amb la càrrega fins a vint-i-quatre hores al dia i els cuitaven a puntades de peu.

El comandant J.M. Walsh de la Policia Muntada del nord-oest i testimoni directe d'aquells fets escrigué horroritzat que «milers de cavalls jeien morts al costat del camí, de vegades en grup al fons de les gorges, encara amb les càrregues a l'esquena tal com havien caigut, altres vegades al mateix camí, omplint els forats del fang creant l'única base en la qual els altres animals podien caminar...».

Aviat però, les bèsties de càrrega quedarien obsoletes. Mentre els homes circulaven pel Chilkoot Pass, dos mil obrers van començar a construir la línia de tren del White Pass,

treballant a un ritme frenètic. Al cap de cinc mesos la línia ja havia arribat al cim del pas i al cap d'un any ja arribava a Bennett Lake. Tant la ruta del Chilkoot Pass com la del White Pass a peu van deixar de tenir sentit. El tren ja feia la feina dels homes i els animals, i el que abans es trigava tot un hivern a recórrer, ara es podia fer en només quatre hores i amb una desena part del seu cost monetari.

Aquella travessia ignominiosa a cavall, ara es pot fer còmodament muntat dalt d'un tren en un dels viatges en ferrocarril més impressionant dels Estats-Units. Cada dia milers de turistes pugen al tren per a dirigir-se fins a Bennett Lake per a «experimentar el panorama corprenedor de muntanyes, glaceres, gorges, cascades, túnels, ponts de fusta i llocs històrics des del confort de vagons de l'època» (segons indica la propaganda del tren), potser sense saber que les vies per on circula el ferrocarril havien estat precedides per les ferradures incansables de milers de cavalls sacrificats.

La mort de Soapy Smith

Un camí sense asfaltar a les afores d'Skagway em porta pel costat de les instal·lacions de la White Pass & Yukon Railway, fins al cementiri del poble. Hi ha enterrats tots aquells primers habitants que van venir a buscar fortuna i van morir en l'intent.

I el més famós de tots ells és Soapy Smith. El regnat d'Smith a Skagway no va durar ni un any. La fi del mafiós la va desencadenar l'arribada d'un miner afortunat carregat amb 1.300 dòlars en or. Els homes de Soapy Smith el van atacar i li van robar tot l'or. Aquell acte delictiu va fer vessar el got de la paciència dels habitants respectables d'Skagway, i es va organitzar un comitè de vigilància que es va reunir prop del port la nit del 8 de juliol del 1898. Soapy Smith, a qui agradava controlar-ho tot, va anar a veure què passava, però va trobar-se amb un vigilant a la porta del molls. Es van intercanviar paraules dures, de les paraules van passar a les mans, de les mans a les armes i de les armes als trets. Una de les bales va matar Soapy Smith a l'acte, i l'altra va ferir mortalment Frank Reid, el vigilant, que morí al cap de dotze dies d'una intensa agonia.

Un cop mort el cap de la banda, els sequaços d'Smith es van disgregar o van ser capturats pels propis habitants del poble. Amb Soapy Smith fora de combat, Skagway va progressar molt ràpidament d'una ciutat del Wild West a una ciutat d'estil i moral victoriana. Al cap de poc temps, les esposes van reunir-se amb els seus marits, i hi van dur els fills. Els bordells es van traslladar a una zona apartada de la ciutat i finalment van desaparèixer. El número de saloons va disminuir dràsticament i al cap de poc temps, els habitants respectables ja havien construït set esglésies.

Atret per la història de Soapy Smith, decideixo anar fins al cementiri per a veure'n la tomba.

El cementiri ocupa una bona part del pendent d'una muntanya boscosa. Una gran pedra de granit pintada d'or marca la primera tomba. Escrites amb pintura negra hi ha les paraules «La palleta més gran del món». El propietari devia haver mort en extrema pobresa i els seus amics el devien voler recompensar pòstumament... Un corriol abrupte s'enfila per entre el bosc humit fins a una alta cascada. Fa vent i plovisqueja. És tard i la

llum comença a escassejar, i més encara dins la penombra del bosc que cobreix l'àrea del cementiri. Quan trobo les primeres tombes, amb les plaques de fusta escantellada i la pintura blanca escrostonada, les tanques caigudes i mates de males herbes cobrint la major part dels sepulcres, respiro un ambient tan tèntric com en una pel·lícula de terror.

No em costa trobar la tomba de Soapy Smith. És en un racó, aïllada però ben nova. La seva làpida és probablement la que més ha canviat de tot el cementiri. Destruïdes, robades o trencades a trets, n'hi ha hagut cinc al llarg de la història, i l'última d'elles, de fusta, la va col·locar ara fa vuit anys el seu nét, Jeff Smith. Unes barres metàl·liques delimiten el perímetre de la tomba. La inscripció és minimalista: «Jefferson R. Smith, Died July 8-1898, Aged 38 years». Cap referència al seu obscur passat. Cap record per a les víctimes de la seva cobdícia. Cap menció de la seva història delictiva. La història ho perdona tot, i sota l'òptica actual, per a molts habitants d'Alaska, Soapy Smith ha esdevingut un personatge simpàtic, fruit del propi ambient salvatge del país.

Al centre del cementiri hi ha un monument molt més imponent. Sota un obelisc de granit de tres metres d'alçada hi ha enterrat el vigilant que va matar Soapy Smith. Una inscripció diu en anglès «Frank H. Reid, Va morir el 20 de Juliol de 1898 a l'edat de 54 anys. Va donar la seva vida per l'honor d'Skagway».

Al peu de l'obelisc hi veig un ram de flors recent.

A la tomba de Soapy Smith, no hi creixen ni tan sols les malves.

CAPÍTOL 4: CHILKOOT TRAIL

Chilkoot Trail Center

—Amb quants dies el vols fer? —em va preguntar la rànger al Trail Center, l'oficina del Parc.

—Ho he de decidir ara?

—Sí.

Era encara a Skagway, preparant-me per a seguir la ruta dels cercadors d'or cap a l'interior del Canadà, i m'acabaven de donar una notícia que no esperava. Per raons administratives, és necessari que qui vulgui pernoctar al Chilkoot Trail National Park comuniqui abans en quins campaments acamparà, ja que no és permès de plantar la tenda on es vulgui. Això també significa que s'ha de dur un bon ritme per a arribar als campaments abans que es faci fosc.

—Què passa si no arribo a temps als campaments que ara fixi?

—El rànger té la llista de tothom que ha de passar la nit al seu campament. O sigui que si no hi arribes a l'hora, haurà d'anar a buscar-te. Més val que arribis a temps.

Encara no he caminat gaire amb la motxilla pesada, de manera que no tinc experiència del temps que puc necessitar per a recórrer les distàncies entre els campaments. Pesa uns vint-i-cinc quilos, una càrrega prou elevada com per a alentir el pas.

Vaig intentar sondejar la rànger:

—He llegit que tota la ruta es pot fer amb tres o quatre nits. Què és el més recomanable?

—Amb el motxillot que portes potser hi estaràs més del compte. Però tot depèn de l'experiència. Has fet mai muntanya?

—Sí.

—I estàs en forma?

—Més o menys —vaig respondre.

—Aleshores amb tres nits és suficient —va aclarir-me—. La majoria de la gent ho fa amb tres nits.

No estava del tot convençut quan li vaig dir que aleshores ho faria amb tres nits.

—Molt bé —va dir satisfeta allargant-me la mà—, necessitaré el passaport i 55 dòlars.

Els hi vaig donar. La rànger va revisar la pantalla de l'ordinador, buscant quins eren els campaments que hi havia lliures per a acampar.

—La primera nit la passaràs a Sheep Camp. Queda una mica lluny, però és l'últim camp abans de la gran pujada al pas de Chilkoot. I la següent nit a Happy Camp. Tothom hi dorm, perquè la pujada és extenuant i ningú no pot continuar després d'aquella jornada. Després pots triar: Lindeman City o Bare Loon Lake. Quina vols?

Em vaig quedar amb Bare Loon Lake, la més propera a l'estació de tren de Bennett Lake.

—Hauràs de ser a Bennett a la una del migdia.

—Què passa si no hi sóc a aquella hora?

La rànger va aixecar la vista de la pantalla de l'ordinador i em va mirar seriosa:

—Perdràs el tren i t'hauràs d'esperar fins l'endemà.

Vaig sortir del centre amb el convenciment que en comptes d'una travessa em tocaria fer una cursa d'etapes.

Cap al Chilkoot Trail

El matí que he de començar el Chilkoot Trail plou.

Recorro les nou milles de carretera sense asfaltar que separen Skagway de Dyea dins el Subaru de l'Alexandra i en Derek, una parella que he conegut a l'alberg on m'he hostatjat i que faran el camí amb uns amics. La badia està coberta per la boira, que es confon a mitja altitud de les muntanyes que la voregen amb els núvols baixos que hi han quedat estancats. Una pluja escarrassida però constant mulla el vidre davanter suficientment com per a haver de fer servir els rentavidres.

En poc més d'un quart d'hora arribem a l'aparcament del Chilkoot Trail, un eixamplament de la carretera amb quatre panells explicatius del que és la travessa del coll de muntanya i de les plantes i animals que es poden trobar pels boscos del voltant. El Chilkoot Trail comença sense cerimònia, només amb un petit signe de fusta al costat d'un

pont de ferro que travessa l'ample riu Taiya. Ha canviat molt des d'aquella època en que va ser un dels camins més transitats del món. Va ser culpa del ferrocarril. Tan aviat com el tren del White Pass va començar a funcionar, el Chilkoot Trail va quedar condemnat a l'oblit. Des d'aleshores l'Alpine Hiking Club d'Skagway feia incursions pel camí periòdicament, però poques persones van continuar utilitzant-lo.

El 1915, George Rapuzzi, un resident d'Skagway que havia nascut just durant la Febre de l'Or, va començar el projecte per a conservar les millors restes del que en quedava. Juntament amb les associacions locals, va començar a advocar a favor de la creació del Chilkoot National Park, però l'administració d'aquella època els va contestar que encara que el paisatge i la natura fossin magnífics, la vall estava massa plena de deixalles per a poder-se considerar un Parc. Justament són totes aquestes deixalles de l'època les que donen al Parc actualment la seva originalitat i importància històrica.

A la dècada del 1950 a l'interior dels bars i hotels de Canyon City i Sheep Camp encara hi penjaven quadres a les parets, però a mitjans dels 60 tots els edificis ja havien caigut. El 1965 l'Estat d'Alaska, utilitzant presoners de treballs forçats va començar a refer el camí fins al Chilkoot Pass i va construir les cabanes de Canyon City i Sheep Camp per als treballadors. El 1973 els primers rangers del National Park Service van construir la Sheep Camp Ranger Station i van començar patrulles al camí. El mateix any, els guardes de Parks Canada a l'altra banda de la frontera es van establir a Lindeman City.

I finalment, el 1977 es va crear el Gold Rush National Historic Park a la vessant americana i el Chilkoot Trail National Historic Park a la vessant canadenca, dos parcs que conformen una unitat entre els dos països i que permeten, al llarg del seu recorregut, resseguir les passes dels aventurers que, en ple hivern, van voler anar a buscar or al Klondike.

Dyea

L'inici al costat del pont on m'han deixat l'Alexandra i en Derek, no és exactament on començava el Chilkoot Trail. A l'època de la Febre de l'Or el camí començava a Dyea mateix, on el riu Taiya aboca les seves aigües al mar, dues milles més avall del pont metàl·lic. El 1898, el poble de Dyea era un gran nucli urbà. Ara, l'únic que en queda és algun pilar del seu port, alguns taulons de fusta de les seves cases i marques al terra allà on s'hi havien aixecat construccions. Tot i que significa fer cinc milles més de camí, no em puc estar d'anar-hi a fer una ullada. Vull començar el Chilkoot Trail on realment començava, allà on arribaren els primers cercadors d'or, a les platges de Dyea.

Mitja hora de camins enfangats entre boscos humits de bedolls i fajos em duen fins a Dyea. Es fa impossible de dir on comença i on acaba l'antiga ciutat. El 1897, aquí només hi havia un petit post de comerç, i l'any següent, la plana bullia amb l'activitat de deu mil cercadors d'or i s'havia vist envaïda per milers de tendes de campanya, refugis, botigues,

saloons, hotels i restaurants, tots ells fabricats amb la fusta dels arbres que un any abans havien recobert la plana i les faldes de les muntanyes properes.

La mort de Dyea va ser tan abrupta com el seu naixement. El 1899, quan es va inaugurar la línia del ferrocarril del White Pass, la ciutat va deixar de ser tenir sentit. Els cercadors d'or ja no arribaven en grans masses, els restaurants i les botigues ja no tenien clients. Els hotels i els saloons tenien les habitacions buides. Molts dels seus habitants es van traslladar a Skagway, una ciutat molt més apta per a viure-hi ara que el tren la connectava amb el Canadà.

A més, Dyea tenia un handicap que Skagway va saber aprofitar molt bé: Dyea no tenia un bon port. Quan els primers vaixells carregats de cercadors d'or van començar a arribar a Dyea, es van trobar amb el problema d'haver de desembarcar-los. Dyea era el punt més proper a la sortida del camí del Chilkoot Trail, sí, però molts capitans preferien dur les seves naus al més convenient port d'Skagway que no pas arriscar-se a quedar embarrancats al fons sorrenc de la badia de Dyea.

Els cercadors d'or havien de fer uns quants viatges amb barca per a descarregar del tot el seu equipatge per a anar deixant-lo a la platja. Molts d'aquells equipatges descuidats van patir l'efecte dels lladres però va ser l'aigua salada, en forma del ràpid ascens de la marea que amarava els sacs de sucre, farina, civada, patates seques, fruits secs i tot el que no estigués enllaunat o tancat en caixes, qui va destruir més somnis d'or en aquella ciutat.

No queda gaire cosa d'aquella època, i mentre camino per l'ample sender que el Park Service ha obert entre els boscos no veig gaires restes del que havia estat aquella població. Els habitants d'Skagway van adonar-se ben aviat que tots aquells edificis abandonats eren perfectes per a obtenir-ne plafons prefabricats o fusta per a les estufes, i el poc que va quedar d'aquella rapinya, la humitat contínua ho ha acabat de podrir.

Passejant pels camins vells veig uns una pila de taulons en una clariana. Un cartell explica que aquell era el magatzem de Vining & Wilkes, el més gran de la ciutat. Com la major part dels grans edificis era construït sobre pilars, per por de les inundacions que de tant en tant la marea o el riu provocaven sobre la plana. A partir de la seva construcció, els viatgers que van arribar aleshores a Dyea podien separar i organitzar les seves pertinences tranquil·lament en edificis com aquells, sense haver de patir pels robatoris o per la pujada de les aigües.

Uns cent metres més enllà hi ha l'única estructura arquitectònica de Dyea que es manté en peu, la façana de fusta d'una d'aquelles tendes de tela que servien per a cridar l'atenció dels productes o serveis que oferia. Una mica més enllà, al tombant del camí ombrívol, davant de les planures mareals plenes d'herba alta i espigada tacada amb les flors rosades de la *fireweed*, com aquí anomenen a l'epilobi angustifoli, hi veig encara unes altres ruïnes. Encara s'hi veu la punta de la teulada de troncs, caiguts sobre el terra cobert de falgueres i molsa.

És tot el que resta d'un dels edificis originals i que després de la mort de la ciutat una de les poques famílies que van quedar a la zona va utilitzar com a graner de la seva granja.

Ja se sap que la vida d'un home no dura més que un instant.

Per a algunes ciutats, la vida encara és més curta.

Inici del camí

Són gairebé les dotze i em trobo ja davant de l'inici del camí que recorre el Chilkoot Trail. És tard per a començar i plovisqueja. Tot i que duc roba impermeable, els prop de trenta quilos de la motxilla ja m'han fet suar tant que estic mullat com si no dugués protecció. Les primeres passes del Chilkoot Trail són extenuants, perquè ben aviat el camí s'enfila per les roques per a guanyar una mica de nivell. A partir d'aquí discorre pla durant una estona, però el cansament ja s'ha apoderat de les meves cames. Poc després de l'inici, en una clariana del bosc de pínees hi ha una placa commemorativa de la creació del Parc el 1978 i el plafó de registre, on durant els primers anys del camí els excursionistes hi apuntaven els seus noms i la data de sortida. Era una mena d'assegurança. Aquesta llista ja queda registrada ara a l'ordinador de l'oficina d'Skagway, i els plafons protegits sota un petit sostre de teules de fusta recobertes de molsa, serveixen ara només per a informar als turistes despistats que allò és el camí que duia d'Alaska al Canadà. No m'hi aturo perquè si he de fer cas a la noia que em va registrar a Skagway, el guarda sap que he d'arribar avui a les set de la tarda a Sheep Camp, i no tinc pas ganes que em vingui a buscar.

Un sotabosc cobert de flonja molsa i decorat esparsament per plançons de caducifoli o arbustos de poca alçada, fa de base a l'esplendorós bosc de pínees de llargs troncs i capçades despentinades que travessa el camí. Als trams més drets hi han tallat escales a la roca, han col·locat estratègicament graons fets amb troncs per a evitar les relliscades en les rampes més fangoses, han instal·lat passarel·les per a travessar els múltiples rierols que recorren aquesta primera part del camí, i han construït sòlids ponts de fusta per a creuar els braços de rius més amples. Totes aquestes millores, que mantenen diversos grups de voluntaris, haurien de facilitar molt l'excursió, però no són suficients per a evitar que trenta quilos a l'esquena no es notin. Em sento com un d'aquells aventurers que a finals del segle XIX caminaven per aquests mateixos boscos, duent a sobre totes les seves pertinences, cercant l'or del Klondike i començo a notar, com ells, que aquesta aventura no és un joc.

Després d'acompanyar durant força estona el riu Taiya, el camí comença a enfilar-se en ziga-zaga per la muntanya, en una espècie de joc d'amagar, endinsant-se al bosc i tornant a aparèixer prop del riu.

Per sobre de la capçada dels arbres, quan hi ha alguna clariana oberta o el camí arriba al riu i es pot veure el cel sobre la punta dels arbres de l'altra ribera, veig que on hi hauria d'haver cel blau només hi ha boira blanca, espessa i baixa que no deixa veure les muntanyes cobertes de glaceres que hi ha a banda i banda de la vall. És l'aigua d'aquestes glaceres que forma les omnipresents aigües grises dels rierols i del riu que el camí travessa i segueix.

Quan arriba a una zona més plana, és aquesta mateixa aigua la que ha quedat estancada en els dics que els castors hi han construït. No són basses gaire profundes, però el seu

nivell ha superat el de les arrels dels bedolls que abans havien crescut en aquesta plana i han mort ofegats per l'aigua. Un seguit de passarel·les de fusta travessa les aigües putrefactes per sobre les antigues preses construïdes pels castors amb troncs, branques i fang. Les arrels dels arbres amb prou feines s'intueixen sota els dos pams d'una aigua negra i àcida que possiblement també ha acabat matant els castors que la van acumular. Els troncs del bedolls, encara blancs en algun punt de la seva escorça no recoberta per líquens o molsa, s'aixequen solitaris i despallats sobre l'aigua, evocant la imatge d'un cementiri forestal de làpides blanques.

El camí, com si fos una introducció al que em trobaré més endavant, em mostra la solitud del passat i la tristesa de l'oblit, com un realista recordatori de l'obsolescència del món.

Jack London

Poc després de començar la marxa, el camí del Chilkoot es complica. És aquí quan començaven les veritables peripècies dels primers cercadors d'or que el van recórrer. Fins aquesta primera part del Chilkoot Trail els cavalls havien pogut fer més fàcil el transport de les mercaderies, però quan el terreny començava a complicar-se tant, ni els mateixos cavalls podien aguantar-lo. En algun punt, mig coberts per la molsa, encara es poden veure algun dels ossos d'aquells animals que, a causa dels maltractes, una mala alimentació o sobrecàrrega, «morien com els mosquits a la primera gelada, i des d'Skagway a Bennett es podrien en grans piles» en paraules del gran Jack London en un dels seus contes.

D'entre tots els homes i dones que el 1898 van fer el Chilkoot Trail i que van deixar-ne constància en diaris personals, cròniques de l'època i premsa de les diferents localitats, cap d'ells no va saber transmetre tan bé l'esperit de l'aventura o la importància de la lluita de l'home i els animals contra la natura cruel com les obres del seu millor cronista, Jack London.

London va néixer el 1876 a San Francisco, i va passar la seva infància traslladant-se d'un lloc a l'altre de Califòrnia en companyia de la seva mare i el seu padrastre. Aviat aquesta mobilitat es va transformar en una afició i en una necessitat. Als quinze anys es va convertir en lladre d'ostres a la badia de San Francisco, però quan el van enxampar, va passar a treballar en una patrulla de control de pesca com a càstig. L'afició a la mar va augmentar encara més en enrolar-se en una goleta cap a Hawaii, Japó i el mar de Bering, i el relat que va escriure arrel d'aquell viatge li va permetre guanyar un premi literari per a joves escriptors que va cimentar els inicis d'una esplèndida carrera com a escriptor i periodista.

El neguit de viatjar el va portar per Missouri, Chicago i Nova York, sovint fent-se passar per vagabund i polissó en trens de mercaderies i treballant ocasionalment en diverses feines. De retorn a Califòrnia, va començar els estudis a la Universitat de Berkeley, però quan va donar-se el tret de sortida per a la Febre de l'Or, la temptació va

ser massa gran i, el juliol del 1897, Jack London i el seu cunyat es van embarcar cap a Alaska.

Les experiències d'aquell viatge han quedat per sempre plasmades en les seves obres ambientades al Yukon i Alaska i, tot i que són novel·les o contes, la realitat de les seves escenes permet entreveure amb tota claredat com era la vida durant la Febre de l'Or del Klondike.

A l'mp3 hi porto l'audiollibre de *La Crida del Bosc* de London. Mentre trepitjo amb el pes de la motxilla a l'esquena aquell camí que London descriu a la novel·la, em sento transportat a la novel·la que escolto, i em sembla sentir les veus dels personatges que em criden des d'un dels revolts del camí. Em trec els auriculars de les orelles. No sento res més que el so de la pluja sobre les fulles dels arbres i la remor de l'aigua del riu proper. Cap soroll humà a excepció dels meus esbufecs cansats. Segueixo caminant, ara sense l'audiollibre a les orelles... L'oïda s'afina... Les veus humanes són reals... Hi ha gent davant meu al camí, excursionistes que, com jo, retroben l'experiència dels primers cercadors d'or que van travessar el Chilkoot vivint-la en la pròpia carn.

Segur que coincideixen amb mi en que l'experiència, de moment, és molt dura...

Canyon City

Un camí rodejat d'arbustos i arbres em porta fins a Canyon City i descobreixo que l'antiga cabana de troncs que servia de refugi està gairebé en ruïnes. Passat el campament, un pont penjat travessa el riu i porta fins a l'estreta plana entre el Taiya i el Nourse on el 1897 s'hi havia aixecat una ciutat de tendes. Aquí era on els futurs cercadors d'or feien la seva principal parada abans de la forta pujada per a superar la profunda gorja que el riu Taiya ha excavat a la muntanya en aquest punt. Aquí podien acumular les seves pertinences i organitzar-les per al dur ascens.

Les tendes de tela van ser substituïdes en poc temps per cases de fusta, restaurants i hotels per a donar servei a tota aquella gent, i al 1898 s'hi van portar les calderes i la màquina de vapor que movia els telefèrics que es van instal·lar al llarg de tot el recorregut fins al Chilkoot Pass per a transportar el material. La vida de Canyon City va ser curta. Al cap d'un any, la ciutat ja havia mort, i la plana i les fal·des de la muntanya, que havien estat despoblades de qualsevol tros de fusta que servís per a cremar o fer-ne taulons, tornen a estar cobertes ara per una espessa boscúria. Només alguna estufa abandonada a la corrosió i una d'aquelles enormes calderes de vapor suggereixen que allà hi havia pogut haver alguna cosa més que bosc.

Diuen que el Chilkoot Trail és el museu a l'aire lliure més llarg del món. Possiblement és cert, i la immensa caldera fabricada a San Francisco que encara es conserva en aquesta primera sala del museu en podria ser un dels seus objectes més preuats. Amb una potència de cinquanta cavalls, tenia prou força per a fer moure un sistema de politges, cables i cavallets que formaven el telefèric que pujava fins a Crater Lake. D'aquests últims no en

queda gairebé res. Només alguna resta de les torres de fusta i aquí i allà un tros de cable d'acer que sobresurt del terra on ha quedat enterrat com l'arrel d'algun arbre mitològic.

Utilitzo el pont penjat per a retornar al camí, que per tal de poder superar la gorja, s'enfila en una pronunciada ziga-zaga per dins del bosc. Unes pedres ben situades fan la pujada més fàcil, però ara tinc altres preocupacions que no són només el pes de la motxilla. Al refugi de Canyon City hi he pogut llegir un cartell que advertia la presència d'ossos en aquesta zona. Sense anar més lluny, a Dyea mateix, a l'inici del camí, hi van veure rondar un ós negre encara no fa una setmana. El bosc sembla massa tranquil ara que m'hi fixo, i el silenci que només les meves passes trenquen, em comença a posar nerviós. S'està fent tard i la llum cada cop és més escassa. El camí es comença a complicar altre cop, i passa per entre grans roques i troncs caiguts coberts de molsa, que podrien amagar fàcilment algun ós que estigués a l'aguait.

Sóc l'últim dels excursionistes que han d'anar a dormir a Sheep Camp, i amb no gaire optimisme m'adono que això significa que no hi ha ningú darrera meu que pogués ajudar-me si em topés amb algun ós. Intento recordar què explicava el vídeo que ahir vaig veure a l'oficina del Parc a Skagway. A tot el qui vol recórrer el Chilkoot Trail l'obliguen a veure el vídeo, per a que sàpiga amb què s'enfronta. Amb imatges i filmacions originals, l'únic que aconsegueix el vídeo és introduir confusió. Sí que explica com enfrontar-se a un ós negre o a un grizzly, però les tècniques per a les dues possibilitats són molt diferents. Les dues espècies d'ós poden viure en una mateixa àrea, però difereixen molt en el comportament, la preferència d'hàbitat i la dieta. Una de les primeres coses que el vídeo explica és que el comportament a seguir davant d'una trobada amb un ós és completament diferent depenent de l'espècie que es tracti. Mentre que a un grizzly fer soroll i escridassar-lo normalment el pot fer interessar més en l'excursionista que segueixi aquesta tècnica, per als ossos negres és la forma més recomanable per a foragitar-los. En cas que un grizzly arribi a atacar, normalment sol tractar-se d'un bluf i l'ós s'atura a només uns metres de la víctima per a espantar-la. En aquest cas el millor és fer-se el mort per a indicar a l'ós que no som cap amenaça. L'ós negre, en canvi, és més probable que ataqüi la víctima fins i tot encara que es faci el mort, i la resposta de l'excursionista ha de ser lluitar amb cops de puny, cosses i tot el que es tingui a l'abast. Fer el mateix a un ós grizzly equival a una sentència de mort.

La vegetació del bosc és molt variable depenent de la proximitat del riu i de la inclinació del terreny. Verns, àlbers i trèmols es barregen entre les coníferes més nombroses a mesura que el camí s'enfila, i la variable coloració de les fulles fa que sigui molt fàcil imaginar-se que la part més fosca d'una branca plena de fulles és en realitat un ós que hi està amagat. Mentre camino pel bosc examinant cada racó sospitós i accelerant el ritme de les passes, la meva ment s'entesta en barrejar tots els consells i prohibicions de fer en cas d'un atac. És amb l'ós grizzly que un s'ha de quedar quiet? O és amb el negre? Són els negres els qui puguen als arbres o també algunes cries i femelles de grizzly ho poden fer? No havia llegit en algun lloc que els colors de les dues espècies són tan variables que una pot passar per l'altra a excepció de petites diferències en la forma del musell i la gèpa a l'espatlla dels ossos grizzlies?

En aquell silenci inquiet, ni tan sols les campanetes que duc penjades a la motxilla em semblen ara un consol reconfortant.

Per què no em vaig decidir a comprar aquell esprai antióssos?

Ràngers a Sheep Camp

No m'ha atacat cap ós i ni tan sols n'he vist cap rastre quan arribo a Sheep Camp gairebé a les set del vespre, després de quasi dinou quilòmetres de marxa des de l'inici del camí. L'ambient no és molt agradable: plou de valent i de tots els espais adequats per a plantar-hi tendes, només en queda un. No és una plataforma de fusta alçada de terra com les altres, sinó un tros sense herba i cobert de fang entre uns arbustos. L'únic avantatge que li puc trobar és que és a prop d'una de les dues cabanes de sostre de tela que serveixen per a cuinar i eixugar la roba.

Munto la petita tenda sota la pluja, i amb prou feines l'he acabada d'instal·lar que el rànger em ve a informar que parlarà una mica del que ens espera demà. Ni tan sols em pregunta el nom per a tatxar-lo a la llista! Com pot saber que he arribat si no li he dit el nom? M'adono que al Chilkoot Trail el control dels excursionistes no és tan exhaustiu com m'havien dit a Skagway. M'estremeixo en pensar que possiblement, si algun ós m'hagués deixat malferit al mig del camí o m'hagués girat un peu o trencat una cama, hauria hagut d'esperar fins l'endemà que em trobés algun dels excursionistes que vinguessin de Canyon City!

Amb resignació i un cert sentiment d'estafa escolto com en Jeremy Prater, el rànger, ens explica la història del Chilkoot Trail sota la pluja:

—Durant el primer tram de demà encara hi veureu arbres i vegetació com la que hi ha per aquí, però aviat deixareu la línia dels arbres per a començar la zona alpina. Atenció aquí perquè és la zona on viuen els grizzlies.

En Jeremy s'acaronava la llarga barba. Alt i prim, vestit amb roba negra ajustada podria passar per un cantant de Heavy Metal irlandès, amb els llargs cabells pèl-rojos escampats per l'esquena. Però vestit com va amb un uniforme verd de plàstic per a la pluja i una gorra amb l'insígnia del Park Service, aquí representa l'autoritat:

—Un cop a les Scales, aneu amb compte amb la boira. Veureu que el camí està senyalitzat, però no s'assemblarà en res a això —diu assenyalant una de les fotografies plastificades que té en una mà. Ens ensenya una llarga fila de traginers pujant el Chilkoot Pass, amb neu fins a la cintura, remuntant la muntanya directament pel màxim pendent—. Aquesta foto es va fer l'hivern del 1898. Ara som a l'estiu i no hi ha neu. Almenys no n'hi ha tanta, però el camí està marcat amb pals indicant el recorregut original. Us recomano que no les seguiu al peu de la lletra, sinó que pugeu la muntanya fent ziga-zaga. Així no us cansareu tant. I creieu-me que allà dalt necessitareu totes les forces...

Tots els presents ens mirem entre nosaltres. Les nostres cares reflecteixen la nostra incredulitat. Ens intenta espantar? Es creu que no hem fet muntanya? Després d'explicar-

nos alguna cosa més sobre el camí i les plantes que hi podrem trobar acaba amb una curiositat del món animal:

—A veure si sabeu quants Cheetos es necessiten per matar un esquirol terrestre. No? Tres! Són tan salats que amb tres n'hi ha prou per a deixar-lo estès per sempre. Així que res d'anar llençant menjar per la muntanya, eh?

Torno cap a la tenda a canviar-me de roba, però un pensament no deixa de torturar-me el cervell: com han pogut saber això dels Cheetos?

Nit a Sheep Camp

Acabada la xerrada del rànger, gairebé tothom se'n va a dormir. Ja fa estona que han sopat, i demà el dia serà dur: cal reposar. Jo no tinc aquesta sort, i entro a la cabana per a preparar-m'hi el menjar. A l'interior, hi trobo tres canadencs: un pare i dos fills. Fem les presentacions mentre fem el sopar. En Toby O'Brien, un home baixet de cabells blancs és el pare, un marxant de vins que ha visitat Espanya diverses vegades per raons laborals. Els seus dos fills, Eric i Tim, ronden la trentena. Utilitzem una taula al fons de la cabana per a posar-hi els fogonets de gas i els estris de cuina, i després seiem en un dels bancs de fusta per a menjar.

—I tu com és que estàs fent el Chilkoot Trail? —em pregunta l'Eric mentre intenta encendre l'estufa que hi ha al mig de la cabana—. Nosaltres hem vingut aquí a celebrar l'aniversari del pare. Fa setanta anys!

—És que no volem que arribi als setanta-u, saps? —em pica l'ullet en Tim mentre el seu pare somriu de la broma.

Em miro amb enveja els sobres de menjar deshidratat que duen. Només cal bullir aigua en el sorollós fogonet de gasolina que porten, abocar-la als sobres oberts, esperar cinc minuts i ficar-hi la cullera. Jo, en canvi, he de coure l'arròs i fregir l'Spam. L'Spam està considerat una mena de menjar tradicional d'Alaska. El rebost de qualsevol cabana oblidada dins dels boscos infinits d'Alaska segur que conté com a mínim una llauna d'aquesta espècie de concentrat de pernil i llom de porc. Les diverses maneres de cuinar-lo o menjar-lo fan que sigui un plat multiusos: fregit, bullit, al forn, al grill, al microones o fins i tot cru. Qualsevol manera és bona per a menjar-lo i potser aquesta és la raó de la seva omnipresència a les llars d'Alaska. Però apostaria qualsevol cosa que fins i tot cuinat de diverses maneres té sempre el mateix gust: un sabor entre aspre i farinós que recorda vagament el frankfurt i que ni tan sols una mica de pebre vermell que hi tiro per a fer-lo més passable no aconsegueix de dissimular. Me l'he de menjar fent un gran esforç, sabent que és carn i proteïna i el desgast muscular d'avui ha estat enorme.

L'Eric aconsegueix amb uns quants troncs i una mica de paper de revista que l'estufa funcioni. Redistribuïm la roba que ja hi ha penjada als cordills d'estendre que van de paret a paret i n'hi col·loquem de la nostra per a assecar-la. Quan em trec els pantalons de plàstic protectors descobreixo que no han pogut impedir que tota la transpiració hagi deixat els pantalons que havien de protegir ben xops. Els penjo als cordills, però amb la

humitat ambiental segur que demà no estaran secs, i només tinc un vestit de bany com a única roba seca.

Hi ha molts pocs troncs secs a la cabana, i ben aviat els hem consumit tots a l'estufa. A fora encara plou. El riu que passa pel costat del refugi baixa cada cop més ple i amenaça de sobreixir del seu llit. Quan la família O'Brien decideix anar a dormir, tots prenen els abrics penjats als cordills i miren per la finestra.

—Coi de pluja! —renega en Tim.

—On tens la tenda, tu? —em pregunten.

—Aquí mateix. És aquella de color taronja —dic assenyalant la tenda sobre el fang. Fan cara de sorpresa.

—Jo si fos tu dormiria aquí dins —proposa en Tim—. Segur que no hi ha cap problema. Allà, *nano*, el més segur és que se't mulli el sac.

—Bona nit, Jordi —diu el pare.

—Bona nit.

—Bona sort! —exclamen els dos germans en sortir a la pluja en direcció a les seves tendes.

Un cop ha marxat la família O'Brien, quedo sol a la cabana, meditant. Estic tan cansat que demà tindré ganes de dormir una estona més. El més probable és que els qui han anat a dormir d'hora avui demà es despertin a trenc d'alba, i si em quedés a dormir al refugi, seria només qüestió d'hores que comencés a entrar gent per a fer l'esmorzar i desvetllar-me de matinada.

Hi havia quinze hotels a Sheep Camp, que no eren més que rudes cabanes o tendes. La més coneguda era Palmer House, que podia alimentar a cinc-cents persones al dia i allotjar-ne quaranta durant la nit. El fet que haguessin d'estar enquibits en el brut terra de l'única habitació, sense poder-s'hi moure a partir de les nou de la nit, no semblava preocupar gaire als qui en feien ús. Com a mínim era un lloc sec i no hi feia fred. Molt diferent de la meva tenda quan hi entro passades les dotze de la nit.

Aviat, caic rendit per l'esforç del dia, abrigat pel sac sintètic i totes les capes de roba que tinc, escoltant com la pluja repica sense parar sobre el sostre de plàstic de la tenda.

Cada cop crec més que, sense buscar-ho, estic revivint els mateixos inconvenients que es van trobar fa més de cent anys els primers cercadors d'or que van fer el camí del Chilkoot.

Sheep Camp

Quan l'endemà desperto a les vuit del matí ja no queda ningú a Sheep Camp. Tothom ha marxat a les sis preveient la jornada de fins a catorze hores que el guarda ens va anunciar ahir fins al següent campament de Happy Camp, ja al Canadà.

Durant la nit ha seguit plovent i tinc la petita tenda inundada. Sortir del sac de dormir amb els ossos adolorits per l'excursió d'ahir ja fa mandra. Fer-ho per a quedar-se amb pantalons de bany per a tot el dia en l'ambient humit i fred del matí encara en fa més.

Al refugi del campament hi preparo una sopa de sobre, una tassa de porridge instantani i pa amb mantega de cacauet. L'aigua comença a bullir quan el guarda obre la porta i entra. Es vol assegurar que ja ha marxat tothom i, òbviament, el sorprèn trobar-m'hi.

—Ah, hola!

—Hola —li responc.

—Sortiràs d'aquí a poc, oi?

—Sí.

—Passa pel costat de la meva tenda quan surtis, d'acord?

—D'acord —li responc encara sense saber per què ho deu voler.

Desmuntar la tenda a fora i preparar la motxilla a l'interior de la cabana és més entretingut del que em pensava, i no és fins a les deu que no començo a caminar.

La tenda del rànger resulta ser una cabana de planxa metàl·lica, amb finestres de vidre, un porxo i un petit pati davant amb un pal clavat al centre i la bandera dels Estats Units onejant a la punta. Quan passo pel costat, al final del campament, en Jeremy és a fora suportant una fina pluja, esperant-me.

M'entrega un paquet i em demana si el puc portar fins a Happy Camp. Se l'ha deixat un tal Mark Love a l'altre refugi del campament, i com que es tracta d'un esprai per a asmàtics, és evident que el pot necessitar amb urgència. Sense saber ben bé com m'ho he fet, quan em poso a caminar de debò cap al Chilkoot Pass torno a ser l'últim de la cua i no hi haurà ningú darrera meu que em pugui trobar en l'eventualitat d'algun accident.

Poc més enllà hi ha la cabana construïda pel govern amb l'ajuda de presoners. Marca el lloc on hi havia hagut la ciutat de Sheep Camp. Originàriament un simple campament per a caçadors de moltons de muntanya (d'aquí li ve el nom), durant el 1898 es va convertir en l'últim traç de civilització abans de la recta final fins el Chilkoot Pass. En un espai de dos carrers d'amplada i una milla de llargada hi havien viscut fins a vuit mil persones. Hotels i restaurants, magatzem i fins i tot una sala de banys s'havien aixecat aquí orgullosos, amb esperances de futur, i van acabar podrint-se en la solitud del bosc renascut. Una mica apartat de la cabana hi ha les restes de dues cuines que havien pertangut a un d'aquests restaurants. Endins del bosc, hi ha una col·lecció de més de cent ampolles de vidre que és tot el que queda d'un saloon. Pots paelles, olles,... tots indiquen que allà, ara fa una mica més de cent anys hi havia hagut un centre viu, on els portadors professionals venien a descansar, i on els cercadors d'or emmagatzemaven les seves càrregues.

Sheep Camp era també l'últim lloc on els aventurers podien fer provisió de llenya per a escalfar-se i cuinar, i poc després d'enfilar-me pel camí veig el perquè. Els arbres caducifolis ja fa estona que els he deixat enrere, al fons de la vall, i en un bosc majoritàriament de pícees fosques ara es comencen a veure amb insistència matolls baixos i cada cop més roca nua. Mica a mica, els arbres alts deixen pas als matolls. La vista s'eixamplaria si no fos que les muntanyes continuen cobertes per núvols i boira baixa.

Amb la desaparició dels arbres més alts comencen a aparèixer més i més artefactes i altres restes de l'època de la Febre de l'Or. Aquí una paella amb el fons foradat. Allà, una roda de politja. A l'altra banda del camí, una estufa trencada.

Lleis locals, estatals i federals protegeixen aquestes peces, però n'hi ha tantes i estan tan poc vigilades que no és estrany que any rere any el seu nombre vagi disminuint a mans dels excursionistes més voraçs.

Però al cap d'unes hores de carregar amb aquell pes inútil, molts d'aquests lladres excursionistes deuen acabar fent el mateix que van fer els antics propietaris: llençar aquell pes mort per a poder pujar...

Bojos del Chilkoot Pass

El camí surt fora del bosc i s'enfila per una tartera. Una boira espessa amaga la punta de les muntanyes sobre meu. Ja no plou tant, però aquí dalt es gira vent i la temperatura baixa a uns cinc graus centígrads sobre zero, i amb pantalons de bany el fred es nota. Tinc els genolls gelats, i encara em queden unes quantes hores per a creuar el Chilkoot Pass i arribar al Canadà.

Entre el camí tortuós que recorre tarteres i s'enfila per petits barrancs, creixen multitud de matolls plens de baies. S'han arribat a comptar fins a dotze espècies comestibles diferents entre Sheep Camp i el Chilkoot Pass, però la majoria dels arbustos ja no tenen fruits: els altres excursionistes o els óssos ja els han anat buidant.

Al cap de dues hores de caminar descobreixo la primera congesta de neu. Es troba només a una alçada de sis-cents metres sobre el nivell del mar, amagada darrera una gran roca que li dóna ombra.

A l'esquerra del camí, sobre un promontori de pedra, distingeixo encara les restes d'una de les torres del telefèric de Crater Lake. Actualment, només en queda l'esquelet de fusta i metall, que encara a l'hivern segueix servint de fita per als excursionistes desorientats.

Els telefèrics no van ser la primera idea original per millorar el transport a través del pas. Fins i tot molt abans que els primers carregaments de cercadors d'or hi comencessin a arribar, havien sorgit propostes que fins i tot a l'època haurien d'haver estat vistes com a simple bogeries. Travessar amb globus les muntanyes gèlides del Chilkoot era una de les més factibles d'aquestes empreses, encara que els forts vents dels seus cims haurien fet perillosa la travessia. Altres igual d'impossibles: un camí per a bicicletes adaptades per a la neu, trineus tirats per rens com un Santa Claus, trineus motoritzats o fins i tot una locomotora adaptada per a la neu. Tot semblava que podia servir per a arribar als camps d'or del Klondike. A l'hora de la veritat, cap d'aquestes iniciatives no es va dur a terme.

Però aquestes extravagàncies no es van limitar al sistema d'arribar-hi, sinó que anaven més lluny i proposaven també enginyosos sistemes per a alliberar l'or de la terra. El fet que els inventors d'aquests sistemes no haguessin estat mai al Yukon o ni tan sols haguessin agafat mai una pala de miner, no semblava desanimar-los a l'hora de fer propostes. Un bussejador va proposar capbussar-se a les aigües turbulentes dels rius i collir les palletes d'or com aquell qui recull petxines a la platja. A un altre se li va acudir fer servir aire comprimit per a remoure la terra. Un altre va suggerir la possibilitat

d'utilitzar esquiroles de terra entrenats per a desenterrar l'or, i un grup de visionaris oferiria els seus serveis telepàtics per a trobar l'or amb boles de vidre.

Cap d'aquests inventors aficionats, però, no havia mai trepitjat el Chilkoot Trail. Mentre m'hi enfilo maleint els trenta quilos que duc a l'esquena m'imagino que a tots ells, si haguessin hagut de venir aquí ara fa més de cent anys amb les càrregues i equips de l'època, se'ls haurien passat les ganes d'inventar de cop.

Només voldrien, com jo, arribar dalt del pas i descansar.

The Scales

Fins el 1897, els nadius tlingit que havien fet servir el Chilkoot Pass per a endinsar-se al Canadà a comerciar-hi ho havien fet sempre a l'estiu i amb càrregues lleugeres. Durant la Febre de l'Or, la ruta no va canviar, però sí que ho va fer la temporada: es va fer fins i tot durant la tardor i l'hivern, i amb càrregues pesadíssimes.

Forçats a obrir el pas a l'allau de blancs que va inundar la seva tranquil·la vall, aviat els tlingit es van saber organitzar i van convertir-se en els millors portadors possibles. El preu el fixaven ells i depenia de les condicions atmosfèriques, de la dificultat del camí o fins i tot del seu propi estat d'ànim. Cobraven sempre en or o plata, ja que desconfiaven del paper moneda i els diumenges, com a bons presbiterians que eren, no treballaven. Però tot i aquestes exigències, els cercadors d'or, ansiosos per a poder arribar dalt de tot del Chilkoot Pass, el punt més alt del recorregut, arribaven a pagar quantitats desorbitades a aquests camàlics, que van gaudir d'un pròsper negoci fins que la instal·lació dels telefèrics primer, i l'obertura de la línia de ferrocarril de White Pass després, van fer la seva feina innecessària.

Si hagués arribat a les Scales ara fa cent set anys i ho hagués fet amb el mateix vent que bufa ara al cim del pas i la mateixa boira persistent que hi ha a la vall, possiblement els portadors indis que hauria contractat si me'ls hagués pogut permetre, haurien deixat caure pesadament les càrregues al terra, s'hi haurien assegut al damunt i haurien demanat un increment de la paga per a prosseguir. Això és, si més no, el que va passar-los a molts dels prospectors que van arribar aquí. *Scales* significa en anglès balances, i rep aquest nom perquè aquí era on es pesava el material de nou i es descartava tot allò que no era imprescindible.

No és estrany que tota l'àrea estigui plena d'objectes llençats, com si fossin les restes estavellades d'un avió que transportava ferralla. Hi ha trossos de maquinària, llargues tirades de cable, paelles, estufes, rodes, sabates, restes de goma, tubs, estelles de trineus, cadenes, pales, fragments ceràmica i fins i tot una sabata.

Des d'aquí es veuria el cim si no fes tan mal temps. Ja no plou, però gairebé hauria preferit que ho fes si la pluja ajudés a espargir l'espessa boira. La visibilitat és tan reduïda que des d'un dels pals taronja verticals que marquen el camí amb prou feines veig el següent.

Aquí era on el camí s'enfilava més, i el pendent nevat que pujava fins al coll era on començaven de debò els problemes per als cercadors d'or. La neu hi era profunda, la inclinació superior als quaranta cinc graus, i el pes que havien de dur capaç de trencar l'esquena a una mula. Una nit, un parell d'homes emprenedors va tallar graons al gel que permetien pujar més descansadament els primers cinquanta metres. L'endemà els sorpresos cercadors d'or no van desaprofitar l'ocasió, encara que haguessin de pagar, i els dos homes que havien tallat els graons van guanyar vuitanta dòlars en un sol dia. Aviat d'altres els van imitar i va crear-se una llarga escala de mil cinc-cents graons. Eren les Golden Stairs, les escales daurades, que duien cap a l'or del Klondike.

A l'hivern una fila inacabable de portadors es carregaven a l'esquena fins a quaranta quilos per a dur-los fins al Chilkoot Pass. Aquesta és la imatge característica del Chilkoot Trail: una llarga corrua d'homes carregats com mules pujant en fila índia pel pendent costerut. Les fotografies d'E.A. Hegg han preservat aquelles imatges per sempre, i pel·lícules com *La Quimera de l'Or* de Charles Chaplin o la més recent *Ullal Blanc* de la Disney no han fet més que perpetuar aquella escena. Aquesta és tan representativa d'Alaska que es va triar com a fons per a les plaques de matrícula en el centenari de la Febre de l'Or. En canvi, al Territori del Yukon canadenc, les matrícules del cotxes tenen com a fons l'escena molt més descansada d'un vell buscador d'or amb el seu plat.

Pujant al Chilkoot Pass

Els cercadors d'or que no tenien prou recursos per a llogar portadors professionals havien de pujar ells sols tota la tona de material que la Policia Muntada del Canadà els demanaria dalt del cim. Això podia significar fins a quaranta viatges amunt i avall del gran pendent de neu fins al coll del Chilkoot Pass. Solien pujar utilitzant graons tallats al glaç, i baixaven amb la pala sota el cul com si es tractés d'un trineu.

A baix a la vall, moure endavant la gran quantitat de material ja havia representat una tasca complicada. Els portadors que duien el seu propi material tenien dues maneres per a poder-ho fer: dur més pes o caminar més quilòmetres. Un paquet lleuger de vint-i-dos quilos significava haver de fer més viatges però fer-los més descansats. Un paquet pesat de trenta-sis quilos equivalia a fer menys viatges, però amb una gran càrrega i molt lentament. I cada milla caminada amb una càrrega significava una altra milla enrera per a anar a buscar la resta. Sumant tots els viatges, alguns d'aquests homes van caminar gairebé mil milles per a poder transportar el seu material al llarg de les trenta-tres milles que separen Dyea de Lake Bennett.

A l'estiu el camí era més perillós, perquè en comptes de pujar per graons excavats a la neu s'havia de fer per una tartera de grosses roques, moltes d'elles inestables. I això és el terreny que em trobo ara, confiant en els pals de color taronja que amb prou feines es distingeixen en la boira que cobreix els cims. Trigo una hora i mitja per a superar els poc més de tres-cents metres d'alçada que separen les Scales del cim del Chilkoot Pass. Tot

un rècord si es considera que a l'hivern del 1898 es trigaven sis hores amb una càrrega més petita.

En el silenci humà del camí i en el patiment de la càrrega de la motxilla, hi descobreixo la solitud del caminant del Klondike, quan sap que mesura les seves forces contra les de la natura... Les roques són més altes que un graó d'escala, i superar-les amb facilitat per a no cansar-se tant demana variar molt la ruta buscant les passes més curtes. De tant en tant descanso per a beure aigua i menjar una barreta energètica. Els autèntics cercadors d'or no ho podien fer això. Per a entrar a la densa fila de portadors, s'havien hagut de passar fins a mitja hora carregats, esperant el seu torn. I un cop a dins la filera, sortir-ne era gairebé impossible. La gent empenyia pel darrera, i fora dels graons fets a la neu, el pendent de la muntanya no oferia cap espai on poder descansar. Alguns homes de llegenda no tenien la necessitat de descansar, i s'explica la història d'un immens indi forçut, un portador professional, que va pujar les Golden Stairs d'una tirada amb un barril de cent seixanta quilos a l'esquena sense descansar ni per a mirar la vista.

Hi havia molta gent que feia el Chilkoot Pass amb l'esperança de fer el negoci del segle venent als necessitats cercadors d'or els seus productes o serveis. Un noi va pujar amb tot un sac ple de diaris vells per a vendre'ls a preu d'or als miners desitjosos d'informació. Un altre home va fer-ho amb una pesada pedra d'esmolar per a afilar els pics desgastats dels miners del Yukon. I encara un altre va pujar al Chilkoot Pass deu mil ampolletes de repel·lent per a mosquits. Les havia comprat per vint cèntims i esperava vendre-les als pobres miners turmentats pels insectes voladors a deu dòlars l'ampolleta. Quan ja era al riu Yukon baixant cap a Dawson, va provar-les sobre la seva pell. Li van causar tal quantitat de butllofes que va decidir llençar la càrrega per la borda.

No necessito repel·lent de mosquits. Aquí no n'hi ha. Fa fred. Plovisqueja i la boira continua aferrant-se a les roques humides. Si paro a descansar, em refredo de seguida, així que segueixo pujant, sentint en la pròpia esquena i en les cames descobertes els dolors de la càrrega i el patiment de l'ascensió...

El Chilkoot Pass

Un suau vent que puja del mar hauria d'empènyer una mica la boira, però aquesta s'entesta a quedar-se enganxada al coll de muntanya, i quan arribo dalt del Chilkoot Pass, ho faig sense saber on sóc. Les congestes de neu són més grans i més nombroses, i la boira hi és més espessa que mai. Des d'un pal taronja no veig el següent, i l'única manera de no perdre el camí és seguir les petjades que els excursionistes anteriors han deixat a la neu.

Al 1898, quan els aventurers pujaven pel Chilkoot Pass seguint la Febre de l'Or, un d'aquells pioners va escriure al seu diari: «Darrera nostre la civilització... davant nostre la vastitud, el silenci, la grandiositat. Per a sentir la teva pròpia petitesa i insignificança, estigue't sol al cim... i adona't que no ets més que un àtom en aquest gran univers. La solitud, la paorosa i sublim immensitat!... Però hi ha poc temps per al descans, i gens de

temps per a somiar». De peu al coll del Chilkoot Pass, amb la pesada motxilla a l'esquena, el vent picant-me la cara encaputxada i gelant-me les cames nues, els meus pensaments no difereixen gaire dels d'aquell cercador d'or.

Per tal de protegir la frontera, a principis del 1898 la Policia Muntada del Canadà va instal·lar un post dalt de tot del Chilkoot Pass i hi va assegurar una metralladora Maxim, l'arma més potent de l'època, capaç de disparar 500 bales per minut. Tot i que el fet que a la frontera els miners haguessin de pagar impostos per tots els béns que entressin al Canadà va fer que hi hagués un ambient enrarit, aquella metralladora no es va haver de fer servir mai, i la plataforma on havia estat instal·lada ja no és visible.

Al costat del camí, les restes de material abandonat sí que són encara més comunes que a les Scales. Aquí els cercadors d'or apilaven tot el material abans de començar-lo a baixar cap a Lindeman i Bennett, i en descartaven encara més quan veien tot el tros que encara els faltava recórrer. Una màquina tractora, les restes podrides de la torre del telefèric que hi havia dalt del coll, politges, pales, soles de sabata i una infinitat d'objectes més decoren el camí que baixa cap al Klondike.

Quan cinc-cents metres més avall del Chilkoot Pass veig un parell de cabanes de fusta pintades de blanc m'adono que per fi sóc al Canadà. En un pal davant de les casetes hi voleia la bandera amb la fulla d'auró. Entro al refugi i en menys d'un segon les ulleres em queden tan entelades com un vidre a l'àcid. Me les trec per a assecar-les i veig que no hi sóc l'únic ocupant. Un parell d'excursionistes s'escalfen el cos i un home d'uniforme els dóna conversa. En una taula al costat de la finestra hi ha tres termos amb aigua calenta que el guarda ha deixat per a qui es vulgui fer un te. Estic tan cansat que em fa mandra buscar la meva tassa d'alumini i no aprofito l'ocasió. Després, un cop fora quan em trobi altre cop amb el vent gèlid que em mossega les galtes i les cames me'n penediré.

A diferència de la banda americana de la frontera, la canadencs es pren la seguretat dels excursionistes molt més seriosament. Són els canadencs qui tenen un refugi aquí a dalt, connectat per ràdio al campament base del llac Lindeman, i són també els canadencs qui destinen els dos guardes que pugen i baixen cada dia del llac fins aquí per a escombrar el camí i assegurar-se que tothom és en algun campament quan arriba la nit.

René Pinard, el guarda, m'intenta convèncer que descansi una mica més al refugi, i m'assec a conversar amb ell. De posat senzill i humil, amb una barba ben afaitada, no imposa tant com en Jeremy Prater, però la seva manera tranquil·la d'explicar les coses li dóna més credibilitat. Amb un anglès lleugerament tenyit d'accent francès del seu Quebec natal, m'explica que aquest és el seu dotzè estiu al Chilkoot Trail. Viu a Whitehorse, de manera que s'ho pot combinar molt bé per a treballar aquí a l'estiu i fer estudis hivernals sobre goluts (*Gulo gulo*).

Mentre es mira pensativament les mans m'explica una de les anècdotes que li han succeït estudiant aquests animals. Ell i un company científic estaven seguint un rastre a la neu en una vall paral·lela a la del Chilkoot. Es tractava d'una parella de goluts, uns animals de la mida d'un toixó molt ferotges i agressius que ataquen gairebé qualsevol espècie d'animal, encara que siguin més grans que ells.

—El rastre era fresc —explica en René a mitja veu—. El dia era si fa no fa com avui, amb boira i vent, però podíem veure el rastre perfectament a la neu. Mentre seguíem aquell rastre amb esquís, vam trobar-nos que en un moment donat desapareixia en un forat i tornava a aparèixer a una certa distància. No podia haver saltat, perquè hi havia massa distància, i els goluts tenen les potes força curtes, i tampoc no excaven túnels. Vam agafar les pales de neu i vam obrir el forat. Hi vam descobrir una galeria que una família de castors utilitzava per a comunicar les diferents cambres de la seva vivenda. Els goluts hi havien matat la mare i una cria. En tota la immensitat nevada de la vall, els goluts hi havien ensumat els castors i els havien localitzat. No és increïble? Són uns animals fantàstics! Aquesta zona del món és realment increïble...

Torno a fora al fred i la boira. I tot i el mal temps i el dolor de cansament que comença a expandir-se'm per tot el cos, m'adono que, en realitat, en René Pinard té raó: aquesta zona del món és realment increïble...

Happy Camp

Fora del refugi, ja a la Colúmbia Britànica canadenc, les congestes són més grans, com si aquí l'estiu hagués trigat més a arribar. Segueixo les petjades a la neu, en direcció a Crater Lake. El camí hi passa per la dreta, i des d'ell no puc veure l'altra ribera a causa de la boira. Ni tampoc les restes del final de la línia del telefèric. Al punt àlgid de la febre de l'or, el consorci de telefèrics abocava nou tones de càrrega per hora, vint-i-quatre hores al dia, al Crater Lake. A partir d'aquí i fins a Lindeman Lake, catorze quilòmetres més avall, ja no hi havia cap sistema mecànic de transport, i els cercadors d'or havien de tragar totes les provisions a peu o si tenien la sort de ser allà al juny, quan el gel es trencava i desapareixia dels llacs, podien embarcar-se al ferri de Crater Lake fins a Deep Lake una profunda gorja al final del llac impedia seguir fins a Lindeman.

Per més que hi sóc a l'agost i ja no hi ha gel als llacs, aquell ferri ja fa molt de temps que es va convertir en llenya, i l'única manera que tinc de baixar fins a Lindeman és a peu. A mesura que el camí descendeix del coll, desapareixen la neu i la boira, però comença a plovisquejar. També hi comencen a aparèixer les primeres plantes, que havien desaparegut a partir de les Scales. Tímidament al principi però abundantment més avall, molses, líquens i salzes nans encatifen el terra pedregós i en marquen l'estret camí.

Començo a trobar altres excursionistes i els avanço. Això m'anima perquè vol dir que no vaig a un ritme tan lent com em pensava. Ara sé que si em passés alguna cosa com a mínim els senderistes que vénen al meu darrera em trobarien a la vora del camí.

Actualment al Chilkoot Trail hi ha un esperit de col·laboració i solidaritat que durant la Febre de l'Or no existia. Aleshores cadascú anava a la seva. No hi havia gaires lladres i assassins, però tampoc abundaven els bons samaritans. Cadascun d'aquells aventurers era allà amb la intenció de trobar or. Si un ajudava a l'altre, el que feia era disminuir les probabilitats que fos ell mateix qui trobés el mineral. I per això, sense fer-se la traveta, tothom intentava ignorar el proïsme. Abunden les històries macabres en aquest sentit: un home va parar a descansar al costat del camí, i va morir allà mateix d'un atac de cor. Tot

i que centenars de persones van passar pel costat, ningú no va adonar-se que era mort fins que no va arribar la nit i van veure que no es movia.

El camí es va eixamplant a mesura que baixa per la vall, de la mateixa manera que el riu al seu fons. Els líquens han estat substituïts per herba, i just quan comencen a aparèixer els arbustos i els primers avets entreveig, al final de la vall, les tres cabanes que formen Happy Camp.

El nom li escau molt bé a aquest campament, i dir que estic feliç quan hi arribo gairebé a les sis del vespre no descriu del tot la tranquil·litat que sento quan deixo la motxilla en una de les plataformes de fusta que hi ha lliures per a plantar la tenda. Encara plou mentre munto la tenda, però per a mi ja podria caure una cortina d'aigua que ara ja no m'importaria. Després de catorze quilòmetres de pujades i baixades i gairebé vuit hores de marxa n'hi ha per estar cansat.

Al petit porxo de l'entrada a la cabana que serveix de menjador hi trobo la família O'Brien, que està bullint aigua per als seus sobres deshidratats.

—Jo de tu no entraria a dins, és un forn —m'adverteix en Tim, després de felicitar-me per haver arribat al campament.

Una bafarada de vapor humit i càlid m'ofega els pulmons i m'entela les ulleres quan hi entro. La petita cabana és plena a vessar d'excursionistes cansats. Les parets són plenes d'abric i mitjons suats i molls que intenten assecar-se. A les dues taules, xiulen una dotzena de fogonets per a fer bullir aigua i sopes. No hi ha espai. Surto.

—Què, una sauna, oi? — em diu l'Eric.

—I a més una sauna perfumada! —diu el seu germà.

Ja tenen preparats els sobres de menjar deshidratat i hi estan abocant l'aigua quan un d'ells, crida:

—Ei, què tenim aquí? Mireu allà baix!

A uns vint metres del refugi un esquirol terrestre està dret sobre una pedra, ensumant l'aire humit de la tarda, observant-nos amb atenció. Recordo el comentari que va fer el rànger sobre els esquirols: amb tres Cheetos se'l pot matar de massa sal.

Deixo a la família O'Brien sopant. Estic tan cansat que vull anar-me a estirar a la tenda una estona. Ja tornaré per a sopar més tard, quan no hi hagi tanta gent a la cabana i s'hi pugui sopar tranquil·lament.

Mentre em dirigeixo cap a la tenda, sento que un dels germans O'Brien, amb la veu més seriosa de què ha estat capaç, pregunta:

—Ei, se m'acut una cosa. Algú de vosaltres té tres Cheetos?

Lindeman Lake

El cel és gris i encara plovisqueja quatre gotes l'endemà al matí quan trec el cap de la tenda que he plantat a Happy Camp per a passar-hi la nit. He pogut descansar força bé de la dura etapa d'ahir i avui la ruta serà més relaxada. Contemplo la jornada amb optimisme: tot va de baixada i hauré de fer menys quilòmetres.

Quan entro al refugi a les nou el trobo força ple, però amb espai suficient al racó d'una de les taules per a poder bullir aigua per al te. Molts dels excursionistes que recorren el Chilkoot Trail també ho han aprofitat per a dormir una estona més i parlo amb un grup d'americans que estan celebrant un comiat de solters. Una manera original de fer-ho, em diuen.

Torno a ser dels últims en sortir del campament, però avui he decidit prendre-m'ho amb més calma. Ja no hi ha tanta pressa. La fina pluja que ha caigut fins ara sembla que pari, així que baixo pel senderol que recorre l'ample riu del fons de la vall contemplant el paisatge.

Amb el descens d'altitud també ho fa l'espessor de la boira i la tundra deixa pas a la presència del bosc arbrat. Amb la temperatura més alta, començo ara a distingir olors que amb el fred del campament no notava: terra mollà, herba humida i la sentor balsàmica de la resina de pícees m'omplen els pulmons.

A Deep Lake el camí travessa un ample riu que desemboca al llac. Aquí ja no sóc gaire lluny de Lindeman Lake, i no trigo gaire a arribar-hi. El bosc de pícees cobreix ara les riberes del llac d'aigua turquesa, i la visió és diferent de la d'aquell cercador d'or que en veure-la des del mateix punt el 1897 va escriure al seu diari que «l'ample promontori al costat del llac era un immens conglomerat de tendes blanques, que semblaven un estol de gavines en una platja distant». Les tendes no es veurien ara entre les capçades de les coníferes, i si es poguessin veure, ja no serien blanques sinó verdes, taronja, grogues o blaves, i no serien de cercadors d'or sinó de moderns excursionistes. Lindeman City és a l'extrem sud del Lindeman Lake. És ara el campament més gran de tot el recorregut, i parada obligatòria per a pernoctar-hi per a la majoria dels qui fan el Chilkoot Trail. També és un dels campaments amb més artefactes històrics disseminats per tota l'àrea. En un extrem hi veig les restes d'un saloon amb multitud d'ampolles de vidre de cervesa, vi i fins i tot xampany escampades pel terra. En un altre racó s'hi acumulen llaunes rovellades i trossos de galledes de zinc.

Parks Canada té a Lindeman Lake la seva base al Chilkoot Trail, i a la cabana dels guardabosc canadencs hi han penjat la previsió del temps: 50% de possibilitats de pluges fortes, vent variable, nuvolositat amb tendència a millorar. Al costat, un termòmetre marca 15 °C.

Ja fa estona que ha parat de ploure i fins i tot el sol s'insinua lleugerament darrera els núvols trencats. Les muntanyes de la Coastal Range impedeixen l'accés de masses d'aire humides des de l'Oceà Pacífic, i aquí darrera del Chilkoot Pass l'ambient és més sec. L'aire és prou agradable i per primer cop en tot el camí em puc treure la jaqueta de gore-tex.

De Lindeman City a Bare Loon Lake, on he de passar la nit, només hi ha cinc quilòmetres tranquils. El camí s'enfila pels turons propers al llac i em permet gaudir de la vista per sobre de les capçades dels arbres que omplen totes les vessants de l'ample vall. A l'època de la Febre de l'Or, alguns dels qui arribaven a Lindeman decidien que ja n'estaven cansats de tant caminar i es posaven a construir barques per a arribar fins al Lake Bennett i d'allà seguir Yukon avall. Vora el camí, sobresortint del terra com les

costelles d'un esquelet, hi he trobat l'estructura metàl·lica d'un d'aquests bots que no van arribar a salpar. La primavera del 1898, Lindeman City allotjava quatre mil persones que hi construïen les seves barques i esperaven el desglaç.

D'altres preferien caminar una mica més i baixar a construir les seves barques a la ribera de Lake Bennett, estalviant-se així el pas pels One-Mile Rapids, que tot i ser curts, eren molt traïdors i s'havien cobrat ja moltes vides i material.

Durant els més de cent anys que han passat des d'aleshores, hi ha hagut temps perquè el bosc boreal d'avets alpins, salzes i verns recuperés el seu esplendor, i és en la seva ombra i rodejat pel seu aroma que camino seguint el camí, que s'enfila primer a un turó i després travessa el bosc cap a Dan Johnson Lake, un petit llac rodejat d'altres coníferes.

Bare Loon Lake

Quan em trec la motxilla de l'esquena i la repenjo contra el tronc d'un avet a la vora de Bare Loon Lake, puc respirar finalment amb profunditat. S'ha acabat la jornada d'avui, i per fi puc parar a descansar. Per fi un lloc sec on plantar la tenda i seure amb tranquil·litat i un lloc amb arbres on poder tensar un fil i penjar-hi la roba molla.

Entre les grans roques arrodonides de granit que conformen el terreny d'aquest campament, hi he trobat un lloc ideal, al costat de l'aigua del llac, entre píeces odoríferes i el terra ple d'una bona massa tova de pinassa. Hi planto la tenda i la deixo ben oberta, perquè se'n vagi d'una vegada per totes l'olor d'humitat que impregna l'interior.

A diferència de Lindeman City, aquí hi ha molt poca gent acampada. Hi som jo, la família O'Brien, una parella de canadencs i un home solitari que ja ha fet el Chilkoot dos cops. Sopem tots al mateix lloc, prop de la comuna que han instal·lat al costat d'una plataforma d'aterratge per a helicòpters. El meu plat no és gaire apetitós: puré de patates amb gust de pastanaga i carn d'Argentina enllaunada, però me l'acabo del tot. Porto encara molta gana a sobre.

La conversa entretinguda per les bromes dels germans O'Brien queda interrompuda durant uns segons per l'agut xiulet del tren del White Pass que torna cap a Skagway des de Bennett. El recorregut del tren passa a només un quilòmetre d'aquí. Tots ens mirem amb l'aire dels naufrags que senten una sirena d'un vaixell proper. Demà serem a la civilització. Demà s'acabarà l'aventura. Com si aquest pensament fos massa amarg com per a pair-lo bé amb el sopar, un a un els campistes comencen a desfil·lar cap a les tendes. Demà caldrà ser a l'estació de Bennett abans de les onze per a agafar el tren, i valdrà més matinar.

Em quedo una estona prop de la tenda contemplant el llac encalmat, l'esquena repenjada contra una de les roques de granit, assegut en un tauló de fusta que algú abans ja ha utilitzat per a la mateixa funció. Per primer cop, els mosquits em comencen a empipar, però de moment no suficientment com per a haver de refugiar-me a l'interior hermètic de la tenda.

El silenci, és absolut, només trencat de tant en tant pel crit llastimós d'una parella de calàbries que es passeja per les tranquil·les aigües del llac. Els canadencs adoren aquest animal sobretot perquè són a l'anvers de les monedes de dòlar canadenc, que anomenen *loonies* fent referència a l'ocell.

Quan es fa fosc l'atac dels mosquits es fa més seriós i ni la citronella ni el DEET amb què em frego el cos no els poden mantenir a ratlla. Entro a la tenda i em fico dins del sac. M'adormo rendit al cap de poc, sense recordar que havia de penjar la bossa del menjar a les barres anti-óssos com ha fet tota la resta de campistes.

Lake Bennett

Quan em desperto l'endemà el sol ja és alt al cel mig ennuolat i la seva llum, ataronjada per la tela, inunda l'interior de la tenda. La humitat de la nit no ha permès assecar del tot la roba xopa. Ja no me'n queda de seca, i em poso la roba humida, esperant que l'aire, la caminada i el sol que sembla que durarà estona l'arribin a eixugar.

Dues hores després de llevar-me abandono el campament de Bare Loon Lake. El camí cap a Lake Bennett és dels més agradables de tot el Chilkoot Trail: la motxilla aquí ja és més lleugera després d'haver-la buidat del menjar de tres dies, els músculs estan descansats per una llarga nit de repòs, el sol es filtra entre les capçades de les pícees i una petita brisa transporta olors i fragàncies vegetals. El sender és més ample aquí, i puja i baixa contínuament donant-li varietat. Pel costat de petits llacs plens de vegetació on s'alimenten els nombrosos ants que poblen el bosc, entre torrents sorollosos que travesso pels ponts de fusta o per entre boscos oberts de pins i bedolls, el camí té en aquest tram un dels seus millors recorreguts, com si en els últims quilòmetres volgués recompensar al caminant de totes les penalitats que li ha fet passar al seu tram més baix.

Només trigo dues hores i mitja per a veure per fi les aigües d'un turquesa celestial de l'allargassat llac Bennett, que es perden en l'horitzó enclotades al fons de la vall. De seguida veig sobresortir d'entre els arbres una punxa més alta que les seves capçades. És el campanar de l'església presbiteriana de St. Andrew, una gran construcció feta íntegrament de fusta, amb les parets de troncs disposats en diagonal que li donen l'aparença d'un híbrid entre xalet suís i església viking noruega. L'església era l'edifici més gran d'un poble majoritàriament format de tendes de tela, i el seu espai interior s'utilitzava gairebé per a qualsevol funció a més de la purament religiosa: reunions socials o de negocis, lectura i escriptura de cartes, fumar, afilar llimes o fins i tot fer la cort a les dames. Però actualment només en queda l'exterior de fusta. Per una porta entreoberta en veig l'interior, ple de bigues i travessers que formen un esquelet intern que en subjecta les parets fràgils.

Al costat de l'església hi ha una casa ampla, de troncs, amb antena parabòlica, un cobert per a la fusta, dues motos de neu aparcades a fora allà on la neu es va fondre i un

moll proper al llac on s'hi amarra una barca de xapa metàl·lica. Pertany als descendents dels indis carcross tagish i tlingit del riu Taku, que són els autèntics propietaris d'aquestes terres. L'àvia de la família surt en una de les fotografies de l'època de la Febre de l'Or que hi ha col·locades en plafons en diferents punts del camí fins a l'estació.

En una petita tenda al costat de la casa, ja plena dels turistes arribats d'Skagway en el primer tren del matí, la família hi té exposada artesanía local feta per ells mateixos: mocassins de pell d'ant amb ornaments de granadura, clauers de potes de mussol i de conill i trossos de banya i dent de cérvol amb el nom Bennett gravat. Darrera una petita taula, la mare de família llegeix una novel·la rosa mentre de tant en tant fa una ullada als turistes. El fill, un adolescent de mirada abstreta, seu al centre de la sala, el cap recolzat als braços sobre els genolls, mort d'avorrimient. L'existència aquí dalt ha de ser molt dura...

Les drassanes de Bennett

Des de Lake Bennett es podia arribar a Dawson City en barca seguint el curs de l'incipient Yukon. Així, era a les vores d'aquest llac on els cercadors d'or deixaven caure la seva càrrega i començaven a construir les barques que els havien de dur riu avall. L'aspecte del Bennett del 1898 no tenia res a veure amb l'actual. Les fotografies antigues penjades a l'interior de l'estació de tren que hi ha just davant del llac mostren una ciutat de tendes creada al voltant de les aigües, on milers d'homes es convertien en mestres d'aixa en unes improvisades drassanes. Les falde de les muntanyes pròximes, com les de Lindeman, eren buides d'arbres, a diferència de l'actualitat, en què el bosc arriba fins molt amunt. Els arbres que van tallar durant aquella època, però, disten molt de ser semblants als actuals. A causa del lent creixement en aquestes latituds, s'ha calculat que encara hauran de passar dos-cents anys per a tenir uns arbres semblants als que es van tallar ara fa només un segle.

Molts dels qui construïen les barques no havien fet servir mai una serra, un martell o una llima. Aquells que no podien permetre's comprar els plafons ja preparats per les múltiples serradores mecàniques que van sorgir en poc temps al voltant del llac, s'havien de serrar ells mateixos els taulons i, tot i les dificultats en la construcció, poc a poc totes les formes imaginables d'embarcació van començar a cobrir les platges del llac Bennett.

No tothom havia de confiar en la destresa de les seves mans sense experiència per aconseguir una barca. Com a tot arreu, els diners podien comprar qualsevol cosa, i un grup prou ben finançat podia estalviar-se molts mal de caps. És el cas de Martha Louise Purdy. Tenien planejat anar amb el seu marit a Dawson per a cercar l'or, però a l'últim moment a ell li va sortir una feina més bona a Hawaii. La senyora Purdy va continuar cap al Yukon sense el seu marit, que ja no va veure mai més, i amb un grup que incloïa el seu germà petit va embarcar cap a Skagway. A Dyea van llogar un grup de portadors per nou-cents dòlars que els van portar tot el material fins a Bennett, mentre ells pujaven el Chilkoot Pass amb les mans a les butxaques. Fins i tot un cop allà van tenir temps de fer

algunes excursions per a admirar la vista, per a retornar els vespres a una confortable cabana. No van molestar-se ni a fer-se la barca que els havia de dur Yukon avall fins a Dawson. Simplement van pagar a una serradora prop de tres-cents dòlars perquè els la construïssin. Tot i la facilitat del viatge, van arribar tard a Dawson City, quan els millors terrenys ja estaven agafats, però al cap d'uns anys la senyora Purdy es casaria amb George Black, que va ser després Comissari del Yukon.

Per ordre de la Policia Muntada cada embarcació havia de tenir un número i havia de registrar la quantitat de navegants que portaria. Gràcies a aquest recompte se sap que quan el llac va quedar alliberat de gel la primavera del 1898, 7.124 embarcacions van fer-se a l'aigua cap a Dawson City, vuit-cents quilòmetres riu avall.

Moltes es van enfonsar als primers metres, per una mala construcció o per sobrecàrrega. La majoria tenien tantes fissures que un dels tripulants havia d'estar constantment traient-ne aigua amb un recipient. Les que podien navegar van aixecar les seves veles i van dirigir la proa cap al nord per a sortir ja al riu Yukon, que neix al mateix llac Bennett.

A partir d'aquí podien arribar a Dawson City íntegrament navegant pel riu. Aquesta facilitat de navegació explica el per què dels 2.575 quilòmetres que separaven Seattle de Dawson City a través del Chilkoot Pass, només 53 quilòmetres es feien a peu. Tota la resta es feia a bord d'embarcacions.

I tot i així, eren els 53 pitjors quilòmetres de tot el recorregut...

White Pass & Yukon Railway

El 1899 el tren de la White Pass & Yukon Railway (WP&YR) va arribar a Bennett, i el poble es va moure literalment més a prop de les vies. Algun dels hotels es van traslladar en grans barcasses fins més a prop de l'estació, i les tendes més importants es van plegar i es van plantar de nou allà on arribaven els passatgers del tren. Fins que la línia del ferrocarril no va arribar a Whitehorse, més al nord, Bennett era l'estació de transbord de les mercaderies del tren fins als vaixells a vapor que podien portar els passatgers fins a Dawson en només tres dies.

Actualment es pot trigar menys en arribar a Dawson, i si es té la sort de ser a Bennett un cap de setmana, part del viatge es pot fer utilitzant una locomotora de vapor. És una mica posterior a la Febre de l'Or, però l'encant pot ser el mateix. La locomotora és una Baldwin de Philadelphia, construïda el 1947. Poc després que arribi i descarregui una nova fornada de turistes, el maquinista i el seu ajudant ja estan engreixinant de nou totes les parts mòbils i s'encarreguen que la seva caldera no perdi mai pressió.

Al migdia, carrego les motxilles al vagó descobert que hi ha darrera de la carbonera de la locomotora, i pujo a un dels vagons reservats per als Chilkoot Hikers. Aquesta reserva no és un privilegi: es tracta dels vagons que tenen una decoració menys sumptuosa, i el terra dels quals està cobert amb una moqueta de rentat fàcil. A la una en punt la màquina de tren comença a estirar els vagons amb força. La via segueix una ampla

vall plena de llacs petits esparsament distribuïts en una marea de pícees altes. De tant en tant el xiulet estrident de la caldera ressona en la vall.

Els llacs es succeeixen un rere l'altre amb intervals de bosc de pícees i clarianes herboses. Després d'un gran revolt al costat d'un d'aquests llacs, el tren s'atura. No es veu cap estació a prop, i penso que potser hi haurà hagut alguna mena d'avaria. Quan el revisor passa pel costat del tren, anuncia que els qui vulguem podem baixar a fer un cop d'ull.

Tots aquells que no estem dormint baixem a veure de què es tracta. Un cop tots els passatgers que ho volen són a terra el tren tira marxa enrera fins a desaparèixer rere la corba que acabem de superar. Només en veiem la columna de fum de la locomotora darrera el revolt. El revisor ens organitza en fileres com si fóssim un escamot d'execució, amb les càmeres enfocant amb punteria el lloc per on ha de sortir el tren. Al moment convingut, la locomotora avança a tota velocitat, fent sonar el xiulet i abocant al cel altes columnes de fum negre. Tot l'espectacle, adequadament enregistrat i fotografiat per desenes de càmeres ha estat realitzat simplement per a això: per al gaudi dels turistes.

Tres quarts d'hora després de sortir de Bennett arribem a l'estació de Fraser, on hi ha la frontera entre els Estats Units i la Colúmbia Britànica canadenca. El tren continuarà fins a Skagway, però jo baixo aquí per a poder prosseguir fins a Whitehorse amb l'autobús. La família O'Brien també va cap a la capital del Yukon, i entrem junts a l'oficina de la frontera. Allà ells no tenen més problema que ensenyar el seu passaport canadenc, però a mi un dels guardes em fa unes quantes preguntes amb amabilitat i més per curiositat que perquè sigui estrictament necessari. Passada aquestes formalitats m'estampa al passaport el visat d'entrada al Canadà. Curiosament el segell és del Yukon. La Colúmbia Britànica no ven tant aquí, i la majoria dels que arriben aquí en cotxe o en tren provinents d'Skagway ho fan només de pas fins a endinsar-se al territori del Yukon.

L'autobús que ens duu fins a Whitehorse no és dels més moderns, però com a mínim té uns grossos finestrals que em permeten admirar l'ampla vista del paisatge. Altes muntanyes amb alguna clapa de neu s'alcen a l'horitzó, i davant d'elles s'estén una llarga estora d'arbres de bosc boreal. A l'alçada de Carcross puc veure el que és considerat el desert més petit del món, amb menys de 260 hectàrees de sorra fina, dunes i escassa vegetació. Geològicament parlant, és la reminiscència d'un antic llac glacial, però la concentració de sorra ha impedit el creixement de la vegetació com si fos un Sàhara en miniatura i l'escassa pluviositat tampoc no permet que hi creixi gran cosa. El desert de Carcross és l'únic element que contrasta la uniformitat del paisatge, format exclusivament a partir d'aleshores per boscos de pícea negra.

Poc abans d'arribar a Whitehorse es posa a ploure i la visió a través de les finestres queda impedida per les grosses gotes que queden adherides al vidre. El cansament, el ronc del motor i la monotonia del paisatge es conjuminen per a fer-me adormir i és sota la influència del plàcid balanceig de les ballestes de l'autobús que arribo a Whitehorse...

CAPÍTOL 5: WHITEHORSE

White Horse Rapids

A Whitehorse, tard o d'hora, s'hi havia de crear una ciutat. Aquí hi havia els perillosos ràpids de White Horse al Miles Canyon, i era on els cercadors d'or que baixaven del llac Bennett amb les seves barques havien de baixar a terra i superar els perills de la navegació del riu a peu per la seva vora.

A partir de Whitehorse, el riu tornava a ser encalmat i perfectament navegable, i aviat va començar-s'hi a construir una ciutat que servia de pont entre Skagway i Dawson. Aquí els viatgers podien descansar o continuar riu avall en un dels múltiples vapors que circulaven pel Yukon.

De les primeres tendes de tela que albergaven magatzems, hotels, cafès i botigues, es va passar ràpidament a edificis de plafons de fusta, i la ciutat va créixer ràpidament. El 1900, amb l'arribada del tren de la WP&YR que sortia d'Skagway, la ciutat ja estava enllestida, però va coincidir amb la disminució de la Febre de l'Or, i amb poc temps el que havia arribat a ser una quantiosa població de deu mil habitants va baixar fins als quatre-cents.

El Whitehorse que em trobo quan l'autocar hi arriba a finals de la tarda és molt diferent d'aquell Whitehorse de principis de segle. Gairebé no queda cap dels edificis de fusta originals, i aquests han estat substituïts per lletjos i funcionals edificis de formigó d'un màxim de tres plantes, i els carrers fangosos d'aleshores han estat convertits en carrers d'asfalt exageradament amples per on circulen grossos tot-terrenys.

Moltes de les façanes dels edificis són pintades amb colors llampants o fins i tot amb murals multicolors: un trineu de gossos corrent en una posta de sol, un vaixell de vapor encallat al gel de l'hivern o una fila de cercadors d'or pujant pel Chilkoot Pass són uns dels més impressionants de la ciutat, que fan que passejar pels seus carrers pugui ser tan distret com recórrer les galeries d'un museu d'art. Alguns dels murals fan referència a les activitats dels edificis que decoren: la Yukon Chamber of Mines, per exemple, té unes pintures que recorren tota la història de la mineria a la Província canadenca. Fins i tot l'edifici de la Royal Canadian Mounted Police no s'escapa d'aquesta decoració, i la baixa façana és pintada amb escenes de la vida dels policies muntats.

L'autocar ens deixa just davant de l'edifici d'informació, un dels edificis més moderns de la ciutat i una mostra de l'intent de la ciutat de merèixer-se el títol de capital del Yukon. Els quatre-cents habitants que havien quedat després de la Febre de l'Or van es van veure desbordats a mitjans segle XX per una marea humana de quaranta mil persones que va arribar a la ciutat per a construir l'Alaska Highway. De la nit al dia la ciutat va recuperar el seu esplendor, i tot i que actualment la xifra ha baixat a la meitat d'habitants, Whitehorse continua sent la capital de Província i la ciutat més gran, on habiten dues terceres parts de tota la població del Yukon.

Sota la pluja fina recorro durant dos quilòmetres el camí que voreja el riu Yukon, ample i calmat, fins arribar al càmping Robert Service, l'únic de la ciutat. Entro per un

camí lateral i deambulo per entre les places ocupades ja per grosses tendes. Algunes d'elles sembla que hi són per a passar-hi tot l'estiu, de lona blanca com les que hi havia distribuïdes al llarg del Chilkoot Trail, la majoria amb porxos fets amb plàstics lligats a les pícees negres que cobreixen tot el càmping. En una de les places veig esquitllar-se entre unes llaunes de cervesa buides un gosset de les praderies que corre a amagar-se en veure'm...

Fish Ladder

El nom de la capital del Yukon canadenc li prové dels ràpids de White Horse, els més perillosos de tot el riu Yukon. Les onades dels ràpids semblaven crineres de cavalls blancs, i d'aquí van prendre el nom. El 1958, però, es va construir la presa que hi ha als afores de la ciutat per a aprofitar el gran cabal d'aigua del riu i la paret de formigó va acabar encalmant les aigües.

El riu Yukon, des del seu naixement al llac Bennett, primer es dirigeix cap al nord fins a Dawson, travessa la frontera amb Alaska, parteix l'Estat en dues meitats i després d'un fort revolt, desemboca al mar de Bering en la forma d'un immens delta. És per tant, una via de gran importància per al transport fluvial, però a la vegada també és una gran font d'aliment gràcies als milers de salmons que any rere any ascendeixen les seves aigües. En el seu recorregut cap a l'indret on van néixer, els salmons han de sortejar tota mena de perills: óssos, àligues, xarxes de pescadors, hams d'aficionats a la pesca,... Però potser un dels perills més obvis però amb els quals menys es pensa són les preses d'aigua. Com la de Whitehorse.

M'arribo fins la presa un matí, passejant pel camí que voreja el riu. Un núvol d'aigua vaporitzada omple la base de la presa. Pocs metres abans de la paret de formigó, una espècie de tobogan de fusta surt de l'aigua i s'enfila en diversos trams fins al nivell de l'aigua. És la Fish Ladder, l'escala per a peixos que redirigeix els salmons migradors lluny de les turbines de la presa i que els porta fins a les aigües encalmades dalt de la presa. Els seus 366 metres la converteixen en la més llarga del món, i possiblement una de les més efectives, tot i que va ser construïda el 1959, quan encara no es coneixia del tot bé el cicle del salmó.

La Fish Ladder s'alça fins a nivell de la presa i abans d'abocar els salmons a l'altra banda de la paret de formigó, passa pel davant de l'edifici de la Fishway. Un espai per als visitants permet veure a través d'uns amples vidres els salmons que pugen per l'escala. Unes comportes els mantenen uns moments davant del vidre i un dels biòlegs que hi treballa en compta el número, el sexe i determina si són nascuts en llibertat o en un viver. I és que, cada any, quan pugen els salmons, biòlegs de la Yukon Energy, la mateixa empresa elèctrica propietària de la presa, s'encarreguen d'agafar uns quants salmons, treure'ls els ous i l'esperma i fer-los créixer en captivitat.

Lluny dels perills del riu salvatge i dels múltiples depredadors que s'alimenten dels ous o dels alevins, els salmons criats en captivitat tenen un índex de supervivència molt

elevat. Cada any, 150.000 salmons rei (*Oncorhynchus tshawytscha*), anomenats aquí *chinook*, són alliberats en rius tributaris per sobre de la presa. Abans d'alliberar-los els tallen les aletes adiposes, que no necessiten per a nedar, per a poder-los identificar fàcilment com a criats en viver quan tornin remuntant el riu i se'ls fixa també una etiqueta metàl·lica amb un codi per a fer-ne el seguiment.

Des del mar de Bering, on eren a principis d'estiu fins aquí a Whitehorse, han hagut de recórrer 3.300 quilòmetres de riu, sense menjar res durant tres mesos, confiant únicament en les reserves de greix acumulades durant la seva vida al mar. Aquesta la converteix en la migració del salmó més llarga de tot el món. No és l'únic superlatiu amb què compta el Yukon: la seva zona de drenatge ocupa una superfície de 847.000 quilòmetres quadrats, i el fa el segon riu més gran d'Amèrica del Nord després del Mississippí.

Només una part dels salmons que inicien el viatge arriben a la seva destinació final, al mateix indret del riu on van néixer. Des de temps immemorials, els indígenes de la zona, els Kwanlin Dun i els Ta'an Kwach'an, han estat aprofitant aquest retorn del salmó per a proveir-se de proteïnes i greix per a passar l'hivern. Pescaven el salmó durant la migració i l'assecaven a l'aire lliure per a conservar-lo. Els descendents dels indis, en un món de videojocs i internet, no han oblidat les seves arrels, que són encara presents en molts detalls: en una paret propera a un parc infantil hi veig un graffiti de colors vius representant un salmó i en una tenda prop del viver de peixos un vell Kwach'an explica llegendes per als més petits, i aquests, davant de les finestres per on passen els peixos, no poden deixar de mostrar una certa fascinació davant l'animal orgull del seu poble.

Sam Steele

Durant la Febre de l'Or, els milers d'embarcacions que havien aconseguit arribar fins a White Horse des de Bennett Lake es van trobar amb un obstacle impossible de superar en aquests ràpids. Fer-ho sense experiència era un suïcidi. Els primers dies s'hi van enfonsar més de cent cinquanta barques i van ofegar-se cinc persones.

Abans que morís més gent, Samuel Steele, superintendent de la Policia Muntada del nord-oest, va ordenar que només els navegants experimentats podien baixar pels ràpids i va assignar un dels seus caporals per a jutjar l'experiència dels mariners. A més, cap dona o nen no podien baixar pels ràpids, ni cap barca que no tingués una borda prou alta com per no enfonsar-se. Els qui no eren experimentats, havien de contractar els serveis d'un pilot o anar per terra vorejant el riu. Per als qui incomplissin aquella norma la multa seria de cent dòlars. Els qui hi van sortir guanyant van ser els pilots experimentats que guiaven les embarcacions. Un d'ells va ser el mateix Jack London, l'escriptor, que abans d'arribar a Dawson va fer tres mil dòlars guiant barques a través dels ràpids. Gràcies a Sam Steele, de les trenta mil persones que van baixar pel riu cap a Dawson el primer any, només se'n van ofegar vint-i-tres.

A l'exterior de les oficines de la Policia Muntada a Whitehorse, un edifici allargassat i baix de parets marrons força lleig, hi trobo un bust erigit sobre un pedestal. Amb el típic barret de *mountie* i una cara somrient sota un bigoti molsut, és un monument a Samuel Steele, el Lleó del Yukon.

Steele va unir-se a l'exèrcit als quinze anys, el 1866, i va ser un dels primers integrants de la Policia Muntada. Fort i alt, de pit ample i espatlles d'armari, va ser gràcies a Sam Steele i a la Policia Muntada que la violència no es va apoderar del Yukon. Fins i tot hi havia qui deia que a la part canadenca del Chilkoot Trail, un miner podia deixar-hi un sac d'or i tornar al cap d'una setmana per a trobar-lo al mateix lloc. Els homes de Soapy Smith van intentar establir la seva influència més enllà de la frontera, però van trobar-se amb la rigidesa i honestat de la policia d'Steele.

Un dels homes enviats per Soapy Smith per a tantejar el terreny va arribar al post que la Policia Muntada tenia al White Pass. Quan va preguntar què necessitava per a entrar al Canadà, el *mountie* li va respondre que necessitava provisions i equip per a un any.

—Bé, suposem que no vulgui seguir aquesta regla. Suposem que vingués aquí amb una pistola. Què passaria? —va preguntar el seuaç, molt fanfarró.

El policia va obrir un calaix, en va treure una pistola i la va deixar sobre la taula.

—Aquí hi ha una pistola. Tu mateix. És la forma més fàcil de veure què passaria.

L'home va retornar ràpidament cap a Skagway, i Soapy Smith va decidir deixar el Canadà en pau.

Gran part del respecte que els ciutadans tenen de la Policia Muntada prové de l'època de Sam Steele, del qual s'expliquen moltes històries. Diuen que en una ocasió, per exemple, un banquer que havia estat assignat al banc de Dawson va confessar al superintendent Steele que estava preocupat pel feix de bitllets que duia a sobre. El policia va agafar el feix i el va deixar sense preocupar-se sota el seu llit, assegurant-li mentre ho feia que aquell era el lloc més segur de tot el Yukon.

Sam Steele és encara un dels personatges més reverenciats del Yukon. I això que el final de la seva vida ho va fer ben allunyat d'aquesta terra. Passada la Febre de l'Or, va prosseguir la seva carrera militar participant a la Guerra Bòer a Àfrica del Sud i a la Primera Guerra Mundial, i va morir a Londres de la pandèmia de grip del 1919.

Miles Canyon

Des del 1922, un pont penjat travessa el riu Yukon uns quilòmetres al sud de Whitehorse, allà on un engorjat anomenat Miles Canyon apropa les parets de les dues riberes a menys de trenta metres. Travesso el pont i segueixo el camí que voreja l'altra ribera del riu. El corriol segueix bruscament les pujades i baixades del terreny, durant poc més d'un quilòmetre, entre les aigües grises del riu a la dreta i un immens bosc de pínees negres a l'esquerra. Allà on el penya-segat disminueix d'alçada i baixa arran de l'aigua es dreçava fa més de cent anys Canyon City.

Al seu moment de màxim esplendor aquí hi havia un post de la Policia Muntada, un hotel, l'oficina del tramvia i els seus estables i un saloon. A partir d'aquí, no hi havia cap altre punt on una barca pogués aturar-se amb seguretat, i més endavant les aigües turbulentes dels ràpids amenaçaven d'enfonsar fins les barques més segures. Les parets del canó s'aixequen fins a trenta metres de l'aigua, i en els primers anys del descens del riu, les condicions eren infames, no hi havia mapes, i l'experiència dels navegants era quasi nul·la. Les aigües capricioses formaven un remolí gegant al mig de l'engorjat i un cop passat el remolí, les parets de basalt s'ajuntaven fins a una distància de nou metres, forçant l'aigua a través d'un embut de roca, augmentant-ne la rapidesa i la perillositat i limitant el pas a barques molt petites.

Però tot i aquestes dificultats, n'hi va haver que van saber-ne treure profit. Norman Macaulay era un empresari de Victòria, a la Colúmbia Britànica, que va fundar un saloon a Canyon City la tardor del 1897. Quan va començar a arribar aquella gran quantitat de cercadors d'or, va decidir que el tram era massa perillós per a no aprofitar-ho comercialment. Va iniciar la construcció d'un camí de carro que vorejava el riu per la seva riba est, superava fàcilment els ràpids, i arribava tranquil·lament fins on ara s'hi dreça la ciutat de Whitehorse. El camí era fet amb troncs disposats com si fossin rails, i els carros tenien rodes metàl·liques de perfil còncau per a no sortir dels rails. Els carros eren arrossegats per cavalls, i podien dur mercaderies i persones pel preu de només tres centaus per lliura d'equipatge. Com que era molt més segur i econòmic que els vint-i-cinc dòlars que costava llogar un pilot per a la barca, no li van faltar clients.

Tot i que el camí per terra era molt més segur, era també molt més lent. Es trigaven tres minuts en baixar una tona i mitja pel riu o quatre dies per a recórrer en el tramvia de Macaulay les cinc milles que separaven Canyon City de sota els ràpids de White Horse. Avui són poques les restes que queden d'aquell camí, però si es va amb els ulls ben oberts encara es poden veure alguns dels perns que subjectaven els rails de fusta.

Tampoc no queda gairebé res de Canyon City. Únicament alguna acumulació de llaunes oxidades, quatre troncs clavats a terra, podrits per la intempèrie i delimitant els fonaments d'una cabana o una estufa abandonada entre els matolls és tot el que queda de la vella ciutat.

Aquesta aparent tranquil·litat l'han aprofitat uns quants castors, que han deixat els primers metres de ribera feta un eriçó, de tantes pícees que han rosegat fins a deixar únicament una soca punxeguda que sobresurt dos pams del terra. Els castors que hi havien viscut abans de l'arribada dels homes no van haver d'esperar gaire per a poder tornar a casa seva. Quan el tren d'Skagway va arribar a Whitehorse, el tramvia i la ciutat ja no tenien cap utilitat i la població va emigrar fins a prop de l'estació.

Museu MacBride

A l'ampla sala de conferències del museu MacBride de Whitehorse, al Yukon canadenc, davant d'un espars i poc nombrós públic assegut expectant en cadires de

plàstic, una noia vestida amb camisa blanca i pantalons i armilla negres, tocada amb un barret de bolet negre i amb un bigotí postís que li tapa mitja cara, recita, nerviosament i ràpida, uns versos que al Canadà tothom coneix:

*There are strange things done in the midnight sun
By the men who toil for gold;
The Arctic trails have their secret tales
That would make your blood run cold;
The Northern Lights have seen queer sights,
But the queerest they ever did see
Was that night on the marge of Lake Lebarge
I cremated Sam McGee.*

[Hi ha estranyes accions fetes al sol de mitjanit
pels homes que cerquen l'or;
els camins de l'Àrtic tenen contes secrets
que et podrien glaçar la sang;
les Llums del Nord han viscut rares escenes,
però la més rara de totes
va ser aquella nit al marge del Llac Lebarge
quan vaig cremar en Sam McGee]

Són els primers versos de *La crema de Sam McGee*, de Robert Service, el poeta més conegut del Yukon, i aquest poema en concret n'és el més conegut. Robert William Service és un dels poetes més importants del Canadà, però va néixer a Preston, Anglaterra, el 1874. Als vint-i-un anys va emigrar al Canadà i durant un temps va estar-se a l'illa de Vancouver, on va treballar en un banc. Però quan la Febre de l'Or va originar-se, ell va ser un dels qui, cridat per la immensitat del nord, va marxar cap al Yukon. Allà va continuar treballant en bancs a Whitehorse i a Dawson. Tot i que només va passar vuit anys al Yukon, la seva estada li va permetre escriure uns quants dels poemes més sentimentals que mai s'han escrit sobre la regió i més descriptius sobre les penúries dels miners i caçadors del nord.

En el seu famós poema, Service descriu un viatge fet amb Sam McGee, un home dels Estats càlids del sud dels EUA, durant el qual l'últim mor congelat del fred. Com que abans de morir aquest li havia demanat que cremés el seu cos, en arribar prop del llac Laberge (li va canviar el nom per a millorar la rima) hi troba un vaixell en ruïnes i aprofita l'interior de la caldera de vapor per a cremar-hi el seu company i complir la seva paraula. Quan al cap d'una estona torna dins el vaixell, en obrir la porta de la caldera hi troba Sam McGee:

And there sat Sam, looking cool and calm,

*in the heart of the furnace roar;
And he wore a smile you could see a mile,
and he said: «Please close that door.
It's fine in here, but I greatly fear
you'll let in the cold and storm.
Since I left Plumtree, down in Tennessee,
it's the first time I've been warm».*

[I allà seia en Sam, calmat i serè,
al bell mig de la calor del forn;
I somreia amplament
i em va dir «Tanca la porta, fes el favor.
S'està bé aquí, però entra el fred i la tempesta.
Des de Plumtree, a Tennessee,
que per primer cop estic calent»]

La noia del mostatxo acaba el poema, somriu i es queixa:

—Doncs no! No va anar així del tot.

La noia ens informa que Robert Service va conèixer el veritable Sam McGee, que era client seu al banc de Whitehorse. Aquest li va explicar la història sobre un home que havia mort en una tempesta de neu i que va ressuscitar en descongelar-lo per a poder-lo entrar al taüt. A Robert Service li va agradar tant la història que la va aprofitar, i va demanar al seu amic el permís per a fer servir el seu nom, que donaria més sonoritat a la balada. Sam McGee va acceptar, però després de veure que el poema tenia tant èxit segur que se'n va penedir. Me l'imagino passejant pels carrers de Whitehorse amb la seva dona i la gent mirant-se'l i assenyalant-lo, preguntant-se com és que no li sortia fum del cap o per què no tenia el cos embenat protegint les cremades. Fins i tot expliquen que un cop pel carrer es va trobar un home que venia les cendres del veritable Sam McGee als turistes encuriosits.

A part del seu nom immortalitzat en un poema, tot el que queda de Sam McGee és la seva cabana, que ara és al pati del museu. És una cabana de troncs tradicional, construïda el 1899, amb una porta i una finestra a la façana i unes banyes d'ant clavades sota el triangle de la teulada. L'interior és tan poc acollidor com qualsevol cabana de l'època: un llit de troncs, un balancí, una taula i un petit armari, i enmig de tot una gran estufa de ferro colat.

Com a mínim l'autèntic Sam McGee no devia passar fred.

I, per cert... era d'Ontario, no pas de Tennessee.

S.S. Klondike

Per a fer-me una idea de com era la navegació pel riu Yukon durant els primers anys del segle XX, visito l'S.S. Klondike a Whitehorse. És un dels dos vapors de l'època que ha superat incendis, corcs i humitats (l'altre és l'S.S. Keno a Dawson) i encara és visitable. Marejar-s'hi és impossible, perquè tot i ser al costat de l'aigua és en un dic sec, a l'entrada de la ciutat.

Al seu moment àlgid, hi havia més de 250 vaixells de vapor al Yukon, molts dels quals eren de la WP&YR (White Pass & Yukon Railroad), que havia creat quasi un monopoli del transport des d'Skagway fins a Dawson. Els vapors trigaven un dia i mig per a baixar els 740 quilòmetres que separaven Whitehorse de Dawson, i en trigaven cinc per a remuntar de nou el riu a contracorrent.

Un home de cabells i bigoti blancs i espessos és l'encarregat de fer-nos de guia a mi i a mitja dotzena més de visitants:

—L'S.S. Klondike el van construir el 1929 —ens explica d'una tirada, com si llegís una guia—, es va enfonsar el 1936, el van reconstruir un any més tard i va funcionar fins el 1955, quan el cost del manteniment i dels viatges no era compensat pels passatges dels turistes. Des del 1960 ha quedat ancorat a terra com una de les atraccions principals de Whitehorse.

Al seu moment transportava 272 tones de material en cadascun dels setze viatges que podia fer anualment durant els quatre o cinc mesos en què les aigües del Yukon no estaven gelades. Sobretot es dedicava a portar mineral de plata de la zona de Mayo fins a Whitehorse, d'on era transportat després amb ferrocarril fins a Skagway. Amb els seus 63 metres d'eslora, té un aspecte molt similar als vaixells de pales que circulaven pel Mississippí a mitjans del segle XIX i que les pel·lícules de Tom Sawyer han popularitzat, però a diferència d'aquells, és més estret i té la roda de pales a la popa.

Una altra diferència bàsica era en el combustible que utilitzava. Mentre que al Mississippí el carbó era la principal font d'energia per a la caldera, aquí al Yukon, amb les seves extenses vores plenes d'alts arbres, a les calderes hi cremaven fusta. En quantitats apocalíptiques. Cada minut consumia dos troncs amples com pals de telèfon i llargs com una persona. Al llarg de la ruta, s'havia d'anar proveïnt en diversos punts del combustible necessari per a descendir i, sobretot, ascendir pel riu.

Amb una tripulació de vint-i-tres persones (la majoria encarregades de carregar i transportar la fusta per a cremar), podia acomodar fins a setanta-cinc passatgers. Totalment carregat, només s'enfonsava un metre en l'aigua, cosa molt convenient en un riu amb tants revolts i tantes barres de sorra amagades al fons. Els passatgers gaudien d'una zona de menjador i sala d'estar amb tota mena de luxes, i una sèrie de cabines al llarg d'una ampla coberta on disposaven de còmodes lliteres i fins i tot hi veig uns lavabos al fons del passadís. El guia els menciona com un dels grans avenços de l'època:

—Per a aquells que no podien esperar o els feia mandra encarar-se al fred de la nit per a trobar els lavabos en la foscor, tenien els orinals, que una tripulació servicial l'endemà buidava directament al riu en el que anomenaven vulgarment la «desfilada del pipí matinal».

El guia, enfundat en l'armilla de folre polar verd que duen tots els guies de Parks Canada gaudeix explicant-nos anècdotes de la vida als vapors del Yukon durant aquella època i donant-nos tota mena de detalls sobre el funcionament de la maquinària. La veu li ressona entre el conjunt de tubs de bronze brunyit de la sala de màquines que comparteix el primer pis del vaixell amb la bodega i la caldera. Ens mostra una de les curiositats de la senyalització: un gong per a indicar el sentit de la marxa. Un dring: endavant; dos: endarrere.

Tot i l'escàs calat dels vapors, molts d'ells quedaven encallats en bancals de sorra o xocaven contra algunes roques quan el riu no anava gaire ple. No és estrany que alguns dels passatgers que més freqüentaven aquesta mena de transport acabessin perdent la paciència i rebategessin la WP&YR com a «Wait Patient and You'll be Right» [espera pacientment i estaràs bé].

Alaska Highway

L'antiga estació de la White Pass & Yukon Railway ocupa a Whitehorse un edifici de dues plantes, amb doble teulada, i les parets recobertes de fusta com si es tractés d'una cabana de troncs. El tren que venia d'Skagway, 177 quilòmetres més al sud, va deixar d'arribar-hi el 1982, però part de la via que utilitzava, la que va d'un extrem a l'altre de la ciutat, encara s'aprofita per a fer-hi córrer una espècie de tramvia amb motor dièsel que fa la ruta amunt i avall del recorregut.

Al costat mateix de l'entrada de l'estació, un rètol de fusta indica, amb lletra gravada i pintada de groc, que:

«El 3 d'abril de 1942 va marcar l'arribada del primer militar americà [dels EUA] a Whitehorse per a la construcció de l'Alaska Highway. Era un enorme projecte que creuava fronteres nacionals i internacionals, que va emprar més de 20.000 homes i va trigar 8 mesos i 12 dies per a completar-se. Desembarcant d'un tren de la White Pass especialment modificat, els primers vint-i-nou soldats de la companyia A van marxar cap a l'oest per Main Street cap al promontori sobre Whitehorse on van muntar les seves tendes. Els habitants del Yukon es van quedar sorpresos per aquesta invasió i no podien preveure l'efecte que aquesta arribada tindria en el desenvolupament de Whitehorse i del Yukon. Era el principi d'un projecte que un cop complert faria el somni de viatjar al nord per carretera una realitat tant per als visitants com per als residents».

És al llarg d'aquesta Alaskan Highway que circulo assegut en els incòmodes seient folrats d'escai del Blue Bird que em duu cap a Dawson City.

El 4 de juny del 1942 un grup d'avions japonesos van bombardejar la base militar americana de Dutch Harbor, a l'illa d'Unalaska, a la cadena de les Aleutianes. Tres dies després, una força especial de l'Exèrcit Imperial Japonès va envair l'illa de Kiska, una de les illes més occidentals de les Aleutianes. L'endemà, més unitats japoneses van ocupar-ne l'illa d'Attu. Era el primer cop des del 1812 en què tropes estrangeres ocupaven sòl americà. Si els japonesos podien establir un peu a les Aleutianes, fàcilment podrien fer-

les servir de trampolí per a conquerir Alaska i des d'aquí enviar bombarders als Lower 48. Des d'aquest enclavament avançat a Amèrica, el Japó va fer perillar també el transport marítim a través de les vies normals, i els Estats Units i el Canadà van acordar construir una carretera que permetés l'avituallament de l'interior d'Alaska per terra.

L'Alcan, com també és coneguda l'Alaska Highway (per la unió d'Alaska i CANadà), està considerada una de les obres d'enginyeria més importants del segle XX, ja que les condicions climàtiques i del terreny van fer-ne extremadament difícil la seva construcció: el permafrost es fonia, el paviment es fracturava amb les gelades i el desgel de primavera trencava tots els ponts de fusta. Les obres van començar el 9 de març del 1942 i van acabar l'octubre d'aquell mateix any. En només vuit mesos es van construir els 2.451 quilòmetres de carretera que separen Dawson Creek, a la Colúmbia Britànica, de Fairbanks, a Alaska, a través d'una de les zones més inhòspites del món. Els 140 milions de dòlars que va costar aquella carretera es van haver de tornar a invertir el següent any per a mantenir-la i renovar-la després del pitjor hivern en molt de temps que es va viure a la regió, però això no treu que la construcció inicial de l'Alcan fos una gesta difícilment repetible.

Pocs quilòmetres fora de Whitehorse l'Alcan continua cap a Tok, ja a Alaska, per a seguir fins a Fairbanks. Per a anar a Dawson, en canvi, l'autobús deixa l'Alcan i va per la Klondike Highway, que segueix principalment el riu Yukon, que corre per entre amples valls de pujols arrodonits coberts de pícees negres fins a tocar de l'aigua. En alguna de les valls per on passem la vegetació no hi és tan abundant i els alts arbres estan substituïts per matollar espès que arrodoneix encara més les formes de les muntanyes que deixem enrera.

Passem pel costat del llac Laberge, d'aigües blaves i amples i riberes exuberants d'arbres. Hi intento descobrir l'embarcació on van voler cremar Sam McGee, però si va existir realment ja deu fer temps que s'ha oxidat i ha acabat d'enfonsar-se, perquè a banda d'algun banyista ocasional que aprofita les amples platges de sorra de les vores del llac per a refrescar-se de la calor que fa, no es veu cap rastre que denoti la presència humana.

La sinuosa carretera ressegueix el contorn del riu i els nombrosos llacs que s'hi formen, s'enfila per algun ample coll i descendeix de nou a les profunditats de la vall del costat. La calor de la tarda comença a fer efecte sobre l'organisme dels passatgers i començo a veure alguns caps que es mouen més lliures amb els sotracos de l'autobús.

Carmacks

Dues hores després de sortir de Whitehorse parem deu minuts a Carmacks. El petit poble duu el nom d'un dels descobridors de l'or a Bonanza Creek, que va donar el tret de sortida de la Febre de l'Or, però si George Carmack el veiés ara pensaria que no se li havia fet un gran honor. La població queda a l'altra banda del riu, i la parada la fem en una petita gasolinera, amb una botiga i un taller, i un restaurant xinès que ocupa uns barracons prefabricats a peu de carretera. Entro a la botiga sense intenció de comprar,

únicament per a poder estirar les cames i observar. De seguida ho he vist tot, perquè ni la quantitat ni la varietat no són el fort dels articles que hi venen: algunes bosses de patates, xocolatines i aigua embotellada, llaunes d'oli de cotxe i alguna postaleta per als turistes de quatre cases mal fotografiades. Un indi s'amaga darrera el taulell i sota un espès bigoti de ferradura. Amb cara d'avorriment segueix una telesèrie en un monitor en blanc i negre que té sota el mostrador mentre les seves filles juguen dins i fora de l'establiment.

La vegetació, sempre igual, arriba a fer-se monòtona: pícees barrejades amb caducifolis en major o menor proporció. Només algun llac de tant en tant aconseguen trencar la uniformitat del paisatge de muntanyes ondulants, però al cap de poca estona ni tan sols el creuar els múltiples tributaris del Yukon pels molts ponts de la ruta no aporta ja res de nou a l'excitació del viatge i em submergeixo en la lectura del *Gold Panner's Manual*, un llibre que he comprat a Whitehorse. Amb unes poques pàgines aprenc algunes curiositats sobre l'or. Per exemple, que en els primers dos anys de la seva extracció el Bonanza Creek del Klondike va generar or per valor d'uns sis-cents milions de dòlars actuals, i això que l'or valia aleshores menys de vint dòlars l'unça. Si la troballa s'hagués fet actualment, quan l'unça ha arribat a valors de 661 dòlars, la Febre de l'Or possiblement hauria estat molt més generalitzada. No ha d'estranyar que el 1904 el Klondike ja fos el camp aurífer més important del Canadà i el quart en importància al món.

El llibre segueix amb unes quantes curiositats més, com que una unça Troy (31,1 grams) es pot estirar per a formar-ne un fil de vuitanta quilòmetres de llargada o picar-lo per a fer-ne una làmina de vint-i-quatre metres quadrats, o que si tot l'or mai extret de la terra s'unís en una pila, formaria un cub de divuit metres de costat. L'extreta a Alaska faria només un cub de quatre metres de costat.

Passo directament a la secció de recomanacions. La primera d'elles és que l'autèntic buscador d'or no s'ha de donar mai per vençut. Aproximadament el 95% de la mineria és una feina avorrida i dura. Només de tant en tant la feina ve recompensada per la troballa d'una palleta o dues. Però no hi ha res que indiqui quan serà aquest moment. Potser avui, potser demà, o pot ser que no arribi mai.

Tanco el llibre i miro per la finestra.

Espero tenir prou paciència quan arribi a Dawson City.

Pelly Crossing

A mig camí entre Whitehorse i Dawson, el Selkirk Center a Pelly Crossing és de parada obligatòria. No és un poble, sinó simplement una estació de servei de carretera, però és l'únic punt civilitzat en molts quilòmetres, i passar-la per alt sense repostar podria representar quedar-se tirat a la carretera. Un gran edifici de parets de troncs conté al seu interior tot el que els habitants del centre del Yukon poden necessitar. Tal com resa el gros rètol sobre la teulada verda de planxa metàl·lica, els qui recorren la carretera hi podran trobar: «Gasolina, magatzem de queviures, forn, oficina de correus, motel, banc, bugaderia, dutxes».

A l'exterior, dos grossos tot-terrenys atrotinats, conduïts per famílies d'indis Selkirk de la regió, omplen els dipòsits amb gasolina de la Totem Oil. El sortidor està significativament decorat amb un tòtem amb les banderes d'Alaska i el Yukon creuades al darrera. Un nen d'una de les famílies està menjant un gelat i llença la bossa en una de les escombraries a prova d'óssos.

A l'interior, el magatzem de queviures resulta ser un supermercat força gran orientat a les necessitats que puguin tenir els habitants de la regió: farina i sucre, moltes llaunes de conserva (hi ha tot un prestatge dedicat a l'Spam), melmelades, cafè, estris de bricolatge, petroli per a llums,... La majoria dels clients i tots els dependents són indis selkirk, els habitants de la regió. Aprenc una mica més sobre la seva història a la Big Jonathon House, una cabana de troncs que hi ha a trenta metres del Selkirk Centre, a un extrem de l'esplanada.

Així com entre els tlingit els clans es dividien en Corb i Àliga, entre els indis selkirk la divisió dels clans matrilineals es fa entre el Corb i el Llop. Tothom pertany a un o altre clan. És el nom del Corb (Ts'ek'i) el que ha donat el nom a la tribu, encara que en un origen van ser anomenats «Gent del Bosc» per Robert Campbell, un factor de la Companyia de la Badia de Hudson que el 1848 va fundar Fort Selkirk per a iniciar el comerç de pells. Segurament no hauria pogut trobar millors col·laboradors per a proporcionar-li les pells. El nom de «Gent del Bosc» els descrivia perfectament, perquè extreien de l'immens bosc boreal tot el que necessitaven per a sobreviure: caça, pesca i plantes proporcionaven el seu aliment; pedra i coure de les muntanyes les seves eines; pells i cuir dels animals que caçaven els seus abrics i habitatges.

Encara avui els Selkirk podrien ser anomenats la «Gent del Bosc». Tot i que aquí a prop hi viuen unes dues-centes persones de la tribu, fruit de la política del govern de convèncer els indis per tal que adoptin estils de vida més sedentaris, la majoria dels selkirk viu encara al bosc, caçant i parant trampes durant l'hivern, i tornant als camps de pesca dels rius Yukon i Pelly a l'estiu, quan puja el salmó.

La cabana és la rèplica d'una casa de principis de segle XX que va pertànyer a un gran cap de la tribu a Fort Selkirk. A l'interior l'aire és fresc per la fusta que aïlla de la calor de fora. En una sèrie de vitrines s'hi exposa artesanía d'artistes de la zona, que fabriquen amb les seves mans durant les llargues nits d'hivern per a vendre en centres com aquests. Un indi gros i cepat, llargs cabells i unes ulleres de pasta que li cobreixen mitja cara, em saluda assegut des de darrera d'una taula on hi ha exposades unes quantes de les seves creacions. Són corns de caribú esculpits amb formes esveltes de caçadors, gossos i àligues.

Són unes boniques obres d'art, però quan veig que el preu es dispara més enllà de l'abast de la meva butxaca, n'agafo una i me la miro més críticament.

—T'interessa aquesta en particular o te'n puc ensenyar d'altres? —pregunta l'artista aixecant-se de la cadira.

Sense saber gaire què dir, somric i contesto:

—Només mirava.

La mirada de l'artista cepat té un significat clar: «Doncs si no has de comprar res no ho toquis». Quan me n'adono, deixo la figura a la taula amb molt de compte i excusant-me dient que el conductor de l'autobús ja ens crida.

Pelly Crossing és també la parada per al bus que fa la ruta de nord a sud, de Dawson a Whitehorse, i quan aquest arriba al cap de poc, els dos conductors simplement s'intercanvien els vehicles. Nosaltres seguim en el mateix autobús cap a Dawson, però ara el conductor és un altre. El nou conductor podria estar conduint un camió de transport de troncs per una carretera forestal o una canoa ben carregada pel Yukon, i la seva vestimenta no quedaria fora de lloc. Amb un aspecte entre Santa Claus i un ermità, la seva calba recorda una tonsura monacal i una llarga i espessa barba blanca el podrien fer confondre amb un abat franciscà si no fos pels texans envellits suportats amb uns amples tirants sobre una camisa de quadres. Segurament que a les seves estones lliures deu caçar amb trampes, i no m'estranyaria que al seu bigoti esgrogueït de nicotina no s'hi haguessin format caramells de glaç més d'un cop a temperatures sota zero.

Parem de nou a Stewart Crossing per a deixar una dona índia petita i grassoneta. El seu marit l'estava esperant dins d'una vella camioneta i tan bon punt ha arribat, hi ha pujat i han marxat seguint un camí solitari, deixant un núvol de pols al seu darrera.

Parem encara una darrera vegada en una esplanada al costat de la carretera, amb dos lavabos i abocadors d'escombraries amb protecció per a óssos. Estiro les cames contemplant la magnífica vista que el tram alt de carretera per on hem passat deixa als nostres peus. Al fons de les faldes cobertes de pínees de les muntanyes, sobre una vall folrada d'herba alta hi corre un riu sinuós, amagat de tant en tant darrera un bosquet de bedolls.

Sento passes sobre la grava darrera meu. En girar-me em trobo el conductor, la mà esquerra enfundada a la butxaca dels texans, i la dreta sostenint una cigarreta.

—Magnífica vista, oi que sí? —em diu tot expirant el fum.

—Sí, fabulosa —responc.

—La veritat és que no ho canviaria per res del món...

CAPÍTOL 6: DAWSON

La ciutat de l'or

La Fossa de Tintina és una ampla depressió que travessa Alaska i el Yukon en direcció sud-oest. És tan gran que fins i tot un astronauta la podria veure des de l'espai. El seu estudi pot interessar fins i tot als que no són aficionats a la geologia, ja que la seva presència ha afectat econòmicament la regió d'una manera molt més directa que molts altres fenòmens geològics del món. Sota la fossa hi ha una línia de falla al llarg de la qual la roca mare s'ha desplaçat 450 quilòmetres. Aquest moviment al llarg dels darrers 65 milions d'anys ha estat el causant de canvis en el drenatge dels rius de la regió, que al principi eren cap al sud i posteriorment han passat a buidar les seves aigües cap a Alaska

al nord-oest. Aquest canvi en el drenatge és el que ha permès que les roques erosionades, moltes de les quals provenien de l'interior de la terra en forma de roques volcàniques i granítiques, fossin transportades pels rius, que les erosionaven encara més i n'alliberaven les riqueses que moltes d'elles contenien. L'or, del qual aquelles roques n'eren riques, va acumular-se a les graves del llit dels rius, i mica a mica, va ser transportat cap al punt on conflüen les aigües. Només era qüestió de temps que algú trobés aquests rius, i el destí va voler que el riu més ric de tots fos el Klondike, un afluent del Yukon.

Amb la descoberta de l'or, l'interior buit del territori del Yukon va omplir-se amb cent mil persones que es dirigien cap a un mateix punt.

Allà on només hi havia hagut arbres i roques, hi va néixer, d'un dia per l'altre, una ciutat que actuava com un imant.

Així va néixer Dawson, allà on el ric Klondike desemboca a l'ample Yukon.

George Black

L'autobús que m'ha dut fins a Dawson em deixa en un descampat entre la Segona i la Tercera Avingudes. Excepte Front Street, l'ample carrer que separa Dawson de l'aigua del riu Yukon, tots els altres carrers són sense asfaltar. La ciutat no s'ho podria permetre, perquè tota ella es troba sobre permafrost, i les reparacions serien constants. Tots els edificis són de fusta, erigits sobre pilars clavats al terra de manera que deixen un espai entre el pis i el terra per tal de no transmetre massa calor al gel. La majoria, però, tenen l'espai inferior cobert amb fustes i unes voreres de plafons de fusta per a no haver de caminar sobre el terra. Tot té pinta d'escenari de pel·lícula del Far West.

L'S.S. Keno, un vaixell de vapor fluvial de principis de segle XX, domina el moll al costat del Yukon. Les botigues de records, decorades amb profusió de motius de l'època de la Febre de l'Or ja fa estona que són tancades, i l'única activitat que se sent prové dels restaurants amb les finestres obertes on els turistes s'alimenten.

Vaig a esperar el ferri, que triga a arribar perquè és a l'altra banda del riu. L'espero assegut en un banc de fusta vora l'aigua, mentre al meu darrera s'acumulen tres cotxes que volen creuar el riu. El ferri és petit amb dues petites xemeneies que aboquen un núvol de fum negre a l'aire que destaca sobre la llum ataronjada del sol que comença a pondre's. Se sent música de violí provinent d'un dels cotxes. Possiblement algú amb la finestra abaixada i la ràdio massa forta. Em giro per a veure qui és i veig que, asseguda al seient del conductor d'un alt Lincoln Waterloo, hi ha una noia amb cara de concertista que practica uns acords amb un violí. La gent aprofita el temps de qualsevol manera, aquí.

Deu minuts i unes quantes melodies després el ferri George Black planta la seva rampa d'accés davant meu, i els seus tres operaris fan baixar els cotxes que hi havia. Aquí a Dawson el riu és massa ample per a intentar-hi construir un pont, i ni tan sols es podria solucionar amb pilars intermedis, perquè la força del gel quan es desglança a la primavera no trigaria a arrencar-los del fons del llit. El ferri, doncs, és l'única manera de passar a l'altra banda del riu i continuar per la Top of the World Highway fins a Tok. El vaixell

duu un bon nom: George Black va ser un pioner en el transport al Yukon. Va néixer el 1872 en una rica família de New Brunswick i va fer la carrera d'advocat. Va deixar-se influir pels primers símptomes de la Febre de l'Or del 98 i va pujar al Yukon pel White Pass. Va ser dels que va arribar tard a Dawson, però es va guanyar la vida com a advocat i la seva fama va anar creixent tant que el van escollir per al consell del Yukon i posteriorment com a Comissari del Yukon. S'havia casat amb Martha Louise Purdy, que havia recorregut el Chilkoot Trail i l'ajuda de la qual seria bàsica per als èxits posteriors de Black. Des del Govern, George Black va dedicar-se a millorar la feina dels miners i llenyataires i, sobretot, les carreteres del Yukon. El desembre del 1911, va viatjar en cotxe de Dawson a Whitehorse i altre cop de retorn per a comprovar per ell mateix l'estat de la carretera, que segons li havien dit era molt defectuós i la causa que les tarifes de transport o els retards en el correu fossin tan elevades. Va trigar trenta-tres hores en fer la meitat del viatge, i la seva conclusió al final de la tornada va ser que la carretera estava en perfectes condicions...

Dawson City

L'endemà desperto amb ganes d'explorar la ciutat i sobretot arribar fins a Discovery Claim, el lloc on va començar la Febre de l'Or del Klondike. Llogo una bici per a moure'm amb més facilitat i m'arribo fins al Centre d'Informació de Dawson per a que m'expliquin com arribar-hi.

Si haguéssim de basar-nos en el trineu de fusta que hi ha al centre de la sala, en el parell de caps d'ants d'enormes cornamentes que van morir en quedar-se enganxades una amb l'altra o en els vestits de les recepcionistes, de llargues faldilles fosques i bruses blanques i enfarbalanades lligades al coll amb un fermall antiquat, podríem pensar que hem retrocedit en el temps fins a plena època de la Febre de l'Or.

Tot el poble sembla respirar encara l'ambient d'aquella època. La presència de pocs cotxes aparcats al costat de les voreres i passarel·les de fusta i alguna treballadora de Parks Canada vestida d'època caminant pels carrers contribueixen encara més a recrear la Febre de l'Or. Després de recollir el mapa de la zona i algun fulletó a Informació, recorro els carrers de Dawson amb la bicicleta, amb la intenció de trobar algun lloc on em venguin un plat per a cercar l'or. Aquí i allà distingeixo edificis de l'època de la creació del poble, però són només façanes ben restaurades. A l'interior ja no s'hi duu a terme cap negoci. El cub blanc de fusta que era el Yukon Saw Mill Co. ja no ressona amb el soroll de cap serra. A la Klondike Thawing Machine Co., tot i que sobre el seu tendal blanc hi digui que és un «Magatzem on hi venem gairebé de tot», ja no s'hi ven res. Únicament mostra darrera les seves finestres empolsinades la decoració reconstruïda de com podia haver estat el seu interior.

Parks Canada ha fet un esforç considerable per a retornar Dawson al seu moment de màxim esplendor. Dues dotzenes d'edificis del poble han estat restaurats, pintats i embellits per a gaudi del visitant. Fins i tot algun d'ells té l'interior reconstruït, com el

banc o l'oficina de correus. D'altres només tenen l'exterior reconstruït, com és el Temple Maçònic. És dels pocs edificis de pedra del poble i la seva alta i ampla escala de marbre coronada a la porta per quatre columnes jòniques que suporten un petit balcó el fan un edifici tan estrany entre la resta d'edificis de fusta com la pintura verd oliva, beix i vermelló amb què han pintat la seva façana. Més enllà hi ha l'edifici del Dawson Daily News, amb la seva façana de groc cigró i marcs de vermelló. Com les cases d'Skagway, el seu frontal és molt més alt que el sostre veritable, visible, allargat i envellit, des de qualsevol banda que no sigui just davant.

La feina de Parks Canada és lluny d'acabar, perquè entre aquests edificis renovats i restaurats també n'hi ha de totalment derruïts, aïllats per cintes de plàstic, o tancats amb porticons de fusta i abandonats a la seva sort. Però els edificis més ben conservats són els que tenen un negoci productiu al seu interior, i amb la quantitat de visitants que té Dawson cada any, és fàcil que un negoci ho sigui, de productiu. El Downtown Hotel, el Klondike Kate's o el Red Feather Saloon quasi sempre són plens, com ho són també totes les botigues de souvenirs de Front Street o el Dawson City general Store Ltd., el supermercat del poble.

És en totes aquestes botigues de souvenirs on pregunto si tenen algun plat per a buscar or. La lectura del *Gold Panner's Manual* m'ha donat alguna idea de com ha de ser el plat idoni, però per més que ho pregunto a les botigues, cap d'elles no en ven. De jerseis, imants per a neveres, postals, llibres i penjolls no en falten, però el que podria ser el souvenir per excel·lència brilla per la seva absència. Sóc a punt de desesperar-me quan una dependenta d'una de les botigues em suggereix que provi al Dawson Hardware Ltd.

La botiga que m'indica és estreta i es troba en un dels carrers menys transitats de Dawson. Deu ser per això que m'ha passat per alt en el meu periple pel poble. M'hi arribo amb quatre pedalades i de seguida veig que aquest és el lloc. Davant mateix de la porta hi ha exposats uns quants plats. N'hi ha de metall i de plàstic, grans i petits. En compro un de plàstic, mitjanet.

A l'interior, la botiga és plena d'estris de bricolatge, destrals, canyes de pescar, botes d'aigua, serres i camises de franel·la. Sembla que hagi tornat a retrocedir en el temps i em trobi en un dels magatzems que proveïen als cercadors d'or.

—Encara ho fem. Venem a molts dels miners de Bonanza Creek —em diu el dependent—. Molts d'ells utilitzen aquest mateix plat que tu has comprat. Però no t'emocionis gaire, eh?, només es fa servir per a prospectar o acabar de trobar alguna palleta escorredissa. Per al dia a dia fan servir dragues, bombes d'aigua i sedassos de diferents mides. Els plats els venem sobretot als turistes, que troben or en els tours que fan únicament perquè els hi han posat a la terra que els donen per a netejar.

Mentre parlava, la vista se me n'ha anat darrera seu on, penjats a la paret de darrera el taulell, hi distingeixo uns paranys.

—Són per a petits felins —diu en veure on tinc clavats els ulls—, martes i goluts. La seva pell encara es pot vendre bé. Aquí al Yukon encara hi ha paranys, i de tant en tant baixen de la muntanya a proveir-se de tot el material.

Recordo aleshores que part de la pel·lícula de *L'Últim Caçador*, de Nicolas Vanier, es va filmar en part a Dawson.

Se m'acut que amb tants articles de primera necessitat a la botiga potser tindran fins i tot una esponja per a la dutxa. La vaig perdre en algun dels albergs on m'he hostatjat.

La resposta és un disculpat «No».

Deu ser que els cercadors d'or i els trampers no es dutxen gaire sovint...